

Nr 103

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1957/58; given Stockholms slott den 1 mars 1957.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Hedlund

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1957/58 upptages till 33 050 000 kronor, en ökning med 550 000 kronor. Förslaget innebär bl. a., att medel anvisas för påbörjande av de två tidigare beslutade nya sinnessjukhusen i Örebro och Gävleborgs län samt av de egentliga byggnadsarbetena vid det nya sinnessjukhuset i Falköping. Dessa sjukhus får ett sammanlagt platsantal av omkring 2 300. Vidare föreslås, att principbeslut fattas om inrättande av ett nytt sinnessjukhus i Stockholms län med omkring 780 vårdplatser, förlagt till Upplands-Väsby. Vid befintliga sinnessjukhus föreslås bl. a. uppförande av fyra nya vårdpaviljonger, vilket medför en nettoökning med 236 vårdplatser.

Generalplanen för sinnessjukvårdens utbyggande bör enligt förslaget ändras såvitt angår mälarlänerna så att Södermanlands och Västmanlands län var för sig bildar egna upptagningsområden medan norra delen av Stockholms län sammanföres med Uppsala län till ett sådant område. Återstoden av Stockholms län föreslås utgöra eget upptagningsområde.

Det beslutade nya sjukhuset i Mellansverige för vård av vissa höggredigt psykiskt efterblivna föreslås skola förläggas till Sala och få omkring 500 vårdplatser. För eventuell ombyggnad av kustsanatoriet i Barkåkra för vård av vanföra efterblivna äskas 950 000 kronor.

Slutligen äskas för budgetåret 1957/58 ett reservationsanslag om 3 060 000 kronor till Utrustning av nya sinnessjukhus.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars
1957.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, NÄSGÅRD, KLING, ELIASSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund.

I årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkten 32, har anslaget till Utrustning av nya sinnessjukhus upptagits med ett preliminärt beräknat belopp, 3 100 000 kronor. Anledningen härtill var att beredningen av anslagsfrågan vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande icke kunnat slutföras.

Vidare har Kungl. Maj:t i sagda proposition på min hemställan under kapitalbudgeten, inrikesdepartementet, statens allmänna fastighetsfond, punkten 2, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1957/58 beräkna ett investeringsanslag av 34 000 000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga hithörande spörsmål.

I. Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.

Inledning

I skrivelse den 14 februari 1956 har *statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande* avgivit förslag beträffande förläggning av det av 1955 års riksdag beslutade sjukhuset för psykiskt efterblivna.

Vidare har kommittén i skrivelse den 21 december 1956 till behandling upptagit vissa principiella frågor om utformning och planläggning av nya sinnessjukhus samt frågan om sinnessjukvårdens organisation i mälarlänen ävensom framlagt förslag till byggnadsarbeten vid sinnessjukhusen under budgetåret 1957/58. Kommittén har påpekat, att dess förslag ansluter sig till den av 1956 års riksdag antagna reviderade generalplanen för sinnessjukvårdens upprustning. Förslagen avser bl. a. — förutom åtgärder för fortsatt upprustning av de befintliga sinnessjukhusen, särskilt i fråga

om lokaler för behandling och ekonomidrift — dels utformning och planläggning av de nya sinnessjukhusen i Skaraborgs och Örebro län samt fortsatt projektering av det nya sinnessjukhuset i Gävleborgs län dels ock uppförande av fyra vårdpaviljonger och renovering av en befintlig paviljong. Förslagen innebär en ökning av vårdplatsantalet vid sinnessjukhusen med omkring 2 540 platser.

Kommittén har i detta sammanhang erinrat om, att till vissa av de av kommittén för vissa tidigare budgetår förordade arbetena icke anvisats några medel, men att de upptagits såsom beredskapsarbeten. Dessa objekt har hittills icke kommit till utförande, och kommittén har uttalat, att man ej heller torde kunna räkna med att de ianspråktages såsom beredskapsarbeten före nästa budgetårsskifte. Kommittén har föreslagit, att medel för vissa av dessa arbeten upptages på kapitalbudgeten med hänsyn till angelägenheten av att dessa arbeten snarast igångsättes. På grund av inträffad stegring i byggnadskostnaderna sedan dessa arbeten kostnadsberäknades har en däremot svarande uppräknig av de äskade medelsbeloppen företagits. Vidare har framhållits, att de för nya ändamål angivna kostnaderna, vilka beräknats av byggnadsstyrelsen, grundar sig på prisläget den 1 juli 1956.

Förslag

Planläggning av nya sinnessjukhus m. m.

Kommittén

Statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande avgav den 18 december 1954 betänkande med förslag till reviderad generalplan för sinnessjukvården.

Förslaget redovisades för 1956 års riksdag (prop. nr 106). Föredragande departementschefen underströk därvid bl. a. vikten av att vid planläggningen av nya sjukhus behovet av elasticitet i avdelningarnas storlek beaktades samt framhöll, att riktpunkten för planeringen borde vara en god vårdstandard med tillfredsställande differentieringsmöjligheter. Ett under remissbehandlingen av betänkandet framkommet förslag, att varje överläkaravdelning skulle förses med både manliga och kvinnliga avdelningar, ansågs böra prövas vid det fortsatta utredningsarbetet inom kommittén och den inom kommittén för översyn av hälso- och sjukvården i riket utsedda mentalsjukvårdsdelegationen.

I sagda proposition upptogs till behandling även de i kommitténs anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 framlagda förslagen till byggnadsföretag vid statens sinnessjukhus. I samband härmed gjorde föredragande departementschefen vissa principiella uttalanden beträffande bl. a. den fortsatta bearbetningen av ett av kommittén förordat förslag till utformning av det år 1954 beslutade nya sinnessjukhuset i Falköping. Departementet

mentschefen tillstyrkte härvid att byggnader för klinikavdelning uppfördes, men förordade att innan detaljritningar upprättades frågan om avdelningarnas storlek, detaljutformning och placering ytterligare prövades av kommittén i samråd med delegationen. Skulle en klinikavdelning anses icke böra inrättas i anslutning till sjukhuset finge byggnaden användas som en avdelning av sinnessjukhuset i övrigt, i första hand för akut sjuka. Vad härefter anginge spörsmålet om fördelningen av vårdplatser på olika typer av avdelningar hänvisade departementschefen till sitt uttalande om behovet av elasticitet. Förslaget att utforma kronikeravdelningar med 48 platser syntes möjliggöra en uppdelning av dem på två om 20 à 24 platser vardera, en i och för sig lämplig avdelningsstorlek för akut sjuka. Med hänsyn bl. a. härtill syntes förslaget med vissa jämkningar kunna godtagas i nu avsedd del. Beträffande slutligen avdelningarnas storlek framhölls, att någon sänkning av vårdstandarden i förhållande till vad som på denna punkt tillämpades vid Gullberna sjukhus icke kunde godtagas. Förslaget att inrätta avdelningar för vissa akut sjuka med 30 platser och för kroniskt sjuka med 48 platser mot 28 resp. 42 vid Gullberna sjukhus kunde tillstyrkas endast under förutsättning att garantier funnes mot att en sådan standardsänkning icke bleve följden.

Statsutskottet anslöt sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 128) i huvudsak till vad departementschefen anfört.

Genom beslut den 7 juni 1956 föreskrev Kungl. Maj:t, att kommittén vid den fortsatta handläggningen av frågorna om modernisering och utbyggnad av de statliga sinnessjukhusen hade att ställa sig till efterrättelse de riktlinjer för utbyggnad och upprustning av sinnessjukvården, som förordats av föredragande departementschefen i propositionen nr 106 och av statsutskottet i utlåtandet nr 128. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att — med beaktande av vad föredragande departementschefen anfört — efter samråd med mentalsjukvårdsdelegationen ompröva frågan om avdelningarnas storlek vid såväl två föreslagna nya vårdpaviljonger, betecknade 2 och 3, vid S:t Jörgens sjukhus som en föreslagen ny vårdpaviljong för kroniskt sjuka vid Furunäsets sjukhus samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill förnyade överväganden i frågan kunde giva anledning.

I sin skrivelse den 21 december 1956 har *kommittén* framlagt synpunkter på den närmare utformningen och planläggningen av nya sinnessjukhus. Kommittén erinrar om att dessa synpunkter till väsentlig del legat till grund för de förslag, som kommittén i det följande framlägger beträffande de nya sinnessjukhusen i Falköping, Örebro och Bollnäs. Även de förslag om uppförande av nya vårdpaviljonger vid befintliga sinnessjukhus, som kommittén i det följande framlägger, har i fråga om vårdavdelningarnas storlek och planläggning utformats i huvudsaklig överensstämmelse med av kommittén förordade principer. Kommittén har slutligen också funnit att de

förut berörda, redan beslutade nya vårdpaviljongerna vid S:t Jörgens och Furunäsets sjukhus lämpligen bör anordnas enligt nämnda principer.

Kommittén anför.

Vid de utredningar och diskussioner, som förekommit rörande sjuksjukhusens inre organisation, har stort utrymme ägnats spörsmålen om vårdplatsernas fördelning på skilda patientkategorier och om de olika avdelningstypernas storlek. På basis av företagna analyser av patientklienteletets sammansättning har åtskilliga förslag framkommit, hur platserna lämpligen borde disponeras. Även kommittén förordade i sitt ovannämnda betänkande en viss fördelningsprincip. Liksom tidigare förslag blev också denna föremål för delade meningar. Man har bl. a. ansett platserna för akutfallen vara alltför lågt beräknade och framfört önskemål om att akuta oroliga vårdfall icke skall sammanföras med kroniska oroliga patienter utan inrymmas i ett för alla kategorier av akutfall avsett byggnadsblock. I fråga om vårdavdelningarnas storlek har en genomgående uppfattning varit, att kronikeravdelningarna kan vara större än akutavdelningarna. Programmet för en under år 1956 genomförd arkitekttävlan rörande Falcköpingsjukhusets utformning byggde på denna princip. Andra meningar i fråga om sjukhusens planläggning har emellertid därefter framförts. Till förmån för en minskning av avdelningarnas storlek har framför allt åberopats psykologiska och psykoterapeutiska synpunkter. Ur de senare har det ansetts önskvärt att åstadkomma små grupper av patienter, som — handleda och övervakade av en sköterska eller skötare — kunde sammanhållas till en enhet under behandlingens gång. Detta har speciellt gällt det akuta klientelet men även visat sig ha betydelse för det kroniska. I samband härmed har jämförelser gjorts med avdelningsstorleken vid planerade psykiatriska lasarettavdelningar, för vilka det lämpliga platsantalet angivits till 15—20 vårdplatser per avdelning. Man har emellertid också gjort gällande, att avdelningarna för uppegående patienter tillhörande det kroniska klientelet kunde göras större än avdelningarna för andra vårdkategorier med hänsyn till att behandlingen av dessa patienter i första hand bör inriktas på arbets- och sysselsättningsterapi.

Psykiatrin befinner sig för närvarande i en intensiv utvecklingsfas. Det är därför mycket svårt att förutse, hur platsbehovet för olika kategorier patienter kommer att te sig även relativt kort framåt i tiden. Tack vare den moderna terapins landvinningar har avdelningarna för kroniska oroliga patienter icke längre samma karaktär av oroliga avdelningar som tidigare. Det ökande senila klientelet har ställt nya krav på specialisering i fråga om vårduppgifternas art och på avdelningarnas konstruktion. På grund av bl. a. dessa förhållanden har kommittén funnit det kunna ifrågasättas, om den hittills gängse uppdelningen av avdelningarna på sådana för lugna, halvroliga och oroliga patienter verkligen är vårdtekniskt befogad. Det har i vart fall syntts kommittén ogörligt att på ett tillfredsställande sätt beräkna vårdplatsbehovet för de olika klientkategorierna. Man synes också kunna utgå ifrån att de för varje kategori lämpade terapeutiska uppgifterna mindre är beroende av avdelningarnas storlek och konstruktion än av sådana förhållanden som personaltäthet och avdelningarnas inre organisation.

Kommittén framhåller, att de återgivna synpunkterna bör vara vägledande vid utformningen av nya sjuksjukhus. Kommittén, som samrått

med mentalsjukvårdsdelegationen, har funnit, att de olika synpunkterna till väsentlig del kan tillgodoses genom att vid sjukhuset inrätta vårdavdelningar av enhetlig typ. Kommittén anser, att avdelningarnas storlek icke lämpligen bör överstiga 30 vårdplatser och utgår därvid från en inom kroppssjukvården vunnna erfarenhet, att det antal patienter, som kan handhas av en avdelningssköterska, icke lämpligen bör överstiga 30. Patientrummen vid avdelningarna bör emellertid kunna uppdelas i två vårdgrupper, den ena med 14 och den andra med 16 vårdplatser. Till varje vårdgrupp bör höra ett dagrum och ett arbetsrum samt särskilda tvättrum och toaletter. Övriga lokaler — serveringskök och matsal, sköterskeexpedition och behandlingsrum, badrum, förråd, sköljrum, personalrum, besöksrum m. m. — avses bli gemensamma för hela vårdavdelningen. Avdelningens sköterskeexpedition bör lämpligen förläggas i nära anknytning till den ena vårdgruppen. Den andra gruppen bör förses med en särskilt anordnad uppehållsplats för avdelningens personal.

Kommittén framhåller vidare, att förslaget om patientrummens uppdelning på två vårdgrupper bottnar i den psykoterapeutiska synpunkten att varje patientgrupp icke bör vara större än att den kan handhas av en ansvarig sköterska eller skötare. Om så skulle anses erforderligt anser kommittén, att vårdavdelningen kan uppdelas i två mindre helt självständiga enheter om 14 respektive 16 platser, varvid de nämnda gemensamma utrymmena måste betjäna båda enheterna. Ifrågavarande avdelningstyp bör kunna användas för vård av akuta fall, lugna såväl som halvroliga och oroliga. Den synes även lämpad för senila fall, för kroniska oroliga patienter, för neuropatienter och även för sängliggande kroniska fall. Den bör också kunna användas för uppegående kroniska fall.

Kommittén fortsätter.

Det torde vara uppenbart, att behovet av elasticitet i avdelningarnas storlek väl tillgodoses genom den enhetliga avdelningstypen och att denna tillfredsställer långt gående krav på differentieringsmöjligheter. Då icke någon avdelning på grund av storlek eller utformning kan anses förbehållen en viss patientkategori, kommer framtida förändringar i klientelet sammanfattning t. ex. genom förbättrade behandlingsmöjligheter icke att vålla några större olägenheter. Om nämligen det akuta klientelet ökar, kan en eller flera avdelningar upplåtas för detta klientel. Om senilfallen ökar, kan omdispositioner ske med hänsyn härtill. Hinder synes icke heller föreligga mot att vid en vårdavdelning den ena vårdgruppen belägges med ett slags klientel och den andra gruppen med ett annat. Härigenom blir det sålunda möjligt att vid sjukhuset inrätta flera överläkaravdelningar, envar med patienter av alla kategorier, eventuellt även av båda könen. Möjligheter synes t. o. m. föreligga att på samma avdelning vårda kvinnliga patienter inom den ena vårdgruppen och manliga inom den andra. Vårdavdelningarna avses dessutom bli i tekniskt avseende så utformade, att det skall bli möjligt att, om den framtida utvecklingen så skulle kräva, utan alltför stora svårigheter ändra dispositionen av någon lokalitet inom avdelningarna.

Eftersom terapeutiska synpunkter förutsättes skola vara riktningssgivande för avdelningarnas funktion, kommer skillnaderna mellan olika avdelningar huvudsakligen att hänföra sig till dessas utrustning med personal. I detta avseende medger den förordade avdelningstypen, att avdelningarna organiseras enligt ett flertal alternativa personalkombinationer. En framtida förändring av en avdelnings klientel kan därför i stort sett endast behöva medföra, att personaluppsättningen vid avdelningen ändras.

Kommittén framhåller, att enligt gjorda personalberäkningar torde ett sinnessjukhus, som utformas enligt principen om enhetliga vårdavdelningar, icke kräva nämnvärt högre personalkostnader än Gullberna sjukhus, som är avsett att inrymma vårdavdelningar om 24, 28 och 42 platser.

Vad härefter angår de nya sjukhusens lokalbehov för diagnostik och behandling anser kommittén en utökning erforderlig i jämförelse med vad som angivits i det för arkitekttävlingen rörande Falköpingssjukhusets utformning fastställda tävlingsprogrammet. Då den öppna vården kan förutses komma att spela en väsentligt större roll inom sinnessjukvården än vad den hittills gjort, bör sjukhusen enligt kommitténs mening förses med tillräckliga lokaler härför. Sålunda föreslås varje överläkareexpedition — inklusive hjälpverksamhetsöverläkarens — erhålla ett undersökningsrum. Expeditionerna för övriga läkare bör förläggas så, att varje läkare har tillgång till undersökningsrum. Lokaler för invärtesmedicinsk överläkare samt för övrig konsultverksamhet bör inrättas. Till varje överläkarenhet bör anslutas expedition för kurator. Vidare föreslås expedition för psykolog med tillhörande psykologiskt laboratorium, expeditions- och behandlingsrum för sjukgymnast, tandklinik m. m. Laboratorieavdelningen avses omfatta kliniskt-kemiskt laboratorium, lokaler för electrocardiografi och ämnesomställningsundersökningar, electroencephalografilaboratorium, röntgenavdelning m. m. För behandlingsverksamheten bör finnas rum för elektrochockbehandling med tillhörande bilokaler, behandlingsavdelning för fysikalisk terapi, gruppterapirum, lokaler för rörelseterapi m. m. En särskild insulincomabehandlingsavdelning bör vidare inrättas. Slutligen bör lokaler för sjukhusens undervisningsverksamhet (sjukvårdspersonalens lägre utbildning m. m.) anordnas.

Kommittén har ansett det önskvärt att samordna de nya sinnessjukhusens närmare utformning och planläggning och har för detta ändamål utarbetat ett gemensamt lokalprogram för ett sjukhus med omkring 800 vårdplatser. Särskilt program har uppgjorts för ett sådant sjukhus med klinikavdelning. Vad beträffar den detaljerade utformningen av varje sjukhus förutsätter kommittén att man beaktar de möjligheter, som föreligger att giva sjukhusets byggnader en mer individuell arkitektonisk utformning. Härigenom torde eu med hänsyn till sjukhusens art önskvärd variation i deras utformning kunna uppnås. Kommittén anser det vidare icke uteslutet, att den enhetliga vårdavdelningstypen kan möjliggöra en

förkortning av byggnadstiden och ha en gynnsam inverkan på byggnadskostnaderna till följd av att detaljprojekteringen av vårdavdelningarna kan begränsas till enbart en avdelning. Allt efter rådande förhållanden kan avdelningarna förläggas till byggnader i en eller flera våningar och samma avdelningstyp kan användas på sjukhus av helt olika storleksordning.

I yttrande till kommittén över de uppgjorda lokalprogrammen har *medicinalstyrelsen* anfört bl. a. följande.

Styrelsen instämmer i princip i de framlagda förslagen rörande vårdgruppernas storlek och relationerna mellan de olika patientkategorierna. Enligt styrelsen måste det anses vara en fördel, att en anpassning till sannolikt kommande förändringar i beläggningsstrukturen lätt kan genomföras, och styrelsen framhåller, att olika fördelningsmöjligheter också äro önskvärda för att underlätta en uppdelning av överläkaravdelningarna efter olika principer. Styrelsen konstaterar med tillfredsställelse, att tidigare framförda önskemål beträffande större lokaler för mottagning, terapi och laboratorier i viss utsträckning beaktats, men anser att laboratorieavdelningarna, där biokemiska, hematologiska och enklare bakterio-serologiska undersökningar avses komma att utföras, blivit för knappt tilltagna, särskilt med tanke på att biokemiska och neurofysiologiska undersökningar i en framtid sannolikt kommer att alltmera utnyttjas inom psykiatrin. Större utrymmen bör enligt styrelsen beräknas härför liksom det också synes styrelsen lämpligt att åtminstone ett rum kan ställas till förfogande för de av sjukhusens läkare, som sysslar med vetenskapligt arbete inom sjukhuset.

Kommittén erinrar med anledning härav om att ett av motiven för kommitténs uppfattning, att nya sinnessjukhus bör förläggas till ort med tillgång till ett väl utbyggt kroppssjukhus, i första hand ett centrallasarett, har varit, att resurserna vid lasarettens centrallaboratorier skulle kunna utnyttjas för att tillgodose sinnessjukhusets behov av kvalificerade laboratorieundersökningar. Undersökningarna vid sinnessjukhusens egna laboratorieavdelningar kan sålunda förutsättas bli av rutinbetonad karaktär, medan för de mera komplicerade undersökningarna ett samarbete skulle kunna ske med lasaretten. Sinnessjukhusens laboratorielokaler har därför bedömts kunna göras relativt begränsade. Vid lokalprogrammets utarbetande i denna del har hänsyn tagits till de olika lokalbehov, som vid bl. a. S:t Lars' sjukhus visat sig ändamålsenliga. Då dessutom biokemiska, bakterio-serologiska och neurofysiologiska undersökningar i allmänhet kräver en komplicerad teknisk utrustning, som på grund av sin kostsamhet måste bli utnyttjad i största möjliga utsträckning, har kommittén ansett det rationellt att räkna med en gemensam användning därav för både lasarettens och sinnessjukhusets behov. Man torde i händelse av ett överförande av sinnessjukvården under landstingens huvudmannaskap också kunna förutsätta en framtida strävan till centralisering av det kvalificerade laboriearbetet. Av medicinalstyrelsen påtalat behov av tillgång till rum för vetenskapligt arbete vid sjukhuset synes kommittén vara ett av de ända-

mål, för vilka i programmen upptagna reservrum inom ifrågakomna lokalgrupp bör kunna utnyttjas.

Kommittén anför vidare, att medicinalstyrelsen i fråga om planeringen av ytterligare sinnessjukhus understrukit angelägenheten av att man därvid ej låser sig vid en relativt stor sjukhustyp utan — om icke oöverstigligen svårigheter möta — inom ett landstingsområde prövar sjukhus med 350—400 platser, direkt anslutna till kroppssjukhus, om möjligt centralasarett. Enligt styrelsen måste man i framtiden sannolikt arbeta med olika lösningar av denna fråga i olika delar av landet. Dessutom har styrelsen velat framhålla bl. a., att därest sjukhus av mindre storlek väljas, större förutsättningar torde föreligga att nära ansluta dessa till välutrustade kroppssjukhus.

Kommittén anser sig i princip icke ha något att invända mot medicinalstyrelsens sistnämnda uttalande, men erinrar om att någon tillförlitlig utredning om vilket platsantal, som ur kostnadssynpunkt är det mest lämpliga för ett sinnessjukhus icke föreligger såvitt för kommittén är känt.

Kommittén anför till sist.

Dessutom torde spørsmålet om sinnessjukhusens storleksordning liksom andra personalkrävande organisationsfrågor i vårt land vara lika beroende av tillgången på arbetskraft som de ekonomiska möjligheterna. För att kunna framlägga ett praktiskt genomförbart utbyggnadsprogram har kommittén ansett det vara realistiskt att vid sidan av det stora vårdplatsbehovet fästa väsentligt avseende vid nu berörda synpunkter. Så har också varit fallet beträffande de av kommittén framlagda förslagen om planläggning av beslutade nya sinnessjukhus, vilka tillkommit i samråd med landstingen i respektive län. Det har därvid även varit kommitténs strävan att i största möjliga mån söka tillmötesgå den psykiatriska sakkunskapens krav på att begränsa sjukhusens storleksordning. Det bör vidare omnämnas, att den reviderade generalplanen förutsätter, att i Älvsborgs län skall finnas två sinnessjukhus, varav det ena föreslagits omfatta 400 vårdplatser. I samband härmed anser sig kommittén kunna uttala, att det framtida vårdplatsbehovet i Gävleborgs län kan komma att motivera tillkomsten av ytterligare ett sjukhus i detta län, vilket sjukhus i så fall bör förutsättas bli av mindre storleksordning än vad som föreslagits för hittills beslutade nya sjukhus.

Yttranden

Medicinalstyrelsen hänvisar till vad styrelsen anfört om de uppgjorda lokalprogrammen. Beträffande den föreslagna klinikavdelningen vid Falcköpingssjukhuset ifrågasätter medicinalstyrelsen huruvida icke en fördelning av kostnaderna mellan staten och vederbörande landsting bör upptagas till övervägande.

Mentalsjukvårdsdelegationen framhåller, att delegationen är ense med kommittén om att de nu planerade mentalsjukhusen bör uppföras med vårdavdelningar av enhetlig typ, varje avdelning omfattande 30 platser. Delegationen anser det vara av utomordentligt stort värde att det genom

den föreslagna uppdelningen av vederbörande avdelning på två mindre enheter blir möjligt att på samma avdelning vårda exempelvis såväl manliga som kvinnliga patienter. Uppdelningen kommer emellertid att medföra en större personaltäthet än vad kommittén förutsatt. Delegationen delar i stort sett medicinalstyrelsens uppfattning att man för framtiden ej bör låsa sig vid en relativt stor sjukhustyp utan pröva sjukhus med 350—400 platser, direkt anslutna till kroppssjukhus, om möjligt centrallasarett.

Centrala sjukvårdsberedningen finner den ökade differentiering och den större tillgång på utrymmen, som nu föreliggande program upptager jämfört med det under färdigställande varande Gullberna-sjukhuset, väl motiverade med hänsyn till angelägenheten av att göra de nya sjukhusen i diagnostiskt och terapeutiskt avseende så slagkraftiga, som de personella och vetenskapliga resurserna kan göra möjligt. Med hänsyn till önskemålen om flexibilitet såväl i organisatoriskt avseende t. ex. i överläkaravdelningarnas uppbyggnad som med hänsyn till patientklienteletets sammansättning finner beredningen åtgärden att göra enhetliga vårdavdelningar, uppdelbara i två grupper med 14 resp. 16 patienter, mycket lämplig, särskilt som därigenom även en viss rationalisering i byggnadstekniskt hänseende bör bli möjlig. I fråga om programmets detaljer i vad avser nu nämnda lokaler har beredningen icke något i princip att invända. Beredningen framhåller emellertid, att ett tillgodoseende av det större lokalbehov, som sålunda ådagalagts, medför en icke oväsentlig kostnadsstegring i förhållande till Gullberna-sjukhuset. Ur denna synpunkt sett synes det beredningen angeläget, att de möjligheter till besparingar tillvaratages, som i övrigt kan tänkas föreligga. I sådant avseende har beredningen särskilt fäst sig vid den stora omfattning, som givits driftverkstäderna. Enligt beredningens uppfattning kan det icke vara rimligt att dimensionera vardera snickeri- och måleri-verkstad med tillhörande maskinell utrustning för 10 man, d. v. s. sammanlagt 20 snickare och målare. Frånsett att antalet hantverkare av nämnt slag i och för sig torde vara alltför högt blir samtliga nya sjukhus förlagda till sådana orter att entreprenörer borde kunna utnyttjas. Möjligheterna i sådant avseende bör enligt beredningens uppfattning utredas dels i princip, dels med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

Sinnessjukvårdens organisation i mälarlänen

Kommittén

I sitt betänkande den 18 december 1954 upptog kommittén frågan om en ny indelning av landet i upptagningsområden för de statliga sinnessjukhusen. Enligt kommitténs mening borde gränserna för de nya upptagningsområdena med undantag för Stockholms, Kristianstads, Malmöhus och Västmanlands län följa de nuvarande länsgränserna. Södra delen av Stockholms län sammanfördes med Södermanlands län till ett upptagningsområde för Sundby sjukhus vid Strängnäs. Norra delen av länet borde enligt kommit-

téns mening utgöra ett eget upptagningsområde. Västmanlands län sammanlades med Uppsala län till ett upptagningsområde för Ulleråkers sjukhus i Uppsala, vilket redan då hade ett vårdplatsantal, som var tillräckligt för att försörja detta upptagningsområde. Att Stockholms län av kommittén ansågs böra uppdelas i en norra och en södra del betingades närmast av att antalet vårdplatser vid Sundby sjukhus kunde beräknas tillgodose behovet inom ett större område än enbart Södermanlands län. Med allenast en mindre utbyggnad av Sundby sjukhus kunde enligt kommitténs mening till upptagningsområde för detta sjukhus läggas södra delen av Stockholms län.

Sedan kommitténs förslag vid remissbehandlingen rönt åtskilliga invändningar, uttalade föredragande departementschefen i förenämnda proposition nr 106/1956 bl. a., att han — enär dessa frågor borde lösas i ett sammanhang — icke vore beredd att definitivt taga ställning till de olika synpunkter och erinringar, som i denna del framkommit. Dessa borde upptagas till prövning vid förnyade överväganden inom kommittén, som därvid borde samråda med mentalsjukvårdsdelegationen och berörda landsting.

Statsutskottet anslöt sig i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 128) i princip till den ståndpunkt departementschefen intagit.

I brev den 7 juni 1956 har Kungl. Maj:t riktat kommitténs och mentalsjukvårdsdelegationens uppmärksamhet på vad departementschefen och statsutskottet sålunda anfört.

I sin förenämnda skrivelse den 21 december 1956 upptager *kommittén* ånyo till behandling frågan om den mest ändamålsenliga organisationen av den statliga sinnessjukvården i mälardalens länen. Kommittén — som i dessa frågor haft samråd med mentalsjukvårdsdelegationen och landstingen i respektive län — anför inledningsvis följande.

Att kommittén vid planläggningen av sinnessjukhusens utbyggande ansett sig böra frångå principen, att i varje län bör finnas åtminstone ett sinnessjukhus, har varit betingat av den allmänna stramhet i fråga om statliga investeringar, som förefanns vid tiden för planernas utarbetande och som alltjämt råder. Av samma skäl har kommittén också ansett sig böra i största möjliga utsträckning tillvarata den platstillgång, som redan befintliga sjukhus bedömts kunna erbjuda utöver det egna länets behov.

Med tanke på det stora vårdplatsbehov, som ovedersägligen förefinns, har kommittén självfallet intet att erinra mot att sinnessjukhusens anstaltsorganisation utbygges i större omfattning, än vad den reviderade generalplanen förutsätter, och att de materiella resurserna för en kvalitetsmässig höjning av vården ökas. Det är därför med tillfredsställelse, som kommittén såväl i de avgivna remissyttrandena över planen som i departementschefens uttalanden i propositionen anser sig ha funnit stöd för en längre gående insats från det allmännas sida för att tillgodose denna vårdgren, än vad kommittén tidigare vågat räkna med.

Kommittén framhåller, att den stegring av vårdplatsbehovet, som utvecklingen inom sinnessjukvården i allmänhet medfört, gjort sig starkt

gällande inom mälardelens länen. En del behandlingsmetoder, som under senare år framkommit inom psykiatrin har medfört betydligt ökade krav såväl med avseende på vårdavdelningarnas utformning och utrustning som beträffande lokaler för diagnostik och behandling. Erfarenheterna av den pågående upprustningen av Ulleråkers sjukhus har emellertid visat, att det med hänsyn till de uppkommande byggnadskostnaderna kan ifrågasättas, om detta sjukhus kan utnyttjas i beräknad omfattning utan att i väsentliga hänseenden åsidosätta dessa krav. Härtill kommer, att en begränsning av sjukhusens storlek allmänt anses vara önskvärd ur vårdsynpunkt. Med hänsyn till dessa omständigheter har kommittén funnit, att sjukhuset icke lämpligen bör givas den storleksordning, som den reviderade generalplanen förutsätter. En minskning av det för sjukhuset förordade vårdplatsantalet torde emellertid icke vara tänkbar, därest även Västmanlands län skall ingå i sjukhusets upptagningsområde. För sistnämnda läns vidkommande bör enligt kommittén beaktas, att större delen av länet ur kommunikationssynpunkt är mindre väl beläget i förhållande till Ulleråkers sjukhus. Det anförda samt angelägenheten av att så långt möjligt ernå en landstingsvis uppdelning av sinnessjukhusens upptagningsområden, anser kommittén utgöra tillräckligt bärande skäl för uppförande av ett sinnessjukhus även i Västmanlands län. Tillkomsten av detta sjukhus skulle möjliggöra att för Ulleråkers sjukhus bestämma den storleksordning, som främst ur vårdsynpunkt kan anses lämplig.

Vad beträffar Stockholms län anför kommittén.

Från landstingets sida har en redogörelse lämnats för den förutsedda befolkningsutvecklingen inom norra, mellersta respektive södra delarna av länet. I norra länsdelen har förutsatts ingå i huvudsak landstingets s. k. norra sjukvårdsområde, omfattande något mera än länets norr om Norrtälje belägna del, medan till mellersta länsdelen hänförs återstoden av länet norr om Mälaren och till södra länsdelen landstingets område söder om Mälaren. Befolkningsutvecklingen inom dessa länsdelar har beräknats på följande sätt.

År	1960	1970	1980	1990
Norra länsdelen	70 000	70 000	70 000	70 000
Mellersta »	225 000	320 000	354 000	420 000
Södra »	163 000	250 000	296 000	332 000
Hela länet	458 000	640 000	720 000	822 000

Tillgodoseendet av sinnessjukvårdens platsbehov inom länet har från landstingets sida angivits kunna till en början ske enligt i huvudsak följande linjer. För norra länsdelen beräknas föreligga ett vårdplatsbehov av minst 300 platser, vilka förutsättes kunna disponeras vid Ulleråkers sjukhus. För vardera mellersta och södra länsdelen föreslås ett nytt sjukhus. Av de nya sjukhusen bör det för mellersta länsdelen i första hand komma till stånd bl. a. med hänsyn till att den största befolkningsökningen är att vänta inom denna del. Sjukhuset föreslås förlagt till Upplands Väsby i direkt anslutning till därvarande länslasarett. Sjukhuset för södra länsdelen bör enligt

landstingets mening inrättas vid 1970-talets ingång och förläggas antingen intill ett gemensamt med Stockholms stad planerat centrallasarett i Älvsjö eller — om detta ej skulle komma till stånd — i anslutning till ett nytt lasarett i Huddingetrakten, där mark reserverats för ändamålet.

Kommittén anser, att det i den reviderade generalplanen förordade nya sinnessjukhuset i Stockholmstrakten nu bör komma till utförande. Med beaktande av den särskilt under senare år snabbt stegrade befolkningsökningen i länet anser kommittén, att man på längre sikt bör räkna med att länets vårdplatsbehov framdeles kan komma att motivera tillkomsten av ytterligare ett sinnessjukhus i länet. Såsom skäl för en sådan mening erinrar kommittén om önskemålet ur vårdsynpunkt att begränsa storleksordningen för nya sinnessjukhus. Med hänsyn till de befolkningsgeografiska förhållandena i länet anser kommittén att de nya sinnessjukhusen bör förläggas norr respektive söder om Stockholm. Någon mera preciserad ståndpunkt till ifrågasvarande spörsmål anser kommittén icke för närvarande vara påkallad.

Kommittén framhåller i likhet med landstinget, att det nu förordade nya sinnessjukhuset i länet bör förläggas norr om Stockholm. Kommittén har övervägt landstingets förslag om uppförande av sjukhuset i nära anslutning till Löwenströmska lasarettet i Upplands Väsby. Detta lasarett är för närvarande ett s. k. normallasarett med specialavdelningar för medicin, kirurgi med obstetrik samt röntgen. Enligt landstingets tidigare beslut skall en upprustning och utbyggnad av lasarettet företagas, innebärande en ökning av vårdplatsantalet från nuvarande 126 till 188 platser. Kommittén har emellertid ansett sig icke kunna frångå sin förut deklarerade principiella uppfattning i frågor om val av förläggningsort, att ett sinnessjukhus för vård av akut sjuka är i behov av all den medicinska konsult hjälp inom olika discipliner, som ett centrallasarett kan erbjuda utöver ett normallasarettets möjligheter. Landstinget har därför förklarat sig villigt ombesörja, att lasarettet — utöver redan beslutade utbyggnader — förses med en gynekologisk-obstetrisk avdelning om cirka 60 vårdplatser och att en befattning som narkosöverläkare inrättas vid lasarettet. Med hänsyn härtill och då ett för sinnessjukhus erforderligt markområde icke finnes att tillgå i närheten av länets enda norr om Stockholm befintliga centrallasarett i Stocksund, har kommittén förklarat sig intet ha att invända mot att det nya sjukhuset förlägges på ett av landstinget kostnadsfritt tillhandahållet tomtområde invid Löwenströmska lasarettet. En förutsättning härför har kommittén angivit vara, att lasarettet utbygges i den omfattning, som landstinget ställt i utsikt. Härigenom bör enligt kommitténs bedömande den psykiatriska sakkunskapens krav på ett nödvändigt nära samarbete med kroppssjukvården kunna till stor del tillgodoses. Kommittén har därvid särskilt beaktat de ytterligare möjligheter till konsultationer och samarbete inom olika specialiteter, som sjukhusets förläggande till Upplands Väsby ur kommunikationssynpunkt medger icke blott med centrallasarettet i Stock-

sund utan även med undervisningssjukhusen och olika forskningsinstitutioner i Stockholm och Uppsala. Vidare har kommittén ansett angeläget att tillvarata den möjlighet, som här första gången föreligger inom svensk sjukvård, att förlägga ett sinnessjukhus i omedelbar anslutning till ett lasarett. Ett sådant arrangemang måste enligt kommitténs mening vara i hög grad ägnat att överbrygga de motsättningar, som i allmänhetens uppfattning ännu finnes mellan kroppssjukvård och sinnessjukvård.

Kommittén anför vidare beträffande upptagningsområdet för Ulleråkers sjukhus.

Om kommitténs mening att ett sinnessjukhus bör uppföras i Västmanlands län godtages, kommer enbart Uppsala län med dess cirka 160 000 invånare att vara otillräckligt såsom upptagningsområde för Ulleråkers sjukhus såväl i förhållande till sjukhusets platstillgång som med hänsyn till dess uppgifter i fråga om undervisning och forskning. Därav föranledda krav att vid sjukhuset kunna förfoga över ett rikhaltigt akutmaterial synes särskilt med tanke på undervisningen i tung psykiatri böra tillgodoses. Den ökning av upptagningsområdet utöver Uppsala län, som alltså är önskvärd, synes lämpligen böra ske genom att den ur kommunikationssynpunkt gynnammast belägna delen av Stockholms län tillföres området. Detta ansluter också till vad som är förhållandet i länet beträffande andra former av sjukvård. Mot det av länets landsting framförda förslaget härutinnan har kommittén sålunda i princip intet att invända.

Hur stort område av länet, som bör repliera på Ulleråkers sjukhus, torde kunna fastställas först efter tillkomsten av Västmanland-sjukhuset med hänsyn till då föreliggande platsbehov och vårdmöjligheter i Stockholms och Uppsala län. Av den redovisade folkmängdsprognosen att döma synes man emellertid böra räkna med att Stockholms läns andel i sjukhuset i vart fall icke kommer att understiga 300 platser. Den minskning av sjukhusets storlek, som kan komma att visa sig erforderlig i förhållande till vad i den reviderade generalplanen föreslagits, torde låta sig väl genomföras. Vissa av vårdpaviljongerna vid sjukhuset befinner sig i sådant skick eller har en sådan konstruktion, att det kan ifrågasättas om en ombyggnad och renovering av dem blir ekonomiskt försvarbar utan alltför stort avkall på den numera önskvärda vårdstandard.

I detta sammanhang vill kommittén erinra om det icke obetydliga antal i Stockholm insjuknade utländska medborgare, som visar sig vara i behov av vård å sinnessjukhus. Dessa intagas nu med stora svårigheter på stadens sinnessjukhus och förflyttas sedan genom medicinalstyrelsens försorg till ett statligt sjukhus, i den mån detta är möjligt med hänsyn till den knappa platstillgången. Utan att taga någon ståndpunkt till vissa i denna fråga framkomna förslag får kommittén endast framhålla, att här förordade disponering av vårdplatserna vid Ulleråkers sjukhus icke utesluter möjligheten att vid sjukhuset framdeles bereda plats även för ifrågavarande klientel.

Vidkommande slutligen sinnessjukvården i Södermanlands län anser kommittén, att vad som föreslagits beträffande de övriga mälarlänerna talar för att i länet befintliga vårdmöjligheter framdeles bör reserveras att tillgodose enbart länets eget vårdbehov. Till de förändringar i planen för Sundby

sjukhus' definitiva utformande, som härav kan bli följd, har kommittén icke kunnat taga ställning av bl. a. den anledningen, att ett eventuellt överförande av sjukhuset till annan uppgift även har förts på tal och vissa utredningar om detta och andra därmed sammanhängande spörsmål ännu pågår.

Yttranden

Medicinalstyrelsen ansluter sig till förslaget om ett nytt sinnessjukhus i mellersta delen av Stockholms län med förläggning i direkt anslutning till Löwenströmska lasarettet. En förutsättning måste emellertid anses vara, att ifrågavarande lasarett utbygges i enlighet med det framlagda förslaget. Medicinalstyrelsen förordar vidare, att ett nytt sinnessjukhus uppföres i Västmanlands län och kan även i övrigt tillstyrka kommitténs förslag till organisation av sinnessjukvården i mälarlänen.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att den nu föreslagna organisationen i mälarlänen ur allmän lokaliseringsynpunkt innebär vissa nackdelar jämfört med den tidigare. Med hänsyn till den stora folkmängd som är att vänta i Stockholmsområdet och till vad kommittén i övrigt anfört synes emellertid så stora fördelar vara förenade med den nu föreslagna organisationen att de uppväger ifrågavarande nackdelar. Styrelsen har intet att erinra mot det föreslagna sjukhusets förläggning till Upplands Väsby.

Förvaltningsutskottet i Stockholms läns landsting konstaterar med tillfredsställelse, att kommittén i stort sett tillgodosett det angelägna kravet på att sjukhusens upptagningsområden skall sammanfalla med landstingsområdena. Utskottet hänvisar i övrigt beträffande den allmänna planeringen av sinnessjukvården för länet till de av utskottet vid förhandlingar med kommittén förordade riktlinjerna.

Förvaltningsutskottet i Uppsala läns landsting ifrågasätter om kommitténs förslag beträffande upptagningsområdet för Ulleråkers sjukhus är att rekommendera med hänsyn till dels det nuvarande stora platsantalet på Ulleråkers sjukhus och dels undervisningens och forskningens behov av ett stort patientmaterial. Därest kommitténs förslag skulle godkännas vill dock utskottet peka på möjligheten av att Ulleråkers sjukhus erhåller ställning av räjongsjukhus för ett större upptagningsområde i avseende på specialiteter, vilka ur undervisnings- och forskningssynpunkt hör koncentreras till Uppsala. För att sjukhuset på detta sätt även skall bli ett specialistsjukhus för en större räjong synes en sammanslagning tekniskt och förvaltningsmässigt av akademiska sjukhuset och Ulleråkers sjukhus böra ske.

Medicinska fakulteten vid Uppsala universitet framhåller, att planerna för utbyggnad av Ulleråkers sjukhus bör revideras på sådant sätt att de tager sikte på planering av ett för undervisning och forskning avsett sinnessjukhus med 800—900 vårdplatser. En viss räjong av Stockholms län hör därvid tillföras sjukhusets upptagningsområde.

Södermanlands läns landstings hälso- och sjukvårdsstyrelse, som tillstyrker kommitténs förslag att Södermanlands län skall utgöra eget upptagningsområde, finner det icke försvarligt att ett principbeslut om sinnessjukvårdens planering inom länet ytterligare uppskjutes. För länet erforderligt vårdplatsantal bör tillgodoses genom nybyggnad i direkt anslutning till länets centrallasarett i Eskilstuna. Eventuellt kan visst antal vårdplatser direkt anslutas till annat väl utbyggt kroppssjukhus i länet. Frågan om Sundby sjukhus framtida utnyttjande kan enligt styrelsen icke få påverka frågan om en rationell planering av sinnessjukvården i länet. Styrelsen kan icke biträda eventuellt förslag om en framtida planering av sinnessjukvården baserat på ett utnyttjande av Sundby sjukhus.

I ett den 27 februari 1957 inkommet yttrande framhåller styrelsen ytterligare, att av landstingets förvaltningsutskott utsedda representanter vid överläggningar med kommittén ansett lämpligt, att cirka 600 vårdplatser förlades i direkt anslutning till centrallasaretten i Eskilstuna och 250—300 vårdplatser i direkt anslutning till länsallasaretten i Nyköping. Ifrågavarande städers drätselkammare har förklarat sig beredda upplåta i anslutning till lasaretten belägna markområden.

Förvaltningsutskottet i Västmanlands läns landsting tillstyrker kommitténs förslag om uppförande av ett sinnessjukhus i Västmanlands län och förordar att principbeslut härom fattas.

Mentalsjukvårdsdelegationen anser, att de nya mentalsjukhusen i Södermanlands län bör förläggas omedelbart i anslutning till centrallasarett. Även om frågan om den framtida användningen av Sundby sjukhus icke är löst bör detta förhållande enligt delegationen icke lägga hinder i vägen för överväganden i fråga om mentalsjukvårdens organisation i Södermanlands län.

Psykiatriska sjukhuset i Stockholm

Renovering av vårdavdelningar

Kommittén hemställer, att 300 000 kronor måtte anvisas för påbörjande av renovering av vårdavdelningarna vid psykiatriska sjukhuset. Till stöd härför anför kommittén i huvudsak följande.

I sitt betänkande med förslag till generalplan för sinnessjukvårdens tillgodoseende utgick sinnessjukvårdsberedningen ifrån att psykiatriska sjukhuset skulle nedläggas så snart omständigheterna det medgav och att så skulle kunna ske efter högst 10—15 år. Några åtgärder beträffande byggnadsbeståndet utöver löpande underhåll ansåg beredningen icke bli erforderliga under avvecklingsperioden. Även kommittén föreslog i sin reviderade generalplan, att sjukhuset skulle nedläggas.

Utvecklingen inom sinnessjukvården har emellertid visat ett ständigt ökat behov av vårdplatser. Utsikter torde icke finnas att tillgodose detta behov i sådan takt, att en avveckling av psykiatriska sjukhuset blir möjlig inom den tidrymd, som beredningen räknat med. Sjukhuset måste därför med all sannolikhet bibehållas under ytterligare åtminstone 15—20 år.

Trots vidtagna underhållsåtgärder har det icke kunnat undvikas, att sjukhuset under senare år gått mot ett fortskridande förfall och blivit alltmer omodernt. Sjukhusets tillstånd är nu i flera avseenden sådant, att vårdkapaciteten hotar att minska och möjligheterna att kunna upprätthålla en godtagbar vård knappast längre är för handen. Kommittén har därför funnit erforderligt, att åtgärder snarast vidtages för renovering av i första hand vårdavdelningarna vid sjukhuset. Med hänsyn till den såvitt nu kan bedömas korta tid, som sjukhuset kommer att bibehållas, bör dessa åtgärder i möjligaste mån begränsas.

En nyligen företagen upprustning av en vårdavdelning inom sjukhuset har visat, att kostnaderna kan begränsas till omkring 3 300 kronor per vårdplats. Med utgångspunkt härifrån kan den totala kostnaden för vårdavdelningarnas renovering vid nuvarande prisläge beräknas uppgå till omkring 900 000 kronor.

Vad beträffar renoveringsarbetenas utförande synes det, med hänsyn till bl. a. svårigheterna att ordna tillfredsställande evakuering av patienterna, lämpligt, att arbetena ombesörjes av medicinalstyrelsen. De måste alltså utföras under pågående drift och beräknas därför taga en tid av tre år i anspråk.

Ulleråkers sjukhus i Uppsala

Ombyggnad av norra mansavdelningen

Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 113/1950 framlagt förslag anvisade riksdagen (skr. nr 209) 475 000 kronor till ombyggnad av norra mansavdelningen vid sjukhuset.

Genom beslut den 19 maj 1950 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att verkställa ombyggnad av avdelningens södra flygel samt föreskrev, att styrelsen för ändamålet skulle för budgetåret 1950/51 äga disponera 475 000 kronor.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 151/1951 anvisade riksdagen (skr. nr 195) 900 000 kronor för fortsättande av byggnadsarbetena.

Vidare anvisade 1952 års riksdag (skr. nr 245) efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 123 ytterligare 895 000 kronor för slutförande av arbetena å den södra flygeln samt för påbörjande av ombyggnaden av den norra flygeln.

Slutligen anvisade 1953 års riksdag (prop. nr 124; riksd. skr. nr 237) 1 330 000 kronor för slutförande av ombyggnaden av sistnämnda flygel.

Sålunda har för ombyggnad av flyglarna anvisats tillhopa (475 000 + 900 000 + 895 000 + 1 330 000) 3 600 000 kronor.

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1954 års riksdag (prop. nr 127; riksd. skr. nr 266) ombyggnad jämväl av återstående del av norra mansavdelningen, nämligen mittpartiet, för en beräknad kostnad av högst 1 600 000 kronor.

Den 21 maj 1954 bemyndigades byggnadsstyrelsen att för arbetets påbörjande disponera 600 000 kronor för budgetåret 1954/55.

I enlighet med beslut av 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 2 — *Bihang till riksdagen protokoll 1957. 1 saml. Nr 103*

267) har Kungl. Maj:t den 3 juni 1955 bemyndigat byggnadsstyrelsen att för arbetenas fortsättande disponera 400 000 kronor för budgetåret 1955/56.

Slutligen anvisade 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285) 300 000 kronor för ändamålet.

Sålunda har för ombyggnad av mittpartiet anvisats tillhopa (600 000 + 400 000 + 300 000) 1 300 000 kronor.

Kommittén hemställer — med förmälan att ifrågavarande ombyggnadsarbeten beräknas bli helt färdigställda under budgetåret 1957/58 — att återstoden av den beräknade kostnaden eller (1 600 000 — 1 300 000) 300 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Upprustning av tvättanläggningen

I sin anslagsframställning för innevarande budgetår anförde kommittén i fråga om tvättfrågans lösning vid vissa sjukhus bl. a., att tvättanläggningen vid Ulleråkers sjukhus befann sig i så dåligt skick, att åtgärder till förbättrande av tvätteriet endast med stor tvekan kunde ytterligare uppskjulas. Då det synes dröja ytterligare ett antal år innan frågan om det statliga tvättbehovets tillgodoseende inom Mellansverige kan bringas till en slutlig lösning, finner kommittén nödvändigt att en begränsad upprustning av sjukhusets tvättinrättning snarast vidtages.

De åtgärder, som hör vidtagas, innefattar installation av mekanisk ventilation i tvätteriets olika lokaler, iordningställande av ändamålsenligare lokaler för in- och utlämning av tvätt, anordnande av tvättmedelsförråd och komplettering av maskinutrustningen med en centrifug och en torktumlare. Därjämte behöver tvätteriet i sin helhet ommålas och uppsnyggas.

Kostnaderna för angivna arbeten har beräknats till sammanlagt 120 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Ombyggnad av gamla administrationsbyggnaden

Kommittén föreslår, att sjukhusets gamla administrationsbyggnad ombygges för bostadsändamål. Till stöd härför anför kommittén.

Sedan den av 1954 års riksdag beslutade nya administrationsbyggnaden vid sjukhuset numera blivit färdigställd, har av sjukhuskontoret m. fl. disponerade lokaler i den gamla administrationsbyggnaden blivit friställda. Då byggnaden enligt föreliggande planer för sjukhusets upprustning beräknas komma att kvarbliva, bör de friställda lokalerna iordningställas för lämpligt ändamål. Eftersom byggnaden redan nu till hälften är utnyttjad för bostadsändamål, finner kommittén mest ändamålsenligt, att byggnaden i sin helhet disponeras för bostäder. I de ledigblivna lokalerna kan inrymmas fem lägenheter, varav en om fem rum och kök, två om vardera tre rum och kök och två om vardera två rum och kök, samt tre vikarierum.

Kostnaderna för bostädernas iordningställande har beräknats till 270 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

Sundby sjukhus vid Strängnäs**Om- och tillbyggnad av centralköket**

Kommittén föreslår, att sjukhusets centralkök moderniseras samt anför till stöd härför i huvudsak följande.

I det expertutlåtande rörande Sundby sjukhus, som bifogades sinnessjukvårdsberedningens år 1950 avgivna betänkande med förslag till generalplan för sinnessjukvårdens tillgodoseende, anfördes beträffande sjukhusets centralkök bl. a., att detta icke varit föremål för några förbättringsåtgärder sedan sjukhusets tillkomst och att detsamma därför vore genomgående otidsenligt och tungarbetat. Lokalerna vore alltför små och mindre lämpligt planlagda, varjämte ventilationsanordningarna vore synnerligen otillfredsställande. Kökets utrustning och inredning vore otillräcklig och motsvarade icke moderna krav. Även kylanordningarna vore otillräckliga. Tillfredsställande omklädnads- och toaletterum för personal saknades. En om- och utbyggnad av köket vore med anledning härav av behovet starkt påkallad.

Sedermere har från sjukhusets ledning vid ett flertal tillfällen framhållits såsom synnerligen angeläget, att den erforderliga moderniseringen av centralköket måtte komma till utförande. Därjämte har påtalats de stora bristfälligheter, som föreligger i fråga om de sanitära och hygieniska förhållandena vid centralköket.

Kommittén har i fråga om sinnessjukvårdens organisation i mälardalen uttalat bl. a., att kommittén icke kunnat taga ställning till de förändringar i planen för sjukhusets definitiva utformande, som kan bli en följd av ett slutligt ställningstagande i denna fråga, så vitt den avser Södermanlands län. Förhållandena vid sjukhusets centralkök är enligt kommitténs bedömning emellertid så allvarliga, att en upprustning av detsamma måste vidtagas, om sjukhuset kommer att bibehållas under längre tid än fem år. Vilken lösning frågan om sinnessjukvårdens framtida organisation i länet än kommer att få, synes man böra räkna med att sjukhuset måste disponeras för sitt nuvarande ändamål under ett avsevärt antal år.

Behovet av ytterligare lokaler i köksbyggnaden föreslås bli tillgodosett dels genom en tillbyggnad i en våning jämte inredd källare och dels genom att vissa i byggnadens mellanvåning belägna personalrum tages i anspråk för ändamålet.

Kostnaderna för den föreslagna om- och tillbyggnaden av centralköket har beräknats till sammanlagt 1 150 000 kronor. Därtill kommer 75 000 kronor för anordnande av provisoriskt kök under byggnadstiden. Sammanlagt erfordras sålunda 1 225 000 kronor för ändamålet. Kommittén hemställer, allt för nästa budgetår 400 000 kronor måtte anvisas för arbetenas påbörjande.

Vissa yttre arbeten

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1954 års riksdag (prop. nr 127; riksd. skr. nr 266), att vid Sundby sjukhus skulle uppföras ett bostadshus för ogift personal och två bostadshus för läkare. Dessa byggnader är numera färdigställda.

I den för byggnadernas uppförande angivna kostnaden ingick endast grovplanering av markområdet närmast byggnaderna. Några medel för områdets slutliga iordningställande och plantering finns sålunda icke anvisade.

Enligt upprättat förslag beräknas kostnaderna för erforderliga planerings- och planteringsarbeten till 26 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

Birgittas sjukhus i Vadstena

Uppförande av paviljong C IV

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras en vårdpaviljong C IV (numera benämnd M 4) för oroliga manliga patienter för en beräknad kostnad av högst 1 420 000 kronor.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra vårdpaviljongen och bemyndigade styrelsen att för arbetenas påbörjande disponera 700 000 kronor för budgetåret 1956/57.

Kommittén hemställer — med förmälan, att uppförandet av paviljongen påbörjats under hösten 1956 och att byggnaden beräknas bli helt färdigställd under budgetåret 1957/58 — att återstoden av den beräknade kostnaden (1 420 000 — 700 000) 720 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Utvidgning av verkstadsbyggnad

Under åberopande av vad inledningsvis anförts hemställer kommittén, att för påbörjande av den i propositionen nr 106/1956 såsom beredskapsarbete föreslagna utvidgningen av sjukhusets verkstadsbyggnad måtte för nästa budgetår anvisas 475 000 kronor.

Installation av hissar i paviljongerna D I och D II

Under åberopande av vad inledningsvis anförts hemställer kommittén, att för utförande av den i propositionen nr 106/1956 såsom beredskapsarbete föreslagna installationen av hissar i sjukhusets vårdpaviljonger D I och D II — numera benämnda K 1 och K 2 — måtte för nästa budgetår anvisas 75 000 kronor.

Uppförande av nya vårdpaviljonger

Kommittén föreslår, att vid sjukhuset uppföres tre vårdpaviljonger för huvudsakligen olika kategorier av ålderspsykosier samt anför till stöd härför bland annat.

I sitt år 1950 avgivna betänkande med förslag till generalplan för sjuksjukvårdens tillgodoseende räknade sjuksjukvårdsberedningen med att Birgittas sjukhus skulle få en storleksordning, som motsvarade omkring 730

platser. Hittills beslutade och färdigställda nya paviljonger vid sjukhuset inrymmer 740 vårdplatser. Sedan beredningen framlade sin plan, har utvecklingen inom sinnessjukvården visat, att vårdplatsbehovet icke kan tillgodoses inom den ram, som beredningen förutsatt. En av kommittén år 1954 företagen prognosberäkning av vårdplatsbehovet har sålunda utvisat, att platsbehovet inom upptagningsområdet för Birgittas sjukhus år 1970 kan beräknas till nära 1 200 vårdplatser. Kommittén förordade emellertid i sitt förslag till reviderad generalplan en utbyggnad intill 1 016 vårdplatser. Av dessa förutsattes 932 förlagda till huvudsjukhuset och 84 till sekundäravdelningen i Hammar. Utöver redan beslutade eller uppförda vårdplatser återstår sålunda enligt kommitténs förslag ytterligare 192 platser.

För den avsedda gruppen patienter har vid andra sjukhus tidigare uppförts vårdavdelningar, som omfattar 48 platser, inrättade som dubbelavdelningar. I den reviderade generalplanen har kommittén räknat med att vid sjukhuset skall inrättas fyra avdelningar av denna typ, alltså med tillhoppa (4×48) 192 platser.

Under arbetet med utformningen av beslutade nya sjukhus har kommittén närmare prövat bl. a., vilken storleksordning vårdavdelningarna lämpligen bör ha. Det har varit ett önskemål att åstadkomma en avdelningstyp, som är lämpad för vård av alla kategorier patienter inom ett sinnessjukhus. Företagna utredningar har givit vid handen, att platsantalet vid en sådan avdelning, uppdelad på två vårdgrupper, icke bör överstiga 30. Kommittén räknar med att vårdavdelningar av denna storleksordning framdeles kommer att regelmässigt uppföras vid nya sjukhus och i största möjliga utsträckning även vid utbyggnad av befintliga sjukhus. Med hänsyn härtill har kommittén funnit, att i stället för tidigare planerade avdelningar om 48 platser vid Birgittas sjukhus bör inrättas sex vårdavdelningar, vardera om 30 platser och uppdelad på två vårdgrupper. Ur arkitektonisk synpunkt har det vid sjukhuset befunnits önskvärt att icke uppföra byggnader högre än i två våningar. Av denna anledning bör de nya vårdavdelningarna inrymmas i tre tvåvåningspaviljonger. Av dessa avses två disponeras för kvinnliga patienter och en för manliga.

Kostnaderna för uppförande av vårdpaviljongerna har beräknats till sammanlagt 4 800 000 kronor, varav för själva byggnaderna 4 380 000 kronor och för yttre arbeten samt väg- och planeringsarbeten 420 000 kronor. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas 600 000 kronor för arbetenas påbörjande.

Modernisering av vissa bostadshus

I bostadsbeståndet vid Birgittas sjukhus ingår bl. a. tre stycken för gift personal avsedda bostadshus, som är belägna å det s. k. Triangelområdet, skilt från sjukhusets egentliga område. Byggnaderna är uppförda av trä i två våningar och inrymmer vardera fyra lägenheter om två rum och kök. Bostadshusen kan ur byggnadsteknisk synpunkt anses vara i ett förhållandevis gott skick, men är omoderna. Centralvärmeledning finns icke och lägenheterna saknar badrum.

Från personalens sida har önskemål framförts om bostädernas modernisering. Kommittén har funnit dessa önskemål böra beaktas och har låtit

upprätta förslag till byggnadernas upprustning enligt två alternativ. Det ena — det minst kostnadskrävande — innebär i huvudsak, att i källaren till varje byggnad anordnas två badrum, ettvarvt avsett att utnyttjas av två hyresgäster gemensamt, samt anordnande av centralvärmeledning och iordningställande av en maskinellt utrustad tvättstuga med torkrum och mangelrum i källarvåningen till en av byggnaderna. Kostnaderna för bostadshusens modernisering enligt detta alternativ har beräknats till 300 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Anordnande av sopförbränningsugn och utökning av panncentralen m. m.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1956/57 anförde kommittén i fråga om installation av oljeeldning i sjukhusets panncentral bl. a., att denna vore projekterad med hänsyn till en viss begränsad utbyggnad av sjukhuset. Denna utbyggnad hade emellertid genom beslutade nya vårdpaviljonger kommit att väsentligt överskridas. De befintliga varmvattenpannorna vore därför otillräckliga och borde framdeles ersättas med större sådana. I samband därmed borde även en sopförbränningsugn inrättas. Kommittén avsåg att i sina anslagsaskanden för budgetåret 1957/58 hemställa om anvisande av erforderliga medel härför.

Kommittén hemställer — med hänsyn till det av kommittén i det föregående framlagda förslaget om uppförande av tre nya vårdpaviljonger vid sjukhuset — att en utökning av panncentralen vid sjukhuset nu måtte komma till stånd samt anför vidare.

Såsom ovan framhållits har tidigare förutsatts, att det ökade värmebehovet skulle tillgodoses genom att befintliga varmvattenpannor utbytes mot större sådana. Närmare utredning har emellertid visat, att de gamla pannorna lämpligen bör bibehållas och att den erforderliga utökningen av panncentralen bör ske genom installation av ytterligare en varmvattenpanna. Härför erfordras en mindre tillbyggnad av panncentralens byggnad. I överensstämmelse med tidigare beslutad övergång till oljeeldning vid panncentralen bör den nya pannan förses med anordningar för sådan eldning. Kostnaderna för panna, oljeeldningsaggregat samt byggnads- och rörledningsarbeten har beräknats till sammanlagt 210 000 kronor.

Kostnaden för den föreslagna sopförbränningsugnen har beräknats till 25 000 kronor.

I den s. k. B-paviljongen inom det nya sjukhusområdet finnes en till den centrala värmeledningen hörande undercentral för distribution av värme till närbelägna bostäder för läkare och intendent. De till centralen hörande pumparna är förslitna och behöver utbytas. Kostnaden härför uppgår till 8 000 kronor.

Den gamla mansavdelningen vid sjukhuset, som är belägen på långt avstånd från sjukhusets nya del, är försedd med egen värmecentral. Anläggningen för varmvattenberedning är i dåligt skick, varför provisoriska anordningar måst vidtagas för att tillgodose varmvattenbehovet. För att säkerställa försörjningen av varmvatten måste en ny beredare installeras. Kostnaderna för denna jämte cirkulationspump och rörledningsarbeten har beräknats till 22 000 kronor.

Sammanlagt erfordras sålunda (210 000 + 25 000 + 8 000 + 22 000)

265 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

Västra Ny sjukhus i Motala

Uppförande av ny verkstadsbyggnad

Genom eldsvåda i januari 1954 nedbrann sjukhusets verkstadsbyggnad, som inrymde arbetslokaler för skomakeri, skrädderi och måleri, sysal samt förrådslokaler för kläder och vävnader. Verkstadsdriften vid sjukhuset har efter branden uppehållits i provisoriskt iordningställda lokaler och arbetet har måst fortgå under synnerligen ogynnsamma förhållanden. På grund av klienteletts sammansättning utgör arbetsträning och allmänt rehabiliterande åtgärder viktiga moment i behandlingen. Behovet av en ny verkstadsbyggnad vid sjukhuset är därför mycket trängande.

Med anledning härav har kommittén låtit utarbeta förslag till nybyggnad för ändamålet. Byggnaden beräknas inrymma verkstäder för skomakeri, sadelmakeri, måleri och skrädderi jämte sysal. Till byggnaden har även förlagts vissa expeditionsrum och ett mindre förråd för el- och maskinmateriel. De i den tidigare verkstadsbyggnaden inrymda förrådslokalerna har överflyttats till sjukhusets ekonomibygnad.

Kostnaderna för nybyggnaden har beräknats till 565 000 kronor. Kommittén hemställer att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av personalbostäder

Västra Ny sjukhus har ett isolerat läge omkring 2,5 mil från Motala stad. Några hyresbostäder finnes därför icke att tillgå inom rimligt avstånd från sjukhuset. Så gott som samtliga befattningshavare vid sjukhuset måste beredas bostäder genom sjukhusets egen försorg. På grund av pågående om- och utbyggnadsarbeten vid sjukhuset har detta icke förrän på allra sista tiden kunnat helt beläggas. I samband därmed måste förut vakant-hållna befattningar besättas, varigenom behov av ytterligare bostäder vid sjukhuset uppkommer. Då man måste räkna med att personal icke kan nytillsättas utan att kunna anvisas bostäder, har kommittén ansett angeläget att i första hand ett antal familjebostäder tillskapas vid sjukhuset. Tills vidare bör enligt kommitténs mening fyra sådana bostäder uppföras.

De nya bostadslägenheterna avses förläggas i ett källarlöst radhus. Lägenheterna omfattar vardera tre rum och kök med en lägenhetsyta om cirka 69 m². En för lägenheterna gemensam värmecentral anordnas i tillbyggnaden. Kostnaderna för det föreslagna radhuset har beräknats till 290 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

S:t Sigfrids sjukhus i Växjö

Uppförande av vårdpaviljongerna 57 och 58

Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 123 till 1955 års riksdag framlagt förslag beslöt riksdagen (skr. nr 267), att vid sjukhuset skulle

uppföras vårdpaviljongerna 57 och 58 för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 590 000 kronor.

Genom beslut den 3 juni 1955 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra paviljongerna samt anvisade för budgetåret 1955/56 ett belopp av 100 000 kronor för ändamålet.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 106 anvisade 1956 års riksdag (skr. nr 285) 1 500 000 kronor för byggnadsarbetenas påbörjande och fortsättande. För vårdpaviljongernas uppförande har sålunda anvisats tillhoppa (100 000 + 1 500 000) 1 600 000 kronor.

Kommittén hemställer — med förmälan att arbetet med uppförandet av ifrågavarande paviljonger — numera benämnda M 57 och K 58 — beräknas bli igångsatt i början av år 1957 och kunna slutföras under budgetåret 1957/58 — att återstoden av den beräknade kostnaden (2 590 000 — 1 600 000) 990 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av vårdpaviljong 59

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras en vårdpaviljong 59, avsedd för oroliga manliga patienter, för en beräknad kostnad av 1 350 000 kronor.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra paviljongen samt bemyndigade byggnadsstyrelsen att för arbetets påbörjande disponera 100 000 kronor för budgetåret 1956/57.

Kommittén hemställer — med förmälan att arbetet med uppförande av ifrågavarande paviljong beräknas bli påbörjat ungefär ett år efter igångsättandet av arbetena för uppförande av paviljongerna M 57 och K 58 — att för nästa budgetår måtte anvisas 600 000 kronor.

Anslutning av sjukhusets avlopp till Växjö stads ledningsnät

Kommittén förordar, att en anslutning till stadens avloppsnät kommer till stånd. Kommittén anför härom följande.

Inom sjukhuset finns separata avloppsledningar för regnvatten och spillvatten. Spillvattnet renas i en under åren 1935 och 1936 utförd reningsanläggning vid sjukhuset, varefter det renade vattnet utsläppes i sjön Trummen. Reningsverket befinner sig i mindre gott skick, varför en renovering av detsamma är nödvändig. Kostnaderna härför har uppskattats till omkring 100 000 kronor.

Växjö stad, som uppfört ett reningsverk för s. k. höggradig rening, har för anslutning till detta av stadens östra delar framdragit en avloppsledning över ett till sjukhuset tidigare hörande markområde, som staden enligt nyligen träffat avtal med medicinalstyrelsen förvärvat. I förvärvet ingick å området befintliga byggnader, bland dem en äldre mangårdsbyggnad, kallad Kampagården. Goda möjligheter har härigenom skapats att ansluta även sjukhusets avloppssystem till stadens ledningsnät och reningsverk.

Med anledning härav har kommittén låtit utreda de ekonomiska betingelserna för en sådan anslutning. Därvid har framkommit att de årliga kostnaderna för avloppsvattnets avledande och rening via stadens avloppssystem blir cirka 3 000 kronor högre än om sjukhusets reningsverk upprustas och bibehålles. Oaktat denna ökning av årskostnaden anser sig kommittén böra förorda, att en anslutning till stadens avloppsnät kommer till stånd. Fördelarna av att sjön Trummen befrias från sjukhusets spillvatten bör nämligen enligt kommitténs mening tillmätas sådant värde, att de måste anses väl uppväga den uppkommande förhållandevis ringa merkostnaden. Ett sådant bedömande anser kommittén också ligga i linje med numera gängse strävanden från det allmännas sida att söka åstadkomma förbättrade hygieniska förhållanden i sjöar och vattendrag.

På anförda skäl har kommittén i samband med överläggningar med Växjö stad angående bl. a. ovannämnda förvärv upptagit förhandlingar med staden om villkoren för en anslutning av sjukhusets avlopp till stadens ledningsnät. Kommittén har därvid kunnat utverka en kostnadsfri sådan anslutning och med staden träffat ett preliminärt avtal i saken av följande lydelse.

»Mellan statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande såsom företrädare för Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, och Växjö stads drätselkammare såsom företrädare för Växjö stad, å andra sidan, är — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Växjö godkännande — träffat följande avtal angående villkoren för anslutning av S:t Sigfrids sjukhus till stadens avloppssystem m. m.

§ 1.

Kronan ombesörjer överföringen av avloppsvatten från S:t Sigfrids sjukhus till stadens ledningsnät på sätt närmare anges å en vid detta avtal fogad karta. Sjukhusets ledningar anslutas till stadens ledningsnät vid södra gränsen av det markområde, som staden förvärvat av Kronan enligt avtal med medicinalstyrelsen i oktober 1956.

§ 2.

Sjukhusets avloppsnät skall vara utfört med separata ledningar för spillvatten och dräneringsvatten. Rensskärare för sönderdelning av större beståndsdelar i spillvattnet skall finnas i drift vid sjukhuset.

§ 3.

Från sjukhuset överfört avloppsvatten tillföres stadens reningsverk, konstruerat för s. k. höggradig rening av avloppsvattnet.

§ 4.

I ersättning för stadens omhändertagande och rening av avloppsvatten från sjukhuset erlägger Kronan till staden en årlig avgift, beräknad efter tio (10) öre per kubikmeter spillvatten, som tillföres stadens reningsverk.

Den årliga avgiften, som skall vara indexreglerad enligt socialstyrelsens konsumentprisindex, har beräknats enligt indextalet den 1 juli 1955. Mindre växlingar i index än tio enheter skola icke föranleda ändring i avgiften.

Avgiften erlägges kvartalsvis i efterskott.

§ 5.

I den mån vatten tillföres sjukhuset från egen vattentäkt skall genom särskilda vattenmätare, som bekostas och underhållas av Kronan, fastställas den mängd spillvatten, som härigenom överföres till stadens avloppssystem.

Av staden levererat vatten till sjukhuset mätes i av staden tillhandahållen vattenmätare.

§ 6.

Sjukhusets ledningar för spillvatten skola väl underhållas så att läckagevatten icke intränger i ledningarna i större mängd än vad som motsvarar trettio procent av sjukhusets vattenförbrukning.

§ 7.

Uppsägning av detta avtal skall ske senast två år före den dag, fr. o. m. vilken avtalet enligt uppsägningen skall upphöra.»

Växjö stads stadsfullmäktige har den 30 november 1956 godkänt avtalet.

Kommittén framhåller, att för den avtalade anslutningens genomförande erfordras vissa åtgärder beträffande sjukhusets avloppsanordningar. Av anläggningarna vid det befintliga reningsverket skall endast rensskärare och pumpverk bibehållas. Verkets övriga anläggningar kommer att nedläggas. För spillvattnets överförande erfordras, att en förbindelseledning anlägges mellan reningsverket och den punkt i stadens ledningsnät, där anslutningen sker. Kostnaderna för nu angivna arbeten har beräknats till 70 000 kronor.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag anvisade 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 267) sammanlagt 390 000 kronor för en ombyggnad av »Kampagården». I medelsbeloppet hade inräknats bl. a. 60 000 kronor för anläggande av en huvudavloppsledning från byggnaden, avsedd att ingå som en första etapp i en framtida anslutning av hela sjukhuset till stadens avloppsnät.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 februari 1956 uttalade kommittén, att den beslutade ombyggnaden av »Kampagården» icke borde komma till utförande, och hemställde, att de för själva ombyggnaden beräknade medlen i stället finge tagas i anspråk för uppförande av två bostadshus i omedelbar närhet av gården, avsedda för respektive en överläkare och intendent vid sjukhuset. Då det vid denna tid icke kunde förutses, om och när sjukhusets anslutning till stadens avloppssystem komme att ske, avsågs bostadshusen skola anslutas till sjukhusets eget avloppsnät. I kommitténs skrivelse angavs, att avloppets ordnande förutsattes kunna ske med anlitan av därför erforderligt belopp av de för anläggande av huvudavloppsledningen till området i fråga anvisade medlen 60 000 kronor. Eventuellt återstående belopp borde reserveras för hela sjukhusets anslutning till stadens avloppsnät, varom kommittén avsåg att efter slutförd utredning framlägga förslag i sina anslagsäskanden för budgetåret 1957/58.

Ett av Kungl. Maj:t för 1956 års riksdag framlagt förslag i överensstämmelse med kommitténs hemställan vann riksdagens bifall (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285).

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra ifrågavarande bostadshus.

Kommittén föreslår — med hänsyn till att bostadshusens färdigställande enligt byggnadsstyrelsens uppgift i huvudsak kan beräknas komma att i tiden sammanfalla med den av kommittén förordade anslutningen av sjukhusets ledningar till stadens avloppsnät — att ifrågavarande belopp om 60 000 kronor får tagas i anspråk i första hand för anläggande av servisleddningar från bostadshuset till den förbindelseledning, som erfordras för anslutningen. Kostnaden härför kan uppskattas till 5 000 kronor. Det av medlen återstående beloppet (60 000 — 5 000) 55 000 kronor torde i överensstämmelse med avsett ändamål böra disponeras för utförande av de angivna, till 70 000 kronor kostnadsberäknade arbeten, som krävs för att i övrigt genomföra sjukhusets anslutning till stadens avloppssystem. För detta ändamål skulle sålunda erfordras ytterligare (70 000 — 55 000) 15 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer kommittén, att Kungl. Maj:t ville godkänna det med Växjö stad slutna preliminära avtalet angående villkoren för en anslutning av sjukhusets avlopp till stadens ledningsnät samt att 15 000 kronor måtte anvisas för anslutningens genomförande.

Installation av oljeeldning i gamla panncentralen

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1952 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 245) uppförande av en ny panncentral vid sjukhuset. Denna skulle utrustas med högtrycksångpannor för att tillgodose behovet av ånga för tvättanläggningen vid sjukhuset.

Kommittén erinrar om att en ny centraltvättanläggning i Karlskrona, som beräknas bli färdig under hösten 1957, även kommer att tillgodose tvättbehovet vid bl. a. S:t Sigfrids sjukhus. På grund härav kan enligt kommittén något behov av de föreslagna högtrycksångpannorna numera icke anses föreligga. För tillgodoseende av det framtida ångbehovet vid sjukhuset, närmast för dess centralkök, anser kommittén tillfyllest, att den nya panncentralen utrustas med lågtrycksångpannor.

Kommittén anför vidare.

Den nya panncentralen, som är under uppförande, har enligt föreliggande plan för sjukhusets upprustning förlagts på ett förhållandevis långt avstånd från den nuvarande köksbyggnaden. Enligt planen skall vid sjukhuset uppföras en ny köksbyggnad, som förlägges i nära anslutning till den nya panncentralen. Den befintliga köksbyggnaden kan emellertid bibehållas ännu ett antal år. Det har visat sig vara mest ekonomiskt att under denna tid tillgodose kökets ångbehov från den gamla panncentralen, belägen nära köksbyggnaden. Det har ur kostnadssynpunkt ävenledes befunnits lämpligast, att den gamla panncentralen för detta ändamål förses med anordningar för oljeeldning.

Kostnaderna för ifrågavarande installation har beräknats till 65 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

S:ta Gertruds sjukhus i Västervik**Uppförande av två vårdpaviljonger**

Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 123/1955 framlagt förslag beslöt riksdagen (skr. nr 267), att vid sjukhuset skulle uppföras två nya vårdpaviljonger för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 330 000 kronor.

Genom beslut den 3 juni 1955 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra paviljongerna för en kostnad av högst 2 330 000 kronor samt ställde för budgetåret 1955/56 ett belopp av 100 000 kronor till styrelsens disposition för ändamålet.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 106/1956 anvisade riksdagen (skr. nr 285) 857 000 kronor för arbetenas påbörjande och fortsättande. För ifrågavarande byggnadsarbeten har sålunda anvisats tillhoppa (100 000 + 857 000) 957 000 kronor.

Kommittén erinrar om att ifrågavarande vårdpaviljonger — benämnda M 63 och K 61 — från början vore avsedda att förläggas på sådan plats inom sjukhusområdet, att de kunde uppföras såsom envåningsbyggnader utan andra källarutrymmen än skyddsrum. Kommittén har emellertid ansett sig böra ompröva den tidigare planläggningen av paviljongerna. Kommittén anför vidare.

Den pågående utformningen av planerna för sjukhusets fortsatta upprustning har givit vid handen, att det för en utbyggnad av sjukhuset tillgängliga markområdet kommer att starkt utnyttjas. Med hänsyn till omfattningen av den planerade bebyggelse, som man av allt att döma har att räkna med inom området, är det därför angeläget, att detta i minsta möjliga mån beskäres av de beslutade paviljongerna. Till följd härav har det visat sig nödvändigt att förskjuta paviljongernas läge i förhållande till det som ursprungligen var avsett samt att begränsa det markområde, som erfordras för paviljongerna, och uppföra dem i två våningar. Det senare motiveras också därav att ett närmare studium av markens nivåförhållanden visat, att byggnadernas uppförande i en våning på den nya platsen förutsätter, att normal grund anordnas med utnyttjande av källare, varför några ekonomiska fördelar av det tidigare förutsatta grundläggningssättet med plattor direkt på mark icke är att vinna.

Kommittén föreslår, att paviljongerna erhåller samma planläggning och utformning, som givits vårdpaviljongerna M 57 och K 58 vid S:t Sigfrids sjukhus, för vilkas uppförande kommittén i det föregående äskat medel. Dessa avses bli uppförda i två våningar och inrymma vardera två avdelningar om 28 platser. Att kommittén i förevarande fall förordar, att de nya paviljongerna utformas i överensstämmelse med paviljongerna vid S:t Sigfrids sjukhus, beror därav, att fullständiga entreprenadhandlingar för paviljonger av denna typ redan finns utarbetade, varigenom den beräknade tidpunkten för byggnadsarbetenas påbörjande icke torde komma att förskjutas.

Kostnaderna för de nya vårdpaviljongernas uppförande enligt nu framlagt förslag har beräknats till 2 700 000 kronor, innebärande en kostnadsökning i förhållande till det tidigare förslaget med 370 000 kronor.

Kommittén hemställer — med förmälan att arbetet med paviljongernas uppförande beräknas bli påbörjat under första kvartalet 1957 — att för nästa budgetår måtte anvisas ytterligare 1 300 000 kronor för arbetenas bedrivande.

Anordningar för tillförsel av råvatten till vattenverket m. m.

I enlighet med ett av kommittén framlagt förslag, redovisat i Kungl. Maj:ts proposition nr 106, beslöt 1956 års riksdag (skr. nr 285), att anordningar för tillförsel av råvatten till sjukhusets vattenverk m. m. skulle vidtagas för en beräknad kostnad av 540 000 kronor samt anvisade för budgetåret 1956/57 ett belopp av 250 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande arbete för en beräknad kostnad av 540 000 kronor samt ställde 250 000 kronor till styrelsens disposition för ändamålet för budgetåret 1956/57.

Kommittén hemställer — med förmälan att arbetet beräknas bli påbörjat under första halvåret 1957 och kommer att helt färdigställas under budgetåret 1957/58 — att för nästa budgetår måtte anvisas återstoden av den beräknade kostnaden (540 000—250 000) 290 000 kronor.

Anslutning av vissa vårdpaviljonger till sjukhusets centrala värme- och varmvattensystem

Kommittén framhåller att vissa vårdpaviljonger, som nu är försedda med egna värme- och varmvattenpannor, bör anslutas till den nya gemensamma panncentralen. I anslutning härtill anför kommittén.

Den nya panncentralen tillgodoser värmebehovet för en större del av sjukhusets vårdpaviljonger och vissa andra byggnader. Åtta vårdpaviljonger är emellertid icke anslutna till det centrala värmeledningssystemet. Pannorna i sju av dessa paviljonger är 30—40 år gamla och i sådant skick att man med hänsyn till driftsäkerheten måste räkna med att inom kort ersätta desamma. Till följd av pannornas ålder är deras driftsekonomi självfallet dålig. Eftersom de särskilda pannorna eldas med koks eller ved, blir också bränslekostnaden vid sjukhuset förhållandevis hög. För anslutning av ifrågavarande paviljonger till den nya panncentralen kräves — förutom framdragande av vissa nya kulvertar med ledningar — att värmeledningarna i vissa befintliga kulvertar omläggas. Dessa ledningar är nämligen i dåligt skick och för klen dimensionerade för att tåla den ytterligare belastning, som den förordade anslutningen medför.

Enligt verkställd utredning kommer kostnaden för här föreslagna arbeten att uppgå till sammanlagt 500 000 kronor. De besparingar, som kan påräknas vid en övergång till central uppvärmning av paviljongerna, har uppskattats till ungefär 25 000 kronor i bränslekostnader och cirka 20 000 kronor i personalkostnader eller sammanlagt omkring 45 000 kronor per år. Därvid har hänsyn icke tagits till de kostnader, som ett utbyte av de befintliga särskilda pannorna skulle betinga, därest det nuvarande upp-

värmingssystemet bibehålles. Kommittén anser sålunda den föreslagna anslutningen till sjukhusets panncentral vara ekonomiskt riktig.

I samband med nu föreslagna centralisering av vårdpaviljongernas uppvärmning bör även beredningen av förbrukningsvarmvatten till de angivna åtta paviljongerna centraliseras till den nya panncentralen, som utrustats med anordningar härför. De befintliga separata varmvattenberedarna bör därvid utgå. Med hänsyn till den ökade belastning, som det befintliga rörnätet kommer att utsättas för, bör vissa varmvattenledningar utbytas till sådana ledningar av större dimension. Därvid bör även beaktas behovet av varmvatten för vissa utanför det egentliga sjukhusområdet belägna bostadsbyggnader, vilka enligt kommitténs förslag avses bli anslutna till den centrala varmvattenledningen. Vidare bör de nya ledningarna dimensioneras med hänsyn till den utbyggnad av sjukhuset, som dess renovering kan giva anledning till. Den nu förordade centraliseringen förutsätter, att ledningssystemet för varmvatten förses med cirkulationsledningar och att erforderlig regulator för vattnets temperering installeras.

Kostnaderna för den förordade anläggningen och kompletteringen av varmvattenledningarna har beräknats till 240 000 kronor.

Sammanlagt skulle för nu avsedda ändamål sålunda erfordras (500 000 + 240 000) 740 000 kronor.

Kommittén hemställer, att för nästa budgetår ett belopp av 400 000 kronor måtte anvisas för arbetenas påbörjande.

S:t Olofs sjukhus i Visby

Uppförande av vårdpaviljong

Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 106 framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras en vårdpaviljong, avsedd för akut sjuka och lättskötta vårdfall, för en beräknad kostnad av 1 475 000 kronor.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra vårdpaviljongen för en beräknad kostnad av 1 475 000 kronor och bemyndigade styrelsen att för arbetets påbörjande disponera 700 000 kronor för budgetåret 1956/57.

Arbetet med uppförande av ifrågavarande vårdpaviljong beräknas bli påbörjat under första halvåret 1957 och vara helt slutfört under budgetåret 1957/58. Kommittén hemställer, att återstoden av den beräknade kostnaden (1 475 000 — 700 000) 775 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Gullberna sjukhus i Karlskrona

Uppförande av ekonomibygnader och vårdpaviljonger m. m.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1952 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 245), att i Karlskrona skulle uppföras ett nytt

sinnessjukhus för en beräknad kostnad av högst 27 000 000 kronor, kostnaderna för personalbostäder och arbetsterapibygnad ej inräknade, samt anvisade för budgetåret 1952/53 ett belopp av 1 500 000 kronor för påbörjande av dels etapp I — uppförande av stommen till en paviljong, kostnadsberäknad till 1 200 000 kronor — och dels yttre arbeten, vilka beräknats till sammanlagt 3 760 000 kronor.

Genom beslut den 30 maj 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra nämnda sjukhus för en beräknad kostnad av 27 000 000 kronor samt ställde ett belopp av 1 500 000 kronor till styrelsens disposition för arbetenas påbörjande.

1953 års riksdag (prop. nr 124; riksd. skr. nr 237) anvisade sammanlagt 3 500 000 kronor för slutförande av etapp I och påbörjande av etapp II — uppförande av kök, matsalar, panncentral, administrationslokaler och intagningsavdelning m. m., kostnadsberäknade till 6 475 000 kronor — samt för fortsättande av yttre arbeten.

1954 års riksdag (prop. nr 127; riksd. skr. nr 266) anvisade 4 500 000 kronor för slutförande av etapp II, för påbörjande av etapp III — uppförande av sex vårdpaviljonger för män, kostnadsberäknade till 8 200 000 kronor — samt för fortsättande av de yttre arbetena.

Efter förslag av Kungl. Maj:t anvisade 1955 års riksdag (prop. nr 2; riksd. skr. nr 69) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 ytterligare 3 500 000 kronor för fortsättande av etapp III i snabbare takt än ursprungligen avsetts.

Vidare anvisade 1955 års riksdag (skr. nr 267) efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 123 sammanlagt 7 500 000 kronor för slutförande av etapp III, påbörjande av etapp IV — uppförande av fem vårdpaviljonger för kvinnor, kostnadsberäknade till 7 000 000 kronor — samt för de yttre arbetenas fortsättande.

Slutligen anvisade 1956 års riksdag (skr. nr 285) efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 106 5 500 000 kronor för arbetenas fortsättande.

Sålunda har hittills anvisats tillhoppa (1 500 000 + 3 500 000 + 4 500 000 + 3 500 000 + 7 500 000 + 5 500 000) 26 000 000 kronor.

Enligt den för sjukhusets utbyggande fastställda tidsplanen beräknas här ifrågavarande arbeten bli i huvudsak färdigställda under budgetåret 1957/58. Kommittén hemställer därför, att återstoden av den ursprungligen beräknade kostnaden (27 000 000 — 26 000 000) 1 000 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Kommittén erinrar i detta sammanhang om att den i propositionen nr 123/1952 anmälda kostnaden 27 miljoner kronor utgjorde en på då tillgängliga utredningsskisser uppskattad kostnad. Det har visat sig, att kostnaderna för de egentliga byggnadsarbetena i stort sett kunnat hållas. De yttre arbetena med därtill hörande ledningar har däremot blivit av större omfattning än som ursprungligen kunde förutses. Med hänsyn till

att arbetenas slutliga färdigställande ännu ligger cirka två år fram i tiden har kommittén ansett, att med ytterligare medelsanvisning utöver ovan äskat belopp kan anstå till budgetåret 1958/59, då byggnadsföretagets slutförande beräknas kunna definitivt överblickas.

Uppförande av byggnad för arbetsterapi och sysselsättning

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras byggnad för arbetsterapi och sysselsättning för en beräknad kostnad av 2 220 000 kronor.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra nämnda byggnad för en beräknad kostnad av 2 220 000 kronor samt ställde ett belopp av 1 000 000 kronor till styrelsens disposition för arbetenas påbörjande.

Arbetena med uppförandet av ifrågavarande byggnad beräknas bli påbörjade under första halvåret 1957 och helt färdigställda under budgetåret 1957/58. Kommittén hemställer, att återstoden av den beräknade kostnaden (2 220 000 — 1 000 000) 1 220 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Ersättning till Karlskrona stad för anläggande av reningsverk

Kommittén erinrar om att i § 9 av det mellan Kronan och Karlskrona stad år 1951 slutna, av 1952 års riksdag godkända avtalet om överlåtelse till Kronan av Gullbernahultsområdet stadgas, att Kronan skulle bidra till kostnaderna för anläggandet av ett reningsverk vid f. d. Sunna hållplats med 100 000 kronor, vilket belopp skulle utbetalas till staden, när reningsverket vore färdigställt. Erforderlig tryckledning från sjukhusområdet till reningsverket skulle enligt avtalet anläggas och underhållas av Kronan. I avtalet stadgades vidare, att, därest reningsverket förlades närmare sjukhusområdet än nyss angivits, skulle Kronan — utöver nämnda belopp — bidra till kostnaderna för verkets anläggande med ett belopp, motsvarande minskningen i anläggningskostnaderna för tryckledningen.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1954 års riksdag (prop. nr 127; riksd. skr. nr 266) anvisa ett belopp av 100 000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Genom beslut den 21 maj 1954 bemyndigade Kungl. Maj:t medicinalstyrelsen att disponera 100 000 kronor för utgivande av ersättning till staden.

Kommittén anför vidare.

Efter samråd med kommittén har reningsverket förlagts närmare sjukhuset än vad som ursprungligen var avsett. Verkets ändrade placering har medfört, att tryckledningen från sjukhuset kunnat göras avsevärt kortare än vad som i och för sig föranletts av reningsverkets flyttning. Avloppsvatt-

net från sjukhuset har nämligen inom en viss sträcka kunnat framföras i ledning med självfall, vilken anlagts av staden. Kostnaden för tryckledningen från sjukhusets område till den ursprungliga platsen för reningsverket vid f. d. Sunna hållplats har beräknats till 120 000 kronor. Med utgångspunkt härifrån och med hänsyn till den minskade längden av tryckledningen har Kronans bidrag för minskade ledningskostnader beräknats till 93 000 kronor. Kronans andel i kostnaderna för reningsverkets anläggande uppgår sålunda till sammanlagt (100 000 + 93 000) 193 000 kronor.

För utbetalande av återstoden av Kronans bidrag erfordras ytterligare 93 000 kronor.

Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

S:t Lars' sjukhus i Lund

Ombyggnad av vårdpaviljong 42 samt anordnande av arbetsterapilokaler m. m.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 267) ombyggnad av vårdpaviljong 42 samt anordnande av arbetsterapilokaler m. m. vid sjukhuset för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 2 260 000 kronor.

Genom beslut den 3 juni 1955 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande arbeten samt ställde för budgetåret 1955/56 ett belopp av 510 000 kronor till styrelsens disposition för arbetenas påbörjande.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 106/1956 anvisade riksdagen (skr. nr 285) 1 200 000 kronor för byggnadsarbetenas fortsättande.

Sålunda har för ifrågavarande byggnadsarbeten anvisats sammanlagt (510 000 + 1 200 000) 1 710 000 kronor. Arbetet med anordnande av arbetsterapilokalerna påbörjades under hösten 1955 och är nu i huvudsak färdigställt. Ombyggnaden av paviljongen — numera benämnd K 42 — beräknas bli påbörjad under andra halvåret 1956 och bli helt färdigställd under budgetåret 1957/58.

Kommittén hemställer, att återstoden av den beräknade kostnaden (2 260 000 — 1 710 000) 550 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Modernisering av personalbostäder

Ett av Kungl. Maj:t i propositionen nr 124/1953 framlagt förslag att såsom beredskapsarbete godkänna företagande av upprustning av bostadshusen n:ris 61—67 inom västra sjukhusområdet för en kostnad av högst 835 000 kronor lämnades av riksdagen utan erinran (skr. nr 267).

I enlighet med Kungl. Maj:ts av 1956 års riksdag godkända förslag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285) har Kungl. Maj:t genom beslut den 7 juni 1956

uppdragit åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande moderniseringsarbeten för en beräknad kostnad av 835 000 kronor samt anvisat 300 000 kronor för arbetenas påbörjande.

Bostädernas modernisering beräknas bli påbörjad under instundande vinter. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas ytterligare 400 000 kronor.

Ombyggnad av vårdpaviljong 45

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att vårdpaviljong 45 vid sjukhuset skulle ombyggas för en beräknad kostnad av 1 800 000 kronor.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande ombyggnad samt ställde för budgetåret 1956/57 ett belopp av 300 000 kronor till styrelsens disposition för arbetenas påbörjande.

Ombyggnaden av vårdpaviljongen — numera benämnd M 45 — beräknas bli påbörjad under nästkommande höst. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas ytterligare 500 000 kronor för arbetets bedrivande.

Uppförande av byggnad för arbetsterapi m. m.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 267), att den förutvarande tvättinrättningen vid sjukhuset skulle ombyggas till arbetsterapilokaler m. m.

Kommittén erinrar om att dessa lokaler vore avsedda att ersätta de i vindsvåningen till paviljong 42 belägna arbetsterapilokaler, som skulle utgå vid en framtida ombyggnad av sjukhusets paviljonger, och att ifrågavarande ombyggnad av tvättinrättningen nu kommit till utförande. Kommittén framhåller, att kommittén avser att framlägga förslag om en fortsatt successiv ombyggnad av samtliga de paviljonger, som förutsättes komma att bibehållas. I paviljongerna inrymda arbetsterapilokaler beräknas därvid komma att tagas i anspråk för annat ändamål. Det är därför enligt kommittén av vikt, att ersättningslokaler för dessa snarast uppföres. Enligt gällande generalplan skall behovet av arbetsterapilokaler vid sjukhuset tillgodoses genom två nybyggnader. En av kommittén i samråd med sjukhusets ledning företagen utredning har emellertid visat, att det är lämpligare att sammanföra all sjukhusets terapiverksamhet till en byggnad. De i gamla tvättbyggnaden iordningställda arbetsterapilokalerna skulle dock bibehållas tills vidare.

Enligt kommitténs förslag skulle arbetsterapibyggnaden uppföras i en våning jämte souterrängvåning och inrymma samtliga de arbetslokaler jämte biutrymmen, som numera anses erforderliga för ifrågavarande verk-

samhet. Därutöver skulle i byggnaden inrymmas patientbibliotek samt lokaler för patienternas klubbverksamhet och förråd. Då byggnaden skulle få ett centralt läge inom sjukhuset, har kommittén ansett det lämpligt att dit förlägga även väntsal för busstrafikanter samt kiosk och kafélokaler för besökande och patienter.

Kostnaderna för den föreslagna byggnaden jämte rivning av en gammal ångpannebyggnad, som ligger på platsen för den avsedda byggnaden, har beräknats till 1 780 000 kronor, varav för yttre ledningar, planeringsarbeten och omläggning av befintlig kulvert 41 000 kronor. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår 400 000 kronor måtte anvisas för byggnadsarbetenas påbörjande.

Uppförande av byggnad för garage, brandredskap och förråd

Kommittén föreslår uppförande av en ny garagebyggnad, där även brandredskap och vissa förråd kan inrymmas. Till stöd för detta förslag anför kommittén.

Den vid sjukhuset befintliga garagebyggnaden är av mycket dålig beskaffenhet. Byggnadens läge tätt invid den livligt trafikerade förbindelsevägen mellan sjukhusets östra och västra delar föranleder trafiksvårigheter och ger anledning till risk för olycksfall vid in- och utkörningar. Därjämte är byggnadens storlek otillräcklig för sjukhusets nuvarande bilbestånd, som omfattar fyra lastbilar, tre personbilar och en ambulans. Med anledning härav har kommittén funnit erforderligt, att en ny garagebyggnad uppföres vid sjukhuset av sådan storlek, att den förutom angivna fordon inrymmer uppställningsplats för sjukhusets brandredskap. Därutöver bör plats beredas för mat-, omklädnads- och toaletterum för personal. Slutligen har det befunnits lämpligt att i samma byggnad inrymma även ett mindre förråd för sjukhusets driftsverkstäder, vilket i händelse av en utökning av sjukhusets bilpark kan tagas i anspråk såsom garage.

Den föreslagna garagebyggnaden tänkes förlagd i nära anslutning till sjukhusets byggnad för panncentral och driftsverkstäder och på sådan plats, att det befintliga garaget måste rivas.

Kostnaden för den nya garagebyggnaden — inklusive rivningskostnader — har beräknats till 225 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg

Ombyggnad av administrationsbyggnaden

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att administrationsbyggnaden vid sjukhuset skulle ombyggas för en beräknad kostnad av 875 000 kronor samt anvisade 300 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande ombyggnad samt ställde för budgetåret 1956/57 ett belopp av 300 000 kronor till styrelsens disposition för arbetenas påbörjande.

Kommittén har i anslutning till verkställda utredningar rörande behovet av lokaler för diagnostik och behandling i nya sinnessjukhus omprövat det framlagda ombyggnadsförslaget. För att det lokalbehov, som förordats för nya sjukhus, skall kunna i huvudsak tillgodoses även vid S:ta Maria sjukhus erfordras enligt kommittén en väsentlig utökning av det tidigare programmet. Bl. a. bör inom sjukhusets medicinska centrum anordnas erforderligt antal undersöknings- och sekreterarrum i anslutning till läkarexpeditionerna. Vidare bör expeditioner inredas för internöverläkare och röntgenkonsult samt psykolog. Dessutom krävs lokaler för elektrobehandling. Det har också visat sig lämpligt att till denna byggnad förlägga patientbibliotek. För att möjliggöra anordnandet av dessa lokaler måste enligt kommittén ytterligare utrymmen i byggnaden, vilka tidigare avsågs skola bibehållas såsom personalbostäder, tagas i anspråk och ombyggas. Vidare måste ytterligare en del rum uppdelas och vissa väggar omflyttas. Kommittén räknar även med att laboratoriet och apoteket kommer att kräva en rikligare utrustning och inredning än vad tidigare antagits.

Enligt verkställd beräkning kommer det reviderade ombyggnadsförslagets utförande att kosta sammanlagt 1 200 000 kronor, vilket belopp överstiger kostnaden för det tidigare förslaget med 325 000 kronor. I denna merkostnad ingår omkring 75 000 kronor, som är att hänföra till inträffade byggnadskostnadsstegringar efter tidpunkten för framläggandet av det ursprungliga förslaget.

Ombyggnadsarbetet beräknas bli påbörjat under första halvåret 1957. Kommittén hemställer, att Kungl. Maj:t ville godkänna det utökade ombyggnadsförslaget och att för nästa budgetår måtte anvisas ytterligare 600 000 kronor för arbetenas bedrivande.

Ombyggnad av paviljong 5

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285) ombyggnad av paviljong 5 vid sjukhuset — numera benämnd K 5 — för en kostnad av högst 720 000 kronor och anvisade för ändamålet detta belopp för budgetåret 1956/57.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande ombyggnadsarbeten för en kostnad av högst 720 000 kronor samt ställde detta belopp till styrelsens disposition för budgetåret 1956/57.

Kommittén framhåller, att förslaget om den beslutade ombyggnaden, som beräknas kunna igångsättas i början av år 1957, i huvudsak var betingat

av behovet att få två i paviljongens ena hälft belägna vårdavdelningar anordnade i samma våningsplan. Under den fortsatta bearbetningen av ombyggnadsförslaget har det befunnits önskvärt att närmare anpassa vårdavdelningarnas utformning och utrustning till den standard, som kommittén ansett böra gälla för nya sinnessjukhus. Vidare har krav framställts på en modernisering och förbättring av vissa i paviljongen inrymda personalbostäder. Förändringarna inom vårdavdelningarna avser i huvudsak utökad sanitär utrustning och iordningställande av omklädnadsrum för patienter.

Sammanlagda kostnaden för de arbeten, som nu föreslås bli utförda utöver det tidigare framlagda ombyggnadsförslaget, uppgår till 365 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

Anslutning av vissa personalbostadshus till panncentralen

Under återopande av vad kommittén inledningsvis anfört föreslår kommittén, att den i propositionen nr 123/1955 såsom beredskapsarbete föreslagna anslutningen av vissa personalbostadshus till sjukhusets panncentral måtte komma till utförande. Kostnaden för anslutningen, som tidigare beräknats till 390 000 kronor, kan med hänsyn till bl. a. den omläggning av vissa till sjukhusets värmesystem hörande huvudledningar, för vilka kommittén i det följande äskar medel, begränsas till 335 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av ny byggnad för arbetsterapi

Kommittén föreslår, att en ny byggnad för arbetsterapi uppföres samt anför till stöd härför följande.

Arbetsterapilokalerna vid sjukhuset är för närvarande förlagda dels till en friliggande, för manliga patienter avsedd byggnad och dels till vårdpaviljongen K 3. Lokalerna i angivna paviljong disponeras av kvinnliga patienter. Enligt föreliggande generalplan för sjukhusets upprustning beräknas arbetsalarna i vårdpaviljongen komma att tagas i anspråk för vårdavdelningar. För att möjliggöra vårdpaviljongens upprustning och modernisering måste ersättningslokaler alltså anskaffas för terapilokalerna. Dessa lokaler föreslås förlagda i en nybyggnad i nära anslutning till den befintliga arbetsterapibyggnaden för män. Därigenom kan en ur många synpunkter önskvärd centralisering av terapiverksamheten vid sjukhuset åstadkommas. Inom nybyggnaden behöver utrymme beredas för vävning, sömnad, korgmakeri, drejning och modellering samt allmän sysselsättning. Vad angår lokalerna för vävning bör dessa få sådan storlek, att dylik verksamhet även för manliga patienter kan förläggas till desamma. En samordning av vävsalar för män och för kvinnor har nämligen visat sig vara utrymmesbesparande samt rationell ur drifts- och övervakningssynpunkt. De lokaler för vävning, som härigenom frigöres i den befintliga arbetsterapibyggnaden för män, förutsättes bli disponerade för en utökning av övriga arbetsterapi-grenar inom den manliga avdelningen för patienternas hobbyverksamhet samt för den vid sjukhuset bedrivna socioterapeutiska verksamheten.

Den föreslagna byggnaden innehåller förutom arbetsterapilokaler erforderliga biutrymmen såsom rökrum och sjukrum för patienter, expeditioner och lunchrum för personal, kapprum, förråd och toaletter m. m. Byggnaden föreslås uppförd i två våningar utan källare.

Kostnaderna för byggnadsarbetena har beräknats till sammanlagt 1 130 000 kronor, varav för själva byggnaden 1 040 000 kronor och för yttre ledningar och planeringsarbeten 90 000 kronor. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas 100 000 kronor för byggnadens fortsatta projektering och vidtagande av vissa förberedande yttre arbeten.

Uppförande av byggnad för undervisningslokaler m. m.

Kommittén föreslår, att en byggnad för undervisningslokaler m. m. uppföres samt anför till stöd härför i huvudsak följande.

Enligt av statsmakterna år 1954 i princip godkänd utbildningsplan för sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukhus har till bl. a. S:ta Maria sjukhus förlagts en utbildningscentral för personalens lägre utbildning. Utbildningen vid centralen omfattar dels en teoretisk del om 2 månader, dels en praktisk del om 4 månader.

Under den teoretiska delen är eleverna förlagda till S:ta Maria sjukhus. Då nya elevgrupper mottages varannan månad pågår undervisningen kontinuerligt. Den har hittills bedrivits i provisoriska, icke ändamålsenliga lokaler.

För att tillgodose sålunda föreliggande lokalbehov vid sjukhuset, har kommittén funnit erforderligt att uppföra en byggnad, inrymmande för undervisningsverksamheten erforderliga lokaler. Dessa bör omfatta instruktionsrum med för demonstrationsändamål avsedd, till vårdavdelningar hörande utrustning. Vidare erfordras lärosalar för teoretisk undervisning, samlingsrum, förrådslokaler för undervisningsmateriel samt expeditionsrum jämte erforderliga toalett- och andra biutrymmen.

I kursverksamheten skall ingå gymnastiklektioner, för vilka lokalbehovet även bör tillgodoses. Kommittén har funnit lämpligt att vid lösningen av denna fråga även beakta behovet av lokaler för den rörelseterapi, som numera allmänt anses erforderlig för patienternas vård.

Undervisningslokalerna avses bli förlagda i en envåningsbyggnad. Salen för rörelseterapi avses uppförd i direkt anslutning till undervisningslokalerna.

Kostnaderna för ifrågavarande byggnadsföretag har beräknats till sammanlagt 545 000 kronor, varav för själva byggnaden 480 000 kronor och för yttre ledningar och arbeten 65 000 kronor. Kommittén hemställer, att 300 000 kronor anvisas för nästa budgetår för arbetenas påbörjande.

Ombyggnad av omklädningsrum för tvättpersonal

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1954 års riksdag (prop. nr 127; riksd. skr. nr 266), att personalbostäderna i ekonomibygnaden vid sjukhuset skulle moderniseras. I samma byggnad belägna om-

klädningsrum för tvättpersonalen, vilka rum icke varit föremål för upp-
rustning sedan byggnadens tillkomst under 1920-talet, var emellertid icke
inbegripna i moderniseringsarbetena. Från sjukhusets sida har framhållits
såsom angeläget, att även dessa rum ombygges och anpassas till nutida
krav. Kommittén, som funnit sjukhusets önskemål böra beaktas, föreslår,
att ett för arbetenas utförande erforderligt belopp om 30 000 kronor
anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av byggnad för försäljningskiosk och serveringslokal

Enligt de synpunkter och förslag rörande sinnessjukvården, som fram-
lades av statens sjukhusutredning i dess år 1948 avgivna betänkande, bör
vid sinnessjukhusen finnas försäljningskiosk, kombinerad med lokaler
för servering. Kommittén har i uppgjorda program för nya sjukhus inräk-
nat detta lokalbehov. Vid S:ta Maria sjukhus, som är ett av de största
statliga sinnessjukhusen, saknas dylika lokaler helt. Tillgång till en
mindre försäljningslokal och möjligheter att servera kaffe och läske-
drycker m. m. har visat sig vara till stor trevnad för såväl patienter som
besökande vid sjukhusen. Kommittén föreslår uppförande av en för detta
ändamål avsedd byggnad. Byggnaden har kostnadsberäknats till 80 000
kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa
budgetår.

Utbyte av pannor i sjukhusets panncentral m. m.

Sjukhusets panncentral omfattar tre högtrycksångpannor och två låg-
trycksångpannor. Av pannorna är endast en högtrycksångpanna, som
installerades år 1952, i gott stånd. Övriga pannor, som insattes åren 1925—
1926, befinner sig samtliga i dåligt skick. Behov föreligger att i första
hand utbyta de båda lågtrycksångpannorna, som därvid bör ersättas med
varmvattenpannor. I likhet med befintliga högtrycksångpannor förutsät-
tes de nya pannorna bli anordnade för oljeeldning. Därest så påkallas kan
pannorna i stället utrustas för eldning med annat bränsle. I samband
med pannornas installation bör värmeväxlarna till de befintliga ångpan-
norna utbytas. Kostnaderna för nu föreslagna pannor och värmeväxlare
samt erforderliga rörlednings- och byggnadsarbeten samt elektriska arbe-
ten har beräknats till 475 000 kronor.

Vid bifall till förslaget om uppförande av byggnader för undervisnings-
ändamål och arbetsterapi erfordras att vissa till sjukhusets värmeled-
ningssystem hörande huvudledningar från panncentralen utbytes, näm-
ligen en ledning till paviljong K 5 och en ledning till verkstads- och
garagebyggnaden. Kostnaderna för dessa ledningar med armatur samt
erforderliga schaktnings- och återfyllnadsarbeten har beräknats till
225 000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för nu föreslagna åtgärder uppgår sålunda till (475 000 + 225 000) 700 000 kronor. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas 350 000 kronor för arbetenas påbörjande.

S:t Jörgens sjukhus i Göteborg

Uppförande av vårdpaviljong 1

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 267), att vid sjukhuset skulle uppföras en vårdpaviljong för en beräknad kostnad av högst 2 815 000 kronor samt anvisade ett belopp av 900 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 3 juni 1955 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra paviljongen och ställde för budgetåret 1955/56 ett belopp av 900 000 kronor till styrelsens disposition för arbetenas påbörjande.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 106 anvisade 1956 års riksdag (skr. nr 285) ytterligare 1 000 000 kronor för arbetenas fortsättande. Sålunda har anvisats sammanlagt 1 900 000 kronor.

Arbetena med uppförande av paviljongen — numera benämnd MK 2 — har påbörjats under oktober 1956 och beräknas bli helt avslutade under budgetåret 1957/58. Kommittén hemställer, att återstoden av den beräknade kostnaden (2 815 000 — 1 900 000) 915 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av paviljongerna 2 och 3

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras vårdpaviljongerna 2 och 3 för en beräknad kostnad av sammanlagt 3 500 000 kronor samt anvisade 800 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra paviljongerna samt ställde för budgetåret 1956/57 ett belopp av 800 000 kronor till styrelsens disposition för byggnadsarbetenas påbörjande. Därjämte uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att i samråd med mentalsjukvårdsdelegationen ompröva frågan om avdelningarnas storlek i de beslutade nya vårdpaviljongerna och att inkomma med de förslag, vartill förnyade överväganden i frågan kunde giva anledning.

Kommittén erinrar om att den i det föregående uttalat, att de sålunda beslutade paviljongerna lämpligen bör utformas i huvudsaklig överensstämmelse med de principer, som kommittén förordat vid planläggningen av nya sinnessjukhus. I enlighet härmed har kommittén efter samråd med mentalsjukvårdsdelegationen låtit upprätta förslag till två nya vårdpaviljonger — benämnda M 4 och K 4 — vardera i två våningar och inrym-

mande två vårdavdelningar, envar med 30 platser, fördelade å två vårdgrupper om 16 respektive 14 platser. Enligt paviljongernas ursprungliga planläggning beräknades envar av dem komma att inrymma en avdelning med 24 vårdplatser och en avdelning med 44 platser eller sammanlagt 136 vårdplatser. Den nu förordade planläggningen innefattar fyra avdelningar, envar med 30 vårdplatser, eller tillhopa 120 platser. Den sålunda uppkomna minskningen i vårdplatsantal bör enligt kommittén beaktas under den fortsatta utbyggnaden av sjukhuset.

Kostnaderna för de nya vårdpaviljongernas uppförande har beräknats till 3 570 000 kronor eller 70 000 kronor högre än enligt tidigare förslag.

Arbetena beräknas kunna igångsättas under första halvåret 1958. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas ytterligare 300 000 kronor för arbetenas bedrivande.

Uppförande av vattentorn m. m.

I enlighet med av kommittén framlagt förslag, redovisat i Kungl. Maj:ts proposition nr 106, beslöt 1956 års riksdag (skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras ett vattentorn m. m. för en beräknad kostnad av 543 000 kronor samt anvisade 250 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande arbete och bemyndigade styrelsen att för arbetenas påbörjande disponera ett belopp av 250 000 kronor för budgetåret 1956/57.

Ifrågavarande arbeten beräknas bli igångsatta i början av år 1957 och kan helt färdigställas under budgetåret 1957/58. Kommittén hemställer, att återstoden av den beräknade kostnaden (543 000 — 250 000) 293 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av nya byggnader för administration och medicinskt centrum samt samlingssal m. m.

Kommittén föreslår, att vid sjukhuset uppföres nya byggnader för administration och medicinskt centrum samt samlingssal m. m. Till stöd för detta förslag anför kommittén.

Sjukhusets nuvarande administration är förlagd till en mindre tvåvåningsbyggnad, som är i sådant tekniskt skick, att den icke lämpligen bör bibehållas. Den är dessutom så belägen, att den måste rivras för att sjukhusets utbyggande skall kunna genomföras enligt den uppgjorda planen. Även de medicinska behandlingslokalerna är med något undantag inrymda i en tvåvåningsbyggnad, som därutöver innehåller lokaler för rättspsykiatrisk undersökningsstation samt vissa bostäder och förråd. Denna byggnad avses skola bibehållas, varvid behandlingslokalerna iordningställas för sjukhusets undervisningsverksamhet samt såsom bostadsrum för ogift personal. Övriga i byggnaden befintliga lokaler beräknas icke bli föremål för ändring.

Den erforderliga nybyggnaden för sjukhusets administration och medicinska centrum skall inrymma — förutom samtliga de lokaler, som numera anses böra ingå i ett medicinskt centrum — erforderligt antal läkar-expeditioner, innefattande expeditioner jämväl för hjälpverksamhet, jourläkare och internöverläkare, expeditioner för psykolog, kuratorer och föreståndare samt direktionsrum och sjukhuskontor. Byggnaden är så placerad och planlagd, att den utan svårighet kan tillbyggas för att tillgodose det lokalbehov, som en eventuell förläggning till sjukhuset av en undervisnings- och forskningsavdelning kan medföra.

Sjukhuset saknar för närvarande fest- och samlings-sal. Denna lokal-brist innebär betydande olägenheter med avseende å bland annat patienternas förströelse och personalens fritidsverksamhet. Det framstår därför såsom angeläget, att en samlings-sal uppföres redan i ett tidigt skede av sjukhusets utbyggnad. Enligt föreliggande ritningar avses en samlings-sal förlagd i närheten av den föreslagna administrationsbyggnaden. Förutom samlings-sal med scen och därtill hörande kapp- och toaletterum, kommer den nu föreslagna byggnaden att inrymma kafélokal samt försäljnings-kiosk.

Sammanlagda kostnaderna för här föreslagna byggnadsarbeten har beräknats till 3 875 000 kronor. Kommittén hemställer att för nästa budgetår måtte anvisas ett belopp om 100 000 kronor för byggnadens fortsatta projektering och vidtagande av vissa förberedande yttre arbeten.

Restads sjukhus i Vänersborg

Omläggning av yttre vatten- och avloppsledningar samt anordnande av reningsverk

Efter förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 2; riksd. skr. nr 69), att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 anvisa 350 000 kronor för viss omläggning av vatten- och avloppsledningar vid sjukhuset.

Genom beslut den 23 februari 1956 bemyndigade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen att för omlägningsarbetenas påbörjande disponera detta belopp för budgetåret. Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag har 1956 års riksdag vidare beslutat (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att vid sjukhuset skall verkställas omläggning av vissa yttre vatten- och avloppsledningar samt anordnas ett för sjukhuset och Vänersborgs stad gemensamt reningsverk för ett beträffande statens andel i kostnaderna beräknat belopp av 1 848 000 kronor och för budgetåret 1956/57 anvisat 500 000 kronor för arbetenas fortsatta bedrivande. Detta belopp har genom Kungl. Maj:ts beslut den 7 juni 1956 ställts till byggnadsstyrelsens disposition för ändamålet.

De beslutade arbetena beräknas bli slutförda under budgetåret 1957/58. Kommittén hemställer, att återstoden av den beräknade kostnaden (1 848 000 — 350 000 — 500 000) 998 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av två vårdpaviljonger

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras två vårdpaviljonger för en beräknad kostnad av sammanlagt 2 485 000 kronor samt anvisade för budgetåret 1956/57 ett belopp av 1 000 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra paviljongerna samt bemyndigade styrelsen att för arbetenas påbörjande disponera 1 000 000 kronor för budgetåret 1956/57.

Arbetet med uppförande av paviljongerna — benämnda K 9 och M 4 — beräknas bli igångsatt i början av år 1957 och vara helt slutfört under budgetåret 1957/58. Kommittén hemställer, att återstoden av den beräknade kostnaden (2 485 000 — 1 000 000) 1 485 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Omläggning av värmesystemet

Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 124 framlagt förslag beslöt 1953 års riksdag (skr. nr 237), att vid sjukhuset skulle verkställas viss omläggning av värmesystemet för en kostnad av högst 545 000 kronor och anvisade för budgetåret 1953/54 ett belopp av 200 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 5 juni 1953 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande arbeten samt ställde 200 000 kronor till styrelsens disposition för arbetenas påbörjande.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 127 har 1954 års riksdag anvisat återstoden av den beräknade kostnaden, 345 000 kronor, för arbetenas slutförande.

Ifrågavarande arbeten innefattar bl. a. reparation av befintliga värmekulvertar. Omfattningen av de erforderliga reparationsarbetena kunde icke med säkerhet bedömas, när kostnaderna för arbetena beräknades. Vid förslaget framläggande anförde kommittén därför, att de slutliga kostnaderna kunde fastställas först i samband med arbetenas slutförande. De merkostnader, som kunde uppkomma, hade kommittén för avsikt att sedermera anmäla.

Sedan arbetena numera fortskridit så långt, att deras omfattning kunnat definitivt fastställas, har det visat sig, att ytterligare 80 000 kronor erfordras för arbetenas slutförande. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte anvisas för nästa budgetår.

Ombyggnad av vårdpaviljong K 10

Såsom en första etapp i uppbyggnaden av vårdpaviljongerna vid Restads sjukhus har 1953 års riksdag beslutat uppförande av en upptagnings-

paviljong. Sedan denna numera färdigstälts och den till sjukhuset anslutna, nyligen renoverade sekundäravdelningen i Uddevalla kunnat tagas i bruk föreligger möjlighet att i viss omfattning evakuera paviljongerna vid sjukhuset. Härigenom har förutsättningar skapats att genomföra en modernisering av dessa.

Kommittén anser lämpligt, att ifrågavarande moderniseringsarbeten påbörjas genom ombyggnad av paviljong K 10. Denna är uppförd i två våningar och inrymmer två avdelningar, vardera om 52 platser för manliga, oroliga patienter. Enligt upprättat förslag till ombyggnad kommer paviljongen att inrymma två s. k. dubbelavdelningar, vardera med 50 vårdplatser, fördelade på 18 enkelrum, 2 tvåpatientrum, 2 sexpatientrum och 2 åtta-patientrum. Byggnadens planläggning och utformning medger ur ekonomisk synpunkt icke, att flera för ändamålet lämpade vårdavdelningar med mindre platsantal anordnas. Enligt kommitténs reviderade generalplan avses avdelningarna skola disponeras för uppegående kroniskt sjuka patienter. Med hänsyn härtill och till den rikliga tillgången på enkelrum, som ger goda möjligheter till differentiering av patienterna, har kommittén funnit avdelningarna vara fullt godtagbara ur vårdsynpunkt trots det förhållandevis stora vårdplatsantalet i varje avdelning. Om några olägenheter därav likväl skulle uppkomma, synes dessa kunna kompenseras genom någon ökning av vårdpersonalen vid avdelningarna.

Kostnaderna för paviljongens ombyggnad har beräknats till 1 640 000 kronor, motsvarande 16 400 kronor per vårdplats. Denna kostnad, som är omkring 30 procent lägre än vårdplatskostnaden vid nybyggnad och vari inberäknats uppskattade kostnader för yttre planeringsarbeten och rivning av befintlig paviljong, anser kommittén vara försvarlig.

Kommittén hemställer, att 700 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår för ombyggnadsarbetenas påbörjande.

Förbättring av sjukhusets värmeförsörjning m. m.

Kommittén föreslår, att åtgärder vidtages för att förbättra den f. n. otillräckliga uppvärmningen i vissa byggnader och för att tillgodose det ökade värmebehov, som de nya paviljongerna vid sjukhuset medför. Kommittén anför härom följande.

Den av 1950 års riksdag beslutade nya panncentralen, som varit i drift sedan sommaren 1954, är enligt numera tillämpade principer konstruerad med utgångspunkt från att byggnaderna vid sjukhuset skall vara försedda med varmvattenvärmeledning. Sådana uppvärmningsanordningar finns emellertid icke inom de äldre vårdpaviljongerna. Dessa uppvärms i huvudsak medelst varmluft från i källarna belägna varmluftkammare. Värmelementen i dessa utgörs till största delen av s. k. kamflänsrör, som enligt tidigare tillämpad metod uppvärmts med minst hundra gradig ånga. Sedan den nya panncentralen togs i bruk har värmemediet utgjorts av hetvatten, som trots forcerad eldning av pannorna icke kunnat pumpas ut i värme-

systemet med högre temperatur än cirka 80 grader. Med nu befintliga uppvärmningsanordningar har denna vattentemperatur varit otillräcklig för byggnadernas uppvärmning. Vidtagna åtgärder för att förbättra uppvärmningen har visat sig icke vara till fyllest, vilket haft till följd, att rumstemperaturen på vissa vårdavdelningar gått ned betydligt under den nivå, som kan anses vara godtagbar.

Enligt föreliggande planer för sjukhusets upprustning har förutsatts, att de äldre vårdpaviljongerna skall förses med varmvattenvärmeledning i samband med byggnadernas renovering. Då denna kan beräknas pågå under ett betydande antal år, anser kommittén nödvändigt, att under en övergångsperiod åtgärder vidtages för att uppnå drägliga temperaturförhållanden inom vårdavdelningarna. Erforderliga kompletteringsarbeten har beräknats draga en kostnad av 155 000 kronor.

Den nya panncentralen dimensionerades i huvudsaklig överensstämmelse med det behov, som förelåg vid tidpunkten för dess uppförande. Själva pannrumbyggnaden är emellertid så utförd, att plats finns för installation av ytterligare en panna. Till panncentralen har anslutits en vid sjukhuset nyuppförd paviljong. Därutöver kommer en byggnad för elevbostäder med undervisningslokaler samt ett antal bostadsbyggnader att anslutas. Värmebehovet kommer att öka ytterligare, när två nya vårdpaviljonger blivit färdigställda. För att möta det sålunda föreliggande värmebehovet bör panncentralen utökas med en värmepanna. Denna bör förses med anordningar för oljeeldning. Kostnaderna för installation av ny panna med oljeeldningsaggregat och oljetank samt erforderliga byggnadsarbeten har beräknats till 230 000 kronor.

Vid sjukhuset finnes en år 1935 uppförd bostadsbyggnad, inrymmande bostäder för ogift kvinnlig personal samt läkare. Uppvärmningen av denna byggnad har tidigare tillgodosetts från en särskild värmecentral. För att bl. a. nedbringa kostnaderna för eldningspersonal har tidigare beslutats att byggnaden skall anslutas till sjukhusets gemensamma värmecentral. I samband därmed bör åtgärder vidtagas för automatisk reglering av uppvärmningen. Kostnaderna för härför erforderliga anordningar, som icke upptagits i de tidigare kostnadsberäkningarna, har uppskattats till 10 000 kronor.

Vad som anförts rörande reglering av värmen i bostadshuset för ogift kvinnlig personal gäller även i fråga om två nyligen uppförda läkarbostäder inom sjukhusområdets norra del. Anordnande av automatisk värmereglering har även för dessa bostäder kostnadsberäknats till 10 000 kronor.

I det föregående har kommittén anmält vissa merkostnader för en tidigare beslutad omläggning av sjukhusets värmesystem. Ifrågavarande arbeten innefattade framdragande av värmekulvertar bl. a. till byggnader, som saknade värmeledning men vilka beräknades framdeles skola förses med centralvärmearläggning. Bland sistnämnda byggnader ingick bostadshuset B 4, som inrymmer nio lägenheter. Kommittén anser det önskvärt, att installationen av värme- och varmvattenledningar i denna byggnad snarast kommer till stånd. Därvid bör även anordnas två för bostäderna gemensamma badrum i byggnadens källare. Kostnaderna för nu angivna arbeten har beräknats till sammanlagt 45 000 kronor.

Kostnaderna för de nu föreslagna åtgärderna till förbättrande av sjukhusets värmeförsörjning uppgår sålunda till (155 000 + 230 000 + 10 000 +

10 000 + 45 000) 450 000 kronor. Kommittén hemställer, att hela det för ändamålet erforderliga beloppet måtte anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av överläkarbostad

Kommittén erinrar om att vid sjukhuset finns tre tjänster såsom överläkare, två tjänster såsom förste läkare samt sju läkartjänster i lönegrad 29. Vidare finns för närvarande familjebostäder för två överläkare samt ytterligare fem läkarbostäder, av vilka en icke utgör familjebostad. Bristen på bostäder försvårar besättandet av läkartjänsterna vid sjukhuset, även med vikarier. För närvarande måste fyra vikarier, varav en med familj, dela en lägenhet om 4 rum och kök. Sjukhusets belägenhet på relativt långt avstånd från stadsbebyggelsen är ur bostadssynpunkt en olägenhet.

Den nuvarande sjukhuschefsbostaden, som blivit disponibel, sedan innehavaren av en överläkartjänst vid sjukhuset avgått med pension, omfattar i bottenvåningen 5 rum och kök jämte biutrymmen samt i våningen en trappa 4 rum med biutrymmen. Bostaden kan enligt kommittén lämpligen omdisponeras till två familjebostäder. Då överläkarbostäderna vid de statliga sinnessjukhusen enligt hittills tillämpade normer i regel förläggas till enfamiljsvillor, bör en ny sådan bostad uppföras vid sjukhuset. Den gamla överläkarbostaden bör därvid efter företagen omdisposition kunna utnyttjas för två läkare. Härigenom skulle vid sjukhuset erhållas ett tillskott av två läkarbostäder. Den nya överläkarbostaden bör utföras i huvudsaklig överensstämmelse med de under senare år uppförda bostäderna för ifrågasvarande befattningshavare vid sjukhusen. Bostaden beräknas sålunda få en lägenhetsyta om cirka 160 m² och omfatta 6 rum och kök.

Kostnaden för den föreslagna bostadsbyggnaden har beräknats till sammanlagt 165 000 kronor, varav för själva byggnaden 135 000 kronor och för yttre arbeten m. m. 30 000 kronor. Kommittén hemställer, att hela det erforderliga beloppet måtte anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Falköping

I proposition nr 127/1954 föreslogs, att ett nytt sinnessjukhus om cirka 700 vårdplatser skulle uppföras i Skaraborgs län och förläggas till Falköpings stad. Riksdagen (skr. nr 266) lämnade nämnda förslag utan erinran och bemyndigade i enlighet med Kungl. Maj:ts hemställan Kungl. Maj:t att godkänna ett av kommittén med staden slutet preliminärt avtal om förvärv av mark m. m. för det planerade sjukhuset samt anvisade 125 000 kronor för fortsatta utredningar i frågan och för anordnande av en arkitekttävling om sjukhusets närmare utformning.

Sedan Kungl. Maj:t godkänt ett av kommittén i enlighet härmed upprättat förslag till program för tävlingen och denna avslutats, redovisade

kommittén resultatet av tävlingen i sina för budgetåret 1956/57 avgivna anslagsäskanden. Förslag i frågan förelades därefter 1956 års riksdag (prop. nr 106), som beslöt, att det nya sinnessjukhuset skulle uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen förordat förslag, samt anvisade bl. a. 700 000 kronor för vidare bearbetning av förslaget och för vissa förberedande arbeten på det för sjukhuset avsedda markområdet (riksd. skr. nr 285).

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att i anslutning till vad föredragande departementschefen därutinnan i olika avseenden anfört verkställa fortsatt bearbetning av det i förenämnda proposition förordade förslaget till nytt sinnessjukhus, därvid samråd borde äga rum med mentalsjukvårdsdelegationen; och föreskrev Kungl. Maj:t att kommittén av de av riksdagen anvisade medlen skulle för ändamålet äga disponera högst 75 000 kronor. Vidare uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att för en kostnad av högst 625 000 kronor låta utföra förberedande arbeten för sjukhuset.

Det bearbetade förslaget har utformats med beaktande av bl. a. de av departementschefen i angivna proposition nr 106 framförda principiella synpunkterna i fråga om inrättande av en klinikavdelning vid sjukhuset, fördelningen av vårdplatser på olika typer av avdelningar och avdelningarnas storlek. Med hänsyn till vissa under senaste tid vunna erfarenheter inom sinnessjukvården har kommittén i syfte att förbättra vårdmöjligheterna funnit, att en viss omdisposition och utökning av det ursprungliga programmet för sjukhuset bör vidtagas.

Kommittén framhåller, att mentalsjukvårdsdelegationen vid överläggningar med kommittén beträffande frågan om inrättande av en klinikavdelning vid sjukhuset förklarar sig hysa den principiella uppfattningen, att varje centrallasarett bör utrustas med en psykiatrisk lasarettavdelning. Enligt delegationens mening torde det emellertid icke komma i fråga att till samma ort förlägga fullständiga kliniker av lasarettavdelningstyp både till ett centrallasarett och till ett sinnessjukhus. Vad beträffar förhållandena inom Skaraborgs län hade mentalsjukvårdsdelegationen vid överläggningarna med kommittén gjort följande uttalande.

»Såväl Falköpings som Lidköpings centrallasarett bör enligt vår mening utrustas med psykiatriska avdelningar. Lösningen av frågan vilket av dessa lasarett som först bör förses med sådan avdelning är beroende av flera faktorer. Med hänsyn bl. a. till bristen på läkare och annan sjukvårdspersonal torde det dröja åtskilliga år innan ifrågavarande landstingsområde kan påräkna att få uppföra båda avdelningarna. Utsikterna härtill minskas givetvis också av att man inom området planerar uppförandet av även ett nytt mentalsjukhus. Vi kan ej underlåta att framhålla att onekligen vissa skäl talar för att Lidköpingsprojektet bör givas förtur. En sådan ordning synes nämligen för lång tid framåt innebära en lämplig fördelning av vårdresurserna inom landstingsområdet. Trots detta finner vi icke — med hän-

syn till den planering som redan skett från landstingets sida — anledning till erinran mot att en lasarettpsykiatrisk avdelning i första hand inrättas vid centrallasarettet i Falköping. — Av vad tidigare anförts framgår, att vi anser att mentalsjukhuset i Falköping icke bör utrustas med en fullständig klinik av lasarettavdelningstyp. Vi förordar emellertid att en särskild klinik uppföres innehållande lokaler för bedrivande av öppen vård. Denna öppna vård kommer att tillföra sjukhuset vissa kategorier av patienter, som för närvarande icke brukar vända sig till ett mentalsjukhus. Så torde bli fallet även om en psykiatrisk avdelning förlägges till lasarettet i Falköping. Det bör därför enligt vår mening på mentalsjukhuset finnas möjligheter till intagning av sådana patienter, som regelmässigt brukar hänföras till lasarettavdelningsklientelet och som bör beredas vård i fria former. Retentionsrätten skall således ej nödvändigtvis behöva tillämpas. Kliniken och behandlingscentrum liksom sjukhuset i övrigt bör givas en fullvärdig diagnostisk utrustning och erhålla alla behöfliga resurser för modern terapi. Den öppna vården och platserna vid denna avdelning bör fördelas mellan mentalsjukhusets samtliga överläkare och vara försedd med ett så stort antal underläkare som är vanligt vid de lasarettpsykiatriska avdelningarna. Under beaktande av att här berörda klinik och verksamhet kan betecknas som en utbyggd försöksverksamhet bör utformningen av den speciella byggnaden och organisationen ske så, att vissa omdisponeringar lätt kan ske.»

Sedan kommittén ingående diskuterat hithörande frågor med Skaraborgs läns landstings förvaltningsutskott, har utskottet uttalat sin enhälliga anslutning till det av kommittén framlagda förslaget att vid sinnessjukhuset anordna en klinikavdelning av lasarettavdelningskaraktär med fullständiga resurser för öppen mottagning och akutvård. Förvaltningsutskottet har vidare förklarat, att det i avbidan på vunna erfarenheter av verksamheten vid klinikavdelningen icke kommer att tillstyrka, att en psykiatrisk klinik inrättas vid centrallasarettet i Falköping. Man har emellertid från utskottets sida förklarat sig intresserad av att å lasarettet ställa mottagningslokaler till förfogande för att utnyttjas av läkare vid sinnessjukhuset, i den mån så framdeles befinnes önskvärt för att ernå ett intimt samarbete mellan sjukhuset och lasarettet.

Med hänvisning till vad som förekommit anser kommittén skäl icke föreligga att frånga kommitténs tidigare förslag om inrättande av en klinikavdelning vid sinnessjukhuset.

Beträffande huvuddispositionen av sjukhuset anför kommittén.

Det av Falköpings stad upplåtna markområdet är beläget å Mössebergs östra sluttning norr om den egentliga stadsbebyggelsen. På grund av markens lutningsförhållanden föreslås, att de egentliga sjukhusbyggnaderna förläggas något söder om det läge, som angivits i det förordade tävlingsförslaget, varigenom sjukhusanläggningen kommer att ligga inom områdets mellersta del.

Sjukhusets huvudentré kommer att ansluta till landsvägen mellan Falköping och Skara. Huvudentrén leder fram till sjukhusets medicinska och administrativa centrum, förlagt i en sexvåningsbyggnad, och till en med

denna direkt förbunden byggnad i två våningar för sjukhusets klinikavdelning. Vårdpaviljongerna — 7 till antalet — är belägna i en halvcirkel söder, väster och norr om de angivna byggnaderna med 2 paviljonger, vardera i fyra våningar och avsedda för akut sjuka, 2 paviljonger, vardera i två våningar och avsedda för oroliga patienter samt 3 paviljonger, likaledes i fyra våningar och avsedda för kroniska och sängliggande patienter.

Beträffande vårdplatsernas fördelning på olika avdelningar samt avdelningarnas storlek hänvisar kommittén till vad kommittén i det föregående anfört rörande den principiella planläggningen av nya sinnessjukhus. Kommittén föreslår sålunda, att vårdavdelningarna vid sjukhuset med undantag av klinikavdelningen genomgående erhåller 30 platser vardera, fördelade på två vårdgrupper om 14 respektive 16 platser. Antalet sådana vårdavdelningar föreslås uppgå till 24 med ett sammanlagt platsantal av 720. Vårdpaviljongerna är planlagda som vinkelformade byggnader med en vårdgrupp inrymd i vardera flygeln och gemensamma utrymmen förlagda i byggnadens hörnparti. Patientrummen kommer att inom den större vårdgruppen omfatta 2 fyrapatientrum, 2 tvåpatientrum och 4 enpatientrum samt inom den mindre vårdgruppen 2 fyrapatientrum och 6 enpatientrum.

Sjukhusets klinikavdelning skall omfatta två avdelningar i varje våning, vardera om 16 platser, eller tillhopa 64 platser. Sjukhusets totala vårdplatsantal kommer sålunda att uppgå till $(720 + 64)$ 784 platser. Vid utformningen av klinikens vårdavdelningar har kommittén utgått ifrån att de bör erhålla i huvudsak samma storlek och standard, som i allmänhet gives psykiatriska lasaretsavdelningar. I likhet med den större vårdgruppen inom sjukhusets övriga vårdavdelningar kommer varje avdelning att omfatta 2 fyrapatientrum, 2 tvåpatientrum och 4 enpatientrum.

Vad beträffar de bostäder, som förutsatts skola genom statens försorg uppföras inom sjukhusområdet, är kommittén icke beredd att nu framlägga förslag därom. Det är kommitténs avsikt att utreda, i vad mån staden har möjligheter att åtaga sig uppförandet av vissa bostäder.

Kommitténs framlagda förslag till uppförande av det nya sinnessjukhuset beräknas draga betydande kostnader. Totalkostnaderna för sjukhuset exklusive personalbostäder kommer att vid nuvarande prisläge uppgå till i runt tal 31 miljoner kronor. Enligt upprättad preliminär tidsplan för byggnadsarbetenas bedrivande beräknas hela sjukhusanläggningen kunna färdigställas under år 1961, en tidrymd, som med hänsyn till platsbristen vid sinnessjukhusen icke bör överskridas. Sjukhusets uppförande kommer sålunda att föranleda en genomsnittlig kapitalinvestering av 6 à 7 miljoner kronor per år. Kommittén, som är väl medveten om önskvärdheten av att söka begränsa de statliga investeringarna, avser därför att vid den fortsatta detaljbearbetningen av sjukhusets utformning söka i möjligaste mån nedbringa kostnaderna utan eftersättande av medicinska och driftsekonomska synpunkter.

Kommittén föreslår, att för nästa budgetår måtte anvisas 4 000 000 kronor för påbörjande av arbetena.

Källshagens sjukhus

Installation av oljeeldning m. m.

I sjukhusets panncentral finns tre högtrycksångpannor och två varmvattenpannor, samtliga anordnade för koleldning. Vid nu rådande priser för ångkol och eldningsolja skulle vinsten i bränslekostnad vid övergång till oljeeldning komma att uppgå till omkring 50 000 kronor per år. Kostnaden för installation av oljeeldningsanläggning har beräknats till 220 000 kronor. Med hänsyn till besparingen av bränslekostnaderna förordar kommittén övergång till oljeeldning vid sjukhuset.

En övergång till oljeeldning vid sjukhuset skapar även förutsättningar att bättre tillgodose behovet av varmvatten nattetid till vårdpaviljongerna. Varmvattenberedningen sker nu företrädesvis genom högtrycksångpannorna, som eldas endast under dagen. Kostnaden för erforderliga åtgärder till förbättrande av varmvattenberedningen — utöver installation av oljeeldning — har beräknats till 10 000 kronor. Vidare bör en ombyggnad av spjällanordningar och murverk till rökkanalerna bakom pannorna företagas i sammanhanget. Dessa arbeten ha kostnadsberäknats till 5 000 kronor.

Den sammanlagda kostnaden för ovan föreslagna arbeten i sjukhusets panncentral kommer sålunda att uppgå till (220 000 + 10 000 + 5 000) 235 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Mariebergs sjukhus i Kristinehamn

Om- och tillbyggnad av administrationsbyggnaden

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285) verkställande av om- och tillbyggnad av sjukhusets administrationsbyggnad m. m. för en beräknad kostnad av 965 000 kronor samt anvisade för budgetåret 1956/57 600 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande om- och tillbyggnadsarbeten för en beräknad kostnad av 965 000 kronor samt bemyndigade styrelsen att för budgetåret 1956/57 disponera 600 000 kronor för arbetenas påbörjande.

Ifrågavarande om- och tillbyggnadsarbeten beräknas bli igångsatta i början av år 1957 och vara helt slutförda under budgetåret 1957/58. Kommittén hemställer, att återstoden av den beräknade kostnaden (965 000 — 600 000) 365 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av vårdpaviljong K 58

I överensstämmelse med föreliggande plan återstår två befintliga vårdpaviljonger — nr 14 och 17 — att renovera, innan samtliga vårdplatser vid sjukhuset moderniserats. Kommittén har låtit närmare utreda möjligheterna att ombygga paviljong 17. Därvid har framkommit att paviljongens utformning icke utesluter möjligheten att inom byggnaden anordna två i och för sig godtagbara vårdavdelningar, vardera med 26 platser. Då paviljongen emellertid saknar källare, kan de lokaler, som brukar förläggas i källarvåningen icke inrymmas i byggnaden. För att tillgodose detta lokalbehov måste paviljongen tillbyggas. Då kostnaderna för ombyggnadsarbeten är mycket höga, kommer de totala kostnaderna för paviljongens modernisering enligt verkställd utredning att uppgå till omkring 23 000 kronor per vårdplats. Kostnaderna för uppförande av en ny byggnad, inrymmande vårdavdelningar av den typ, som kommittén fortsättningsvis kommer att föreslå vid beslutade nya sjukhus, har beräknats till cirka 28 300 kronor per vårdplats (därav för yttre arbeten cirka 3 000 kronor).

Den merkostnad, som en nybyggnad betingar i jämförelse med den ifrågasatta ombyggnaden, anser kommittén uppvägas av de fördelar, som vinnes genom tillkomsten av ett antal ur driftsynpunkt mera rationella och ekonomiska vårdavdelningar.

Kommittén föreslår därför att såsom ersättningsbyggnad för paviljong 17 uppföres en ny vårdpaviljong — K 58 — inrymmande två vårdavdelningar, vardera om 30 platser, fördelade på två vårdgrupper. Den totala byggnadskostnaden för paviljongen har beräknats till 1 700 000 kronor. Kommittén hemställer, att ett belopp om 800 000 kronor anvisas för nästa budgetår för arbetenas påbörjande.

Utökning av panncentralen

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att ytterligare en varmvattenpanna skulle installeras i sjukhusets panncentral för en beräknad kostnad av 100 000 kronor. Ifrågavarande panna föreslogs i likhet med fyra befintliga pannor i centralen utrustad för koleldning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 november 1956 hemställde byggnadsstyrelsen att i samband med installerandet av den nya varmvattenpannan få utföra denna för oljeeldning och därvid förskottera kostnaderna.

Kungl. Maj:t lämnade byggnadsstyrelsens framställning utan bifall.

Kommittén framhåller, att den nya varmvattenpannan måste — för att den skall kunna effektivt utnyttjas — förses med anordningar för automatisk eldning med kol eller olja. Kostnaden för ordnandet av automatisk koleldning har beräknats till 100 000 kronor. Byggnadsstyrelsen har upp-

skattat kostnaderna för installation av oljeeldning till cirka 60 000 kronor. Den för oljeeldning erforderliga bränsletanken har därvid beräknats i huvudsak komma att betjäna enbart den nya pannan. Kommittén anser emellertid, att därest pannan skall förses med oljeeldning bränsletanken bör få sådan storlek, att den är tillräcklig för en övergång till oljeeldning av hela panncentralen. En dylik tankanläggning jämte oljeeldningsaggregat för den nya pannan kan beräknas draga en kostnad av 125 000 kronor.

Kommittén anser att det i nuvarande läge på bränslemarknaden icke är möjligt att förutse tillgången på och kostnaderna för olika bränslen vid den tidpunkt, då medel för utförande av automatisk eldning av den nya pannan kan vara tillgängliga. För att hålla möjligheten öppen att vid denna tidpunkt installera oljeeldning, om så bedömes lämpligt, föreslår kommittén, att 125 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår för anordnande av automatisk eldning av den nya varmvattenpannan.

Vissa yttre arbeten

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1950 års riksdag (prop. nr 113; riksd. skr. nr 209), att vid sjukhuset skulle uppföras två bostadshus — B 55 a—b — för ogift kvinnlig personal.

Kommittén framhåller, att i kostnaderna för de två nybyggnaderna endast medräknats grovplanering av marken närmast husen. Några medel för erforderliga planerings- och planteringsarbeten finns sålunda icke anvisade. Då området kring byggnaderna är flackt och den intilliggande järnvägen utgör ett störande moment, anser kommittén önskvärt, att byggnaderna omgärdas med lämplig växtlighet. Kostnaderna för plantering av träd och buskar samt anläggning av gräsmattor och gångvägar har beräknats till 24 000 kronor. Kommittén hemställer att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Örebro

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att ett nytt sinnessjukhus skulle uppföras i Örebro län, avsett att förläggas till Örebro.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att vidtaga åtgärder för förvärv av markområde i Örebro för det beslutade nya sjukhuset och att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till sjukhusets närmare utformning och planläggning.

Kommittén har upptagit förhandlingar med Örebro stad om erforderligt markförvärv. Staden har därvid såsom lämplig tomtmark anvisat ett omkring 363 000 m² stort område, beläget nordväst om och i anslutning till den egentliga stadsbebyggelsen invid allmänna vägen Örebro—Kil. Områ-

det, som utgör en del av en staden tillhörig lantgård — Mellringe gård — genomkorsas av en mindre väg och en elkraftledning. Kommittén anser området väl lämpat för avsett ändamål.

På grundval av de förda förhandlingarna har kommittén slutit preliminärt avtal med staden av följande lydelse.

»Mellan statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande såsom företrädare för Kungl. Maj:t och Kronan, här nedan kallad Kronan, å ena, och Örebro stad, här nedan kallad staden, å andra sidan, är — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och stadsfullmäktiges i Örebro godkännande — träffat följande avtal.

§ 1.

Staden överlåter med full äganderätt till Kronan sammanlagt cirka 363 000 m² av fastigheten stadsågan nr 354 + 373 + 377 i Örebro Långbro församling, vilket område närmare angivits inom heldragen blå linje på en vid detta avtal fogad karta.

I överlåtelsen ingår å området befintliga byggnader.

Därest vid den under § 7 här nedan avsedda tomtindelning, den blivande tomtens gränser skulle undergå mindre justering i förhållande till de å kartan angivna, skall överlåtelsen avse i tomten ingående mark.

Området överlåtes gravationsfritt.

§ 2.

Området tillträdes av Kronan den 1 januari 1958.

§ 3.

I ersättning för marköverlåtelsen erlagger Kronan till staden vid tillträdet ett belopp av trehundraatjugufemtusen (325 000) kronor.

§ 4.

Staden ombesörjer, att en över området gående elkraftledning flyttas utanför området. Till kostnaderna härför och för omläggning av en väg över området bidrager Kronan med tvåhundra tusen (200 000) kronor, vilket belopp utbetalas till staden, när arbetena avslutats. Härför erforderliga medel beräknas finnas anvisade för budgetåret 1958/1959.

§ 5.

Kronan utfäster sig att snarast möjligt efter områdets tillträdande vidtaga erforderliga åtgärder för uppförande å detsamma av ett sinnessjukhus, vilket i utbyggt skick beräknas inrymma minst 700 vårdplatser.

§ 6.

Staden, som medger att sjukhuset anslutes till stadens vatten- och avloppsnät samt ledningsnät för elektrisk kraft, förbinder sig att till den tidpunkt, varom överenskommelse senare kan träffas, ha framdragit för anslutningen erforderliga ledningar till områdets gräns samt att från samma tidpunkt leverera vatten och elektrisk energi.

För vatten- och elleverans erlagger Kronan ersättning enligt de för konsument med motsvarande förbrukning inom staden vid varje tillfälle gällande taxor och för respektive verk gällande reglemente. Motsvarande skall gälla för sjukhusets avlopp, därest särskilda avloppsavgifter beslutas av staden.

Om fråga om leverans av fjärrvärme till sjukhusanläggningen äro parterna överens att senare upptaga förhandlingar.

§ 7.

Staden ombesörjer — utan avvaktan av Kungl. Maj:ts godkännande av detta avtal — upprättandet av förslag till stadsplan och tomtindelning av området, vilket utlägges till en tomt. Området betecknas i stadsplanen som kvartersmark för allmänt ändamål.

§ 8.

Staden åtager sig att inom det å kartan med grön gränslinje markerade området omedelbart öster om sjukhusområdet låta uppföra bostäder till antal och av typ, som statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande bestämmer och som ur stadsplaneteknisk synpunkt kan godkännas, samt förbinder sig tillse att — efter anvisning av sjukhusets direktion — hyresrätt till dessa bostäder endast upplåtes åt befattningshavare vid sjukhuset. Kronan ansvarar för hyran för dessa bostäder.

Staden svarar för att tillräckligt antal lämpliga bostäder jämväl för övrig personal vid sjukhuset kommer att uppföras i staden och tillhandahållas denna personal.

Stadens här gjorda åtaganden skola gälla endast i den mån av staten beslutade begränsningar inom byggnads- och kreditmarknaden icke förhindra deras fullgörande. Med anledning av åtagandena beviljade tillstånd och krediter förutsättas icke verka återhållande på övrig gängse bostadsproduktion i staden.

En förutsättning för stadens åtagande enligt första stycket är vidare, att för erforderliga bostadsbyggnader kunna erhållas statliga tertiär- och tilläggs lån till belopp, som jämte utgående primär- och sekundärlån motsvarar av bostadsstyrelsen godkänd produktionskostnad för byggnaderna.

§ 9.

Kronan förbinder sig att icke inom området utan stadens tillstånd utföra grundvattenbrunnar.

§ 10.

Kronan svarar för samtliga kostnader för lagfarts vinnande samt för tomtmätning, tomtkarta och sammanläggning.»

Enligt stadsfullmäktiges i Örebro protokoll den 21 november 1956 har staden för sin del godkänt avtalet.

Beträffande det nya sinnessjukhusets närmare utformning och planläggning framhåller kommittén bl. a. att vårdpaviljongerna — 8 till antalet — avses inrymma vårdavdelningar om 30 platser, fördelade på två vårdgrupper om 16 respektive 14 platser. Antalet sådana vårdavdelningar uppgår till 26 med ett sammanlagt platsantal om 780.

Beträffande vårdplatsernas fördelning på olika avdelningstyper och avdelningarnas utformning hänvisar kommittén till vad i det föregående anförts rörande den principiella planläggningen av nya sinnessjukhus. Såsom ovan föreslagits beträffande Falköpings-sjukhuset kommer patientrummen inom den större vårdgruppen att omfatta 2 fyrpatientrum, 2 tvåpatientrum och 4 enpatientrum samt inom den mindre vårdgruppen 2 fyrpatientrum och 6 enpatientrum.

Enligt det med staden träffade avtalet förutsättes samtliga för sjukhusets personal erforderliga bostäder komma att uppföras genom stadens försorg med undantag av bl. a. överläkarbostäder. Kommittén anser, att framläggande av förslag om uppförande av dessa bostäder bör anstå till dess närmare uppgifter föreligger om hur de bostäder, som staden skall uppföra i omedelbar anslutning till sjukhusområdet, kommer att förläggas.

Beträffande kostnaderna för det av kommittén nu framlagda förslaget till uppförande av nytt sinnessjukhus, vilka exklusive personalbostäder beräknas till 32 miljoner kronor, hänvisar kommittén till de synpunkter, som kommittén i det föregående anfört rörande Falköpingsjukhuset. Någon tidsplan för sjukhusets uppförande har ännu icke kunnat upprättas. För byggnadsarbetenas påbörjande under nästa budgetår beräknar kommittén ett belopp av 675 000 kronor. Enligt det med staden träffade preliminära avtalet skall den överenskomna ersättningen, 325 000 kronor, erläggas till staden vid tidpunkten för områdets tillträde den 1 januari 1958.

Kommittén hemställer, att Kungl. Maj:t ville godkänna avtalet och för angivna ändamål anvisa sammanlagt (675 000 + 325 000) 1 000 000 kronor för nästa budgetår.

Säters sjukhus

Uppförande av två vårdpaviljonger m. m.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 106 till 1956 års riksdag framlagt förslag beslöt riksdagen (skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras två vårdpaviljonger m. m. för en beräknad kostnad av sammanlagt 2 670 000 kronor samt anvisade för budgetåret 1956/57 ett belopp av 1 000 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta utföra ifrågavarande byggnadsarbeten för en beräknad kostnad av 2 670 000 kronor, vari kostnaderna för rivning av paviljongerna 4 och 5 vid sjukhuset inräknats, samt bemyndigade styrelsen att för arbetenas påbörjande disponera 1 000 000 kronor för budgetåret 1956/57.

Arbetet med uppförande av den ena av vårdpaviljongerna — benämnd M 4 — beräknas bli igångsatt i början av år 1957 och av den andra vårdpaviljongen — benämnd K 5 — i början av år 1958. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår måtte anvisas ytterligare 500 000 kronor för arbetenas bedrivande.

Uppförande av samlingssal

Kommittén framhåller att den varit väl medveten om behovet av samlings- och fritidslokaler vid sjukhuset, men med hänsyn till andra mer angelägna byggnadsbehov tidigare icke ansett sig kunna framlägga förslag

om anordnande av sådana lokaler. Då lokalbristen emellertid blivit alltmer accentuerad, anser kommittén att det icke längre kan anstå med dess avhjälpande. Byggnaden avses inrymma, förutom samlingssal med scen och därtill hörande kapp- och toalettrum, två rum jämte tekök för personalens fritidsverksamhet. Kostnaderna för byggnaden har beräknats till sammanlagt 650 000 kronor, varav för själva byggnaden 602 000 kronor samt för yttre ledningar och arbeten 48 000 kronor. Kommittén hemställer, att 350 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår för byggnadsarbetenas påbörjande.

Reparation av värmeledningskulvertar m. m.

Kommittén framhåller, att sjukhusets värmeledningskulvertar i betydande omfattning befinner sig i mycket dåligt skick. Vid snösmältning eller regnig väderlek tränger vatten in genom väggar och tak med påföljd att rörisoleringen utsättes för skadegörelse. Detta medför i sin tur betydande värmeförluster. Orsaken till bristfälligheterna är att finna i sprickor i kulvertarnas av betong utförda väggar och tak. Vidare är vattenisoleringen av betongen otillfredsställande. Det är därför enligt kommittén nödvändigt att reparera förefintliga sprickor och förnya isoleringen. Då kulvertarna är förlagda under markytan, måste de friläggas, innan några reparationsåtgärder kan vidtagas. Vidare synes det lämpligt att i samband med ifrågasvarande reparationsarbeten utbyta i kulvertarna befintliga ångvärmeledningar. Detta arbete skall utgöra ett led i en påbörjad modernisering av uppvärmningsanordningarna inom sjukhusets vårdpaviljonger.

De föreslagna åtgärderna har beräknats kosta 550 000 kronor, varav för reparation och omisolering av kulvertarna 205 000 kronor och för omläggning av rörledningarna 345 000 kronor. Kommittén hemställer, att 250 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår för arbetenas påbörjande.

Vissa yttre arbeten

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1952 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 245), att vid sjukhuset skulle uppföras ett bostadshus för ogift personal. Byggnaden är numera färdigställd och har tagits i bruk.

Kommittén framhåller, att i den för byggnadens uppförande angivna kostnaden endast ingick grovplanering av markområdet närmast byggnaden. Några medel för områdets slutliga iordningställande och plantering finns sålunda icke anvisade. Kommittén har därför upprättat förslag till erforderliga planerings- och planteringsarbeten. Kostnaderna härför har beräknats till 15 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Bollnäs

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att ett nytt sinnessjukhus skulle uppföras i Gävleborgs län och förläggas till Bollnäs.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att vidtaga åtgärder för förvärv av markområde i Bollnäs för det beslutade nya sjukhuset och att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till sjukhusets närmare utformning och planläggning.

Kommittén har upptagit förhandlingar med Bollnäs stad och landskommun om erforderligt markförvärv för det nya sjukhuset. Kommunerna har anvisat bl. a. ett cirka 360 000 m² stort område, beläget väster om och i anslutning till den egentliga stadsbebyggelsen invid allmänna landsvägen Bollnäs—Eriksnäsbo. Detta område — benämnt Heden-området — är f. n. i enskild ägo med undantag av ca 30 000 m², som tillhör staden. Staden och landskommunen har emellertid för avsikt att förvärva området för att kunna ställa det till kronans förfogande. Vid förhandlingar mellan kommunerna och vederbörande markägare, vari kommittén medverkat, har det icke visat sig möjligt att förvärva den privatägda delen av området till ett lägre pris än vad som motsvarar i genomsnitt cirka 90 öre per m². Däri ingår vissa ersättningar för intrång i driften av en lantbruksegendom, varav området utgör en avsevärd del. Kommunerna har förklarat sig villiga att överlåta området till Kronan mot en markersättning av 230 000 kronor, motsvarande ungefär 65 öre per m².

Med hänsyn till att sinnessjukhusets förläggande till staden kommer att medföra väsentligt ökade krav på en av kommunerna planerad reningsanläggning för avloppsvatten, har kommittén icke velat motsätta sig, att de erhåller ett begärt bidrag till uppförande av sagda anläggning under förutsättning, att denna i utbyggt skick är konstruerad för s. k. höggradig rening. Storleken av detta bidrag har kommittén ansett kunna bestämmas till 150 000 kronor. Kommunerna har vidare krävt, att Kronan bidrager till kostnaderna för anläggande av vatten- och avloppsledningarna samt väg till sjukhusets område med 170 000 kronor.

Det nya sinnessjukhusets förläggande till Bollnäs kommer sålunda att medföra kostnader för markförvärv m. m. om sammanlagt (230 000 + 150 000 + 170 000) 550 000 kronor. På grundval av de förda förhandlingarna har kommittén träffat preliminärt avtal med staden och landskommunen av följande lydelse.

»Mellan statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande som företrädare för Kungl. Maj:t och Kronan, å ena, och Bollnäs landskommuns kommunalnämnd samt Bollnäs stads drätselkammare såsom företrädare för Bollnäs landskommun respektive Bollnäs stad, å andra sidan, är — under förutsättning av Kungl. Maj:ts och kommunalfullmäktiges respektive stadsfullmäktiges i Bollnäs godkännande — följande avtal träffat.

§ 1.

Kommunerna — som hava för avsikt att förvärva bland annat nedan nämnda markområde — överlåta med full äganderätt till Kronan sammanlagt cirka 360 000 kvadratmeter av fastigheterna Heden 1⁷, 3¹⁵, 3²⁸ och 4²², Hamre 5⁹⁶, 5⁹⁷, 5¹³⁹ och 5¹⁴³ samt Soldatrotten nr 70 tillhörig samfälld mark i Hamre by, allt i Bollnäs socken, vilket område angives närmare inom hel- dragen röd linje på den vid detta avtal fogade kartan.

Därest vid den under § 5 här nedan avsedda planeringen den blivande fastighetens gränser skulle undergå mindre justering i förhållande till de å kartan angivna, skall överlåtelsen avse av kommunerna ägd mark inom det i planen utlagda A-området.

Området överlåtes gravationsfritt fränsett rätt för Allmänna Svenska Elektriska Aktiefbolaget att framdraga och bibehålla kraftledning över området östligaste del, vilken rätt fastställts av Bollnäs domsagas expropriationsdomstol i domar den 31 maj 1954 och den 4 mars 1955.

§ 2.

Området tillträdes av Kronan den 1 oktober 1957.

§ 3.

I ersättning för marköverlåtelsen erlägger Kronan till kommunerna vid tillträdet ett belopp av 230 000 kronor.

§ 4.

Kronan utfäster sig att vidtaga erforderliga åtgärder för att snarast möjligt efter tillträdet inom området uppföra ett sinnessjukhus, vilket i utbyggt skick beräknas inrymma minst 600 vårdplatser.

§ 5.

Kommunerna ombesörja — utan avvaktan av Kungl. Maj:ts godkännande av detta avtal — upprättandet av förslag till byggnadsplan, där området utlägges till ett kvarter. Området betecknas i blivande byggnadsplan som kvartersmark för allmänt ändamål.

Kommunerna, som medgiva, att sjukhuset anslutes till deras vatten- och avloppsnet, förbinda sig att till den tidpunkt, varom överenskommelse senare kan träffas, ha framdragit för anslutningen erforderliga ledningar samt väg till områdets gräns ävensom att från denna tidpunkt leverera vatten till sjukhuset.

För levererat vatten erlägger Kronan ersättning enligt för konsument med motsvarande förbrukning inom kommunerna vid varje tillfälle gällande taxor och för vattenverket gällande reglemente.

§ 6.

Till anläggande av ett reningsverk för kommunerna, som i utbyggt skick är konstruerat för så kallad höggradig rening, bidrager Kronan med 150 000 kronor. Av detta bidragsbelopp skall 75 000 kronor utbetalas till kommunerna, när arbetena med reningsverkets uppförande påbörjas, vilket beräknas ske under budgetåret 1957/58. Återstoden av beloppet, 75 000 kronor, utbetalas till kommunerna, när reningsverket färdigställts i utbyggt skick.

Såsom bidrag till kostnaderna för anläggande av vatten- och avloppsledningar samt väg till sjukhusets område erlägger Kronan 170 000 kronor.

Detta bidragsbelopp utbetalas till kommunerna, när anläggningsarbetena påbörjas, vilket beräknas ske under budgetåret 1957/58.

§ 7.

I den mån ej av staten beslutade begränsningar inom byggnads- och kreditmarknaden lägga hinder härför, svara kommunerna för att tillräckligt antal bostäder av den typ, som av statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande bestämmes, komma att uppföras för sådan personal vid sjukhuset, som ej oundgängligen behöver bo inom sjukhusområdet.

§ 8.

Kronan svarar för samtliga kostnader för lagfarts vinnande samt för avstyckning och sammanläggning.»

Vid stadsfullmäktiges sammanträde den 17 december 1956 har staden för sin del godkänt avtalet. Kommunalnämnden i landskommunen har meddelat, att avtalet ännu icke godkänts av kommunalfullmäktige. (Enligt protokollsutdrag den 28 januari 1957 har kommunalfullmäktige godkänt avtalet.)

Erforderliga handlingar och ritningar att läggas till grund för ett ställningstagande till frågan om sjukhusets närmare utformning och planläggning har ännu icke utarbetats. Vissa förberedande projekteringsarbeten har dock hunnit utföras. Kommittén avser att i samband med avgivandet av sina anslagsäskanden för budgetåret 1958/59 inkomma med förslag härutinnan. Då det med hänsyn till den rådande bristen på vårdplatser inom sinnessjukvården emellertid är angeläget, att sjukhuset snart kommer till utförande, bör vissa förberedande yttre arbeten inom det för sjukhuset avsedda markområdet vidtagas redan under nästkommande budgetår. Härför och för sjukhusets fortsatta projektering erforderliga medel har beräknats till 400 000 kronor.

Enligt det preliminärt träffade avtalet skall den överenskomna köpeskilningen för markområdet, 230 000 kronor, utbetalas till kommunerna vid tidpunkten för områdets tillträde, vilken angivits till den 1 oktober 1957. Av det för anläggande av reningsverk medgivna bidragsbeloppet skall enligt avtalet 75 000 kronor utbetalas, när reningsverkets uppförande påbörjas, vilket beräknats komma att ske under nästa budgetår. Under samma tid har arbetena för anläggande av vatten- och avloppsledningar samt väg till sjukhusområdet beräknats kunna igångsättas. Enligt avtalet skall i samband därmed utbetalas det av kommunerna begärda bidraget till kostnaderna för dessa arbeten, 170 000 kronor.

För utbetalande av de enligt avtalet utgående ersättningarna till Bollnäs stad och landskommun erfordras sålunda sammanlagt (230 000 + 75 000 + 170 000) 475 000 kronor.

Kommittén hemställer, att Kungl. Maj:t ville godkänna avtalet och för angivna ändamål för nästa budgetår anvisa tillhopa (400 000 + 475 000) 875 000 kronor.

Gådeå sjukhus i Härnösand**Åtgärder i samband med sjukhusets anslutning till länslasarettets värmecentral**

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 267) anvisande av medel för anslutning av sjukhusets värmesystem till en av Västernorrlands läns landsting uppförd ny panncentral för länslasarettet. Arbetena utgjorde en första etapp i sjukhusets definitiva anslutning till panncentralen. I samband med att den vid sjukhuset befintliga ångcentralen nedlägges återstår att inom centralen förnya och omdisponera armatur- och fördelningsledningar i apparatrummet, utbyta varmvattenberedare samt installera motströmsapparater och pumpar för varmvattensystemet i två bostadshus vid sjukhuset.

Kostnaderna för nu angivna åtgärder har beräknats till 90 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Renovering av administrationsbyggnaden m. m.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i propositionen nr 123 till 1955 års riksdag framlagt förslag beslöt riksdagen (skr. nr 267), att administrationsbyggnaden vid sjukhuset skulle renoveras för en beräknad kostnad av sammanlagt högst 425 000 kronor, samt anvisade detta belopp för budgetåret 1955/56.

Genom beslut den 3 juni 1955 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att utföra renoveringen för en kostnad av högst 425 000 kronor och ställde motsvarande belopp till styrelsens disposition för ändamålet.

Beträffande ifrågavarande byggnadsarbete har byggnadsstyrelsen uppgivit bl. a. följande. Sedan arbetet upptagits i ett under november 1955 medgivet tillägg till den för samma år fastställda byggnadstillståndskvoten och dylikt tillstånd erhållits, var arbetet avsett att påbörjas omkring den 1 april 1956. Av arbetsmarknadsskäl medgav länsarbetsnämnden emellertid icke arbetets påbörjande förrän under hösten 1956. Avgivna anbud å arbetet har sedermera visat, att de för ändamålet anvisade medlen — 425 000 kronor jämte fem procent automatisk kostnadsstegring — är otillräckliga för arbetets utförande.

Byggnadsstyrelsen och kommittén har i samråd sökt att genom förenklingar i arbetsprogrammet i görligaste mån bringa kostnaderna i överensstämmelse med anslagsbeloppet. Det har emellertid ej kunnat minskas till lägre belopp än att ett tilläggsanslag om 150 000 kronor erfordras för arbetets fullföljande. Sedan länsarbetsnämnden sedermera under hand meddelat byggnadsstyrelsen, att arbetet, om det icke kunde påbörjas före den 1 december 1956, måste uppskjutas till hösten 1957, hemställde byggnadsstyrelsen hos Kungl. Maj:t om bemyndigande att trots det erforderliga till-

läggsanslaget påbörja arbetet i fråga. Genom beslut den 16 november 1956 lämnade Kungl. Maj:t byggnadsstyrelsen det begärda bemyndigandet.

Med åberopande av vad sålunda förekommit hemställer kommittén, att ett tilläggsanslag om 150 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår för fullföljande av den beslutade renoveringen av sjukhusets administrationsbyggnad.

Sidsjöns sjukhus i Sundsvall

Utvidgning av lokaler för administration och medicinskt centrum

Kommittén föreslår, att sjukhusets administrationsbyggnad ombygges och att en nybyggnad kommer till stånd för nya lokalbehov. Till stöd för detta förslag anför kommittén.

Sidsjöns sjukhus uppfördes under åren 1939—1942 och togs i bruk år 1943. De lokaler, som anordnades för administration och behandling m. m., uppfyller helt naturligt icke de krav, som numera ställs på dylika lokaliteter. Av numera föreliggande lokalbehov för ifrågavarande ändamål kan inom den befintliga administrationsbyggnaden endast inrymmas lokaler för medicinsk behandling, laboratorium och apotek samt expeditioner för läkare, uppsyningsman och föreståndarinnor. Nya lokaler erfordras således för sjukhusets kontor, direktionsrum och medicinska bibliotek. Vidare måste lokaler anordnas för sjukhusets instruktionssköterska. Därjämte bör utrymmen beredas för en internöverläkare vid sjukhuset, personalföreståndarinna och skrivcentral.

Nu angivna lokalbehov kan tillgodoses endast genom en nybyggnad. Kommittén har låtit upprätta förslag till sådan nybyggnad samt erforderlig ombyggnad av den befintliga administrationsbyggnaden. Nybyggnaden föreslås uppförd i två våningar jämte inredd källarvåning. Ombyggnaden av den befintliga administrationsbyggnaden förutsättes kunna begränsas till i huvudsak en uppdelning av vissa rum.

Då ifrågavarande lokalbrist innebär, att sjukvården numera icke kan bedrivas på ett tillfredsställande sätt, finner kommittén angeläget, att den föreslagna ny- och ombyggnaden snarast kommer till stånd. Kostnaderna har beräknats till sammanlagt 640 000 kronor, varav 570 000 kronor för nybyggnaden, 44 000 kronor för ombyggnaden och 26 000 kronor för yttre ledningar och arbeten. Kommittén hemställer, att för nästa budgetår anvisas 300 000 kronor för byggnadsarbetenas påbörjande.

Anordnande av sopförbränningsugn i panncentralen samt upprustning av sjukhusets värme- och varmvattensystem

Sjukhuset saknar för närvarande sopförbränningsugn. För att möjliggöra förbränning av sopor har de statliga sinnessjukhusen i stor utsträckning utrustats med särskilt anordnade ugnar. Kommittén anser önskvärt, att även Sidsjöns sjukhus erhåller en sådan. Kostnaden härför har beräknats till 65 000 kronor.

Skador i värmesystemet har givit anledning till noggranna undersökningar av rörledningarna i kulvertar och källarutrymmen. Det har därvid visat sig, att värmesystemets fördelningsledningar under en paviljong är i dåligt skick och måste utbytas. Vidare har framkommit att i kulvert förlagda rörledningarna i regel är dåligt isolerade. Även kallvattenledningarnas isolering är på flera håll bristfällig. Ledningarna bör förses med ny isolering. Kostnaderna för nu angivna arbeten har beräknats till 190 000 kronor.

Uppvärmningen av varje byggnad vid sjukhuset regleras för närvarande genom manuell injustering av ventilerna. Till förbättrande av sjukhusets värmeekonomi anser kommittén, att respektive byggnad bör förses med motorstyrda regleringsventiler. Beträffande bostadshusen torde åtgärder i samma syfte kunna inskränkas till installation av termostater. Nu förordade åtgärder har kostnadsberäknats till 145 000 kronor.

Tvättställen i tvättrummen inom fem vårdavdelningar saknar för närvarande tillgång till tempererat vatten. Då varmvatten numera är erforderligt inom vårdavdelningar, föreslår kommittén, att tvättrummen inom nämnda paviljonger förses med anordningar härför. Kostnaderna härför har beräknats till 100 000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för samtliga ovan förordade arbeten uppgår till (65 000 + 190 000 + 145 000 + 100 000) 500 000 kronor. Kommittén hemställer, att 250 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår för arbetenas påbörjande.

Uppförande av bostadshus

Vid sjukhuset finns för närvarande anställda fem läkare i lönegrad Ce 29. Av vid sjukhuset befintliga fyra bostäder är två upplåtna till förste läkare, som icke kunnat beredas bostäder utanför sjukhuset. För läkare i lönegrad Ce 29 föreligger sålunda för närvarande en brist om tre bostäder. Även om de inom sjukhuset nu boende förste läkarna framdeles kan erhålla bostäder utanför sjukhuset, kommer bostadsbeståndet för läkare att vara otillräckligt. Kommittén har därför funnit erforderligt, att åtminstone två bostäder, vardera om fyra rum och kök, tillskapas vid sjukhuset. Härutöver anser kommittén nödvändigt, att sjukhusets bostadsbehov tillgodoses med två dubletter, i första hand avsedda för läkarvikarier, och ett mindre antal enkelrum, avsedda för sjukvårdselever.

För att i möjligaste mån nedbringa kostnaderna för nu föreslagna bostäder har kommittén funnit lämpligt, att dessa sammanföres till en byggnad. De båda läkarbostäderna, som vardera erhåller en lägenhetsyta om cirka 90 m², har förlagts till övre våningen i en tvåvåningsbyggnad. Därest de båda dubletterna får en lägenhetsyta om 38 m² vardera och förlägges i bottenvåningen, kan i samma våning inrymmas sex enkelrum, vardera om ungefär 16 m².

Kostnaderna för bostadsbyggnaden har beräknats till 360 000 kronor, varav för yttre ledningar och arbeten 20 000 kronor. Kommittén hemställer, att hela det erforderliga beloppet anvisas för nästa budgetår.

Frösö sjukhus vid Östersund

Anslutning av sjukhuschefens bostadshus till sjukhusets panncentral m. m.

Sedan ny chef för sjukhuset utnämnts, kommer medicinalstyrelsen att upprusta befattningshavarens bostadshus vid sjukhuset. Det har befunnits lämpligt att i samband därmed ansluta byggnaden till sjukhusets gemensamma värmecentral, varigenom vissa besparingar är att förvänta.

Vid arbetets utförande bör även i byggnaden befintliga ledningar för vatten och avlopp, som är förbrukade, utbytas. Vidare erfordras att vissa moderniseringsarbeten i kök och badrum utföres.

Kostnaderna för nu nämnda arbeten, vilka kommittén funnit angelägna, har beräknats till sammanlagt 60 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Umedalens sjukhus vid Umeå

Uppförande av byggnad för undervisningslokaler och elevbostäder

I det föregående har kommittén äskat medel för uppförande vid S:ta Maria sjukhus av undervisningslokaler m. m. för lägre utbildning av sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukhus. Enligt föreliggande planer har även till Umedalens sjukhus förlagts en utbildningscentral. Utbildningsverksamheten bedrivs på liknande sätt som vid S:ta Maria sjukhus.

Vad kommittén anfört beträffande lokalbehovet för utbildningsverksamheten vid S:ta Maria sjukhus gäller i allt väsentligt även i fråga om Umedalens sjukhus. Vid sistnämnda sjukhus måste därutöver ett antal bostäder för kursernas elever anordnas. Det har nämligen visat sig föreligga synnerligen stora svårigheter att inom sjukhuset eller i närliggande samhällen bereda eleverna tillfredsställande bostäder.

Bostadsbehovet har med hänsyn till det för varje kurs avsedda elevantalet beräknats till 25 enkelrum. Såsom bostad för en instruktionsköterska bör lämpligen en dubblett anordnas.

Kostnaderna för anläggningens uppförande har beräknats till sammanlagt 1 170 000 kronor, varav för byggnaderna 1 070 000 kronor samt för yttre ledningar och planeringsarbeten 100 000 kronor. Kommittén hemställer, att 600 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår för byggnadsarbetenas påbörjande.

Utökning av verkstadsbyggnaden och uppförande av garage

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1952 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 245) om- och utbyggnad av de till panncentralen hörande driftsverkstäderna vid sjukhuset. Dessa är nu iordningställda. Även beträffande övriga driftsverkstäder vid sjukhuset, för måleri och snickeri, är vissa förbättringsåtgärder påkallade för att de rationellt skall fylla sitt ändamål. Sålunda erfordras anordnande av omklädnings- och tvättrum för verkstadspersonalen, expeditioner för respektive hantverksföreståndare, rum för sprutmålning samt förråd för färger och oljor. Kommittén har funnit att detta lokalbehov bör tillgodoses genom att en mindre flygelbyggnad uppföres i anslutning till den befintliga verkstadsbyggnaden. Kostnaden för flygelbyggnaden har beräknats till 125 000 kronor.

På platsen för ifrågavarande flygelbyggnad finns för närvarande en enkel träbyggnad, utnyttjad såsom provisoriskt garage för sjukhusets bilar. Då byggnaden icke är lämpad för detta ändamål och icke uppfyller de krav beträffande brandsäkerhet m. m., som måste ställas på en garagebyggnad, har kommittén funnit angeläget, att en ny sådan byggnad uppföres vid sjukhuset. Kostnaden för denna byggnad har beräknats till 205 000 kronor.

Kommittén hemställer, att för nu avsedda ändamål för nästa budgetår måtte anvisas tillhoppa (125 000 + 205 000) 330 000 kronor.

Uppförande av växthus

I anslagsframställningen för budgetåret 1955/56 föreslog kommittén bl. a. uppförande av växthus vid sjukhuset för en beräknad kostnad av 300 000 kronor. Såsom motivering för förslaget anförde kommittén i huvudsak följande. Uppförande av ett växthus hade länge varit aktuellt och behovet därav vore väl motiverat. Därigenom skulle sjukhuset kunna lättare förses med vissa grönsaker och under den kalla årstiden med blommor för vårdavdelningarna. Tillgången till ett växthus skulle även göra det möjligt att driva plantor och lökar för utplantering i de förhållandevis stora parkanläggningar, som omgäve sjukhuset. Härtill komme, att trädgårdsodling vore särskilt lämpad för sysselsättning av vissa patienter.

Kommitténs förslag föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Kommittén, som med anledning av hemställdan från sjukhuset upptagit ärendet till förnyat övervägande, har på grund av kostnadsskäl icke ansett sig kunna förorda det tidigare förslaget. Efter samråd med sjukhuset har kommittén i stället låtit utreda, vilka kostnader ett mindre växthus i standardutförande skulle betinga, därest det uppföres i sjukhusets egen regi med anlåtande av dess fast anställda arbetare och patientarbetskraft. Det har visat sig, att en användbar anläggning under nämnda förutsättningar kan åstadkommas för en kostnad av 100 000 kronor. Med hänsyn härtill och

till de fördelar, som tillgången till ett växthus otvivelaktigt kommer att medföra för sjukhuset, föreslår kommittén, att detta belopp anvisas för nästa budgetår.

Furunäsets sjukhus vid Piteå

Uppförande av vårdpaviljong för kroniskt sjuka

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1956 års riksdag (prop. nr 106; riksd. skr. nr 285), att vid sjukhuset skulle uppföras en vårdpaviljong för kroniskt sjuka för en beräknad kostnad av 2 000 000 kronor samt anvisade för budgetåret 1956/57 ett belopp av 500 000 kronor för ändamålet.

Genom beslut den 7 juni 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt byggnadsstyrelsen att låta uppföra vårdpaviljongen för en beräknad kostnad av 2 000 000 kronor samt bemyndigade styrelsen att för arbetenas påbörjande disponera 500 000 kronor för budgetåret 1956/57. Därjämte uppdrog Kungl. Maj:t åt kommittén att i samråd med mentalsjukvårdsdelegationen ompröva frågan om avdelningarnas storlek i den beslutade nya vårdpaviljongen och att inkomma med de förslag, vartill förnyade överväganden i frågan kunde giva anledning.

Kommittén erinrar om att kommittén i det föregående uttalat, att den beslutade paviljongen lämpligen bör utformas i huvudsaklig överensstämmelse med de principer, som kommittén förordat vid planläggningen av nya sinnessjukhus. I enlighet härmed har kommittén efter samråd med mentalsjukvårdsdelegationen låtit upprätta förslag till ny vårdpaviljong, uppförd i tre våningar, varje våning inrymmande en avdelning med 30 platser, fördelade å två vårdgrupper om 16 respektive 14 platser. Paviljongen föreslås bli T-formad med vårdgruppernas gemensamma utrymmen förlagda i byggnadens mittparti. Avdelningarna avses bli inredda och utrustade i överensstämmelse med det för nya sinnessjukhus framlagda principprogrammet. Enligt det ursprungliga förslaget avsågs paviljongen omfatta två avdelningar med vardera 48 platser eller sammanlagt 96 vårdplatser. Med nu förordad planläggning kommer paviljongen att inrymma tillhoppa 90 vårdplatser, innebärande en minskning av platsantalet med 6.

Kostnaderna för den nya vårdpaviljongen har beräknats till 2 200 000 kronor eller 200 000 kronor högre än enligt tidigare förslag, allt enligt prisläget den 1 juli 1955.

Arbetet med vårdpaviljongens uppförande beräknas bli påbörjat under första halvåret 1958. Kommittén hemställer, att för arbetenas bedrivande måtte anvisas ytterligare 500 000 kronor för nästa budgetår.

Upprustning av panncentralen

En av de i sjukhusets panncentral befintliga varmvattenpannorna är i bristfälligt skick och behöver utbytas. Vid installation av ny panna bör hänsyn tagas till det ökade ång- och värmebehov, som föreligger efter tillkomsten av den nya vårdpaviljongen för kroniskt sjuka. Kommittén föreslår, att en ny varmvattenpanna installeras. Kostnaderna för den nya pannan jämte stokeranordning för automatisk eldning med kol samt byggnadsarbeten har beräknats till 175 000 kronor.

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 267), att vissa kompletteringsarbeten skulle utföras i panncentralen. Vid närmare undersökning har det befunnits erforderligt, att komplettera och justera panncentralens utrustning i större omfattning än vad från början var beräknat. Sålunda måste ytterligare en motströmsapparat, viss ångarmatur samt ett antal motorer och ventiler utbytas. Kostnaderna härför har beräknats till 110 000 kronor.

Kommittén hemställer, att för installation av ny varmvattenpanna och för kompletteringsarbetenas avslutande sammanlagt (175 000 + 110 000) 285 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår.

Anordnande av dagvattenavlopp från vissa byggnader

Regnvattnet från arbetsterapibygnaden avledes genom en separat ledning till en nedstigningsbrunn och avrinner därifrån genom ett dike till Pite älv. Regnvattenledningen ligger icke på frostfritt djup, är bristfällig och fungerar på grund härav icke tillfredsställande. Regnvattenledningar från sjukhusets panncentral med kolgård samt från vattenledningsverkets pumphus är sammanförda till en gemensam ledning, som mynnar vid kajen intill en hamnbassäng. Yttersta delen av denna ledning utgöres av en trätrumma, som lätt utfylles av slam från älven.

Kommittén föreslår till avhjälpande av angivna bristfälligheter att en ny regnvattenledning anordnas från arbetsterapibygnaden och att denna ledning anslutes till en likaledes nyanlagd gemensam utloppsledning från panncentralen och pumphuset. För att undvika igenslamning bör utloppsledningen utdragas utanför hamnbassängen till större vattendjup i älven.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten har beräknats till 37 000 kronor. Kommittén hemställer, att detta belopp måtte för angivna ändamål anvisas för nästa budgetår.

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Stockholms län

Kommittén

Kommittén har i det föregående förordat, att det i den reviderade generalplanen föreslagna nya sinnessjukhuset i Stockholms län kommer till ut-

förande och förlägges norr om Stockholm. Vad angår frågan om den lämpliga storleksordningen för det nya sinnessjukhuset, erinrar kommittén om att de i samband med förslaget till reviderad generalplan redovisade undersökningarna av det framtida platsbehovet för egentligt sinnessjuka för Stockholms län, utvisar ett behov år 1953 av 905, år 1965 av 1 155 och år 1970 av 1 259 vårdplatser. Dessa beräkningar grundar sig på uppgifter vid en stickprovsundersökning av de egentligt sinnessjuka från olika län, som vid utgången av år 1953 vårdades eller var anmälda som exspektanter för intagning på statliga sinnessjukhus. Enligt landstingets i det föregående återgivna folkmängdsprognos skulle det för år 1970 beräknade platsantalet motsvara knappt 2 promille av innevånareantalet. Under år 1955 har genom landstingets försorg verkställts en inventering inom länet för att klarlägga förekomsten av psykiskt sjuka och deras olika vårdplatsbehov. Enligt undersökningen skulle år 1970 erfordras sammanlagt 1 667 vårdplatser, motsvarande 4,31 promille av befolkningen. Av dessa borde 603 platser anordnas å primärvård och 1 064 å sekundärvård. Vid beräkningen av platsbehovet har emellertid icke iakttagits de olikheter i vårdbehov, som råder mellan å ena sidan det klientel, som vårdas å sjukhus med retentionsrätt, och å andra sidan de s. k. lättskötta sinnessjuka.

Kommittén framhåller, att storleken av det nya sinnessjukhuset i länet svårigen låter sig bestämmas med ledning av prognosberäkningar rörande länets totala vårdplatsbehov, vilka på grund av den särskilt i Stockholms län svåröverskådliga befolkningsutvecklingen med nödvändighet blir mer otillförlitliga än i mindre expansiva län. Frågan om sjukhusets storlek synes därför böra lösas med hänsyn tagen enbart till vad som ur rationell vårdsynpunkt kan anses godtagbart. Kommittén har därvid funnit, att sjukhuset icke bör erhålla ett större vårdplatsantal än det kommittén föreslagit för Falköpings-sjukhuset, d. v. s. cirka 780 platser. Det kan redan nu sägas vara klart, att ett sjukhus av denna storleksordning icke blir överdimensionerat i förhållande till det föreliggande platsbehovet i länet, även om — såsom i det föregående förordats — den norra delen av länet hänföres till upptagningsområdet för Ulleråkers sjukhus. Det nya sjukhuset förutsättes erhålla i huvudsak samma principiella planläggning och utformning, som kommittén förordat beträffande sjukhuset i Falköping.

Från landstingets sida har ifrågasatts att inom sinnessjukhuset anordna vårdenheter för sådana lättskötta sinnessjuka, som är i behov av långvarig sjukhusmässig vård. Kommittén framhåller med anledning härav, att så länge huvudmannaskapet för sinnessjukvården i dess helhet är delat den härav föranledda uppdelningen av vårdklientelet måste iakttagas. Gränserna mellan det klientel, som kräver vård å slutet sinnessjukhus, och det klientel, som endast behöver vårdhemsvård (s. k. lättskötta sinnessjuka), är emellertid vanskliga att draga och kan förändras allt efter som nya behandlingsmetoder framkommer eller patienternas tillstånd växlar. Principiellt sett

torde det få anses lämpligt att smärre vårdenheter för vissa s. k. lättskötta sinnessjuka bli anordnade utanför sinnessjukhuset och i nära kontakt med miljön i hembygdens befolkningscentrum. Det nya sinnessjukhuset bör därför kunna planeras och utformas så, att möjligheter finns att till detta ansluta vårdavdelningar även för vissa kategorier lättskötta sinnessjuka, i den mån och på sätt detta framdeles kan befinnas lämpligt. Ett närmare ställningstagande till denna fråga synes icke vara möjligt, innan klarhet vunnits om hur den länsvis organiserade sinnessjukvården i princip bör uppbyggas och fungera.

Kommittén har som tidigare nämnts förklarat sig under vissa förutsättningar intet ha att invända mot landstingets förslag, att sinnessjukhuset förläggas i nära anslutning till Löwenströmska lasarettet i Upplands Väsby å ett av landstinget kostnadsfritt upplåtet tomtområde. Detta utgör en del av ett för sjukvårdsändamål i länet donerat, av landstinget förvaltadt markområde. Å området finns förutom lasarettet dels ett sanatorium, inrymmande omkring 90 vårdplatser och avsett att ombildas till centralvårdanstalt för kroniskt kroppssjuka och dels en särskola för psykiskt efterblivna barn med plats för ungefär 190 elever. Då platsantalet vid lasarettet efter den av kommittén förutsatta utbyggnaden beräknats uppgå till cirka 250 platser, kommer de å området redan befintliga vårdenheterna sålunda att omfatta i runt tal 550 vårdplatser. För sinnessjukhusets tomt finns ett ungefär 120 hektar stort område disponibelt. Ur topografisk synpunkt är detta väl lämpat för det erbjudna ändamålet.

Kommittén framhåller vidare, att från landstingets sida uppgivits bl. a., att den för landstingets sjukvårdsanläggningar gemensamma panncentralen kan efter en utbyggnad utnyttjas även av sinnessjukhuset, att vattenbehovet för samtliga sjukhusenheter kan tillgodoses inom området och att sinnessjukhuset kan anslutas till ett befintligt reningsverk.

Kommittén föreslår, att beslut fattas om uppförande av det i den reviderade generalplanen förordade nya sinnessjukhuset i Stockholms län att förläggas i nära anslutning till Löwenströmska lasarettet i Upplands Väsby samt att åt kommittén uppdrages att inkomma med förslag till sjukhusets närmare utformning och planläggning.

Kommittén hemställer vidare, att för nästa budgetår måtte anvisas ett belopp av 150 000 kronor för bestridande av de med uppdraget förenade kostnaderna.

Yttrande

Förvaltningsutskottet i Stockholms läns landsting ansluter sig till de av kommittén uppdragna riktlinjerna för planläggningen av det nya sinnessjukhuset men framhåller, att i vårdplatsantalet, 780 platser, jämväl bör ingå lasarettpsykiatrisk avdelning. Beträffande den av landstinget tidigare presenterade beräkningen angående vårdplatsbehovet understryker utskot-

tet, att denna jämväl innefattar behovet av vårdplatser för lättskötta sinnessjuka.

Förläggning av nytt sjukhus för psykiskt efterblivna

Förslag av kommittén den 14 februari 1956

Med bifall till av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 267), att i mellersta Sverige skulle uppföras ett sjukhus, avsett för vård av höggradigt psykiskt efterblivna.

Kungl. Maj:t uppdrog genom beslut den 3 juni 1955 åt kommittén att verkställa erforderlig utredning för framläggande av närmare förslag beträffande det beslutade sjukhusets förläggning och utformning.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 14 februari 1956 redogjorde kommittén för verkställd utredning och framhöll därvid, att sjukhuset borde erhålla en så central belägenhet inom Mellansverige som möjligt och ha tillgång till goda kommunikationer. Med hänsyn till sjukhusets behov av samarbete med olika specialister inom kroppssjukvården i fråga om såväl diagnostik som behandling vore det vidare erforderligt, att sjukhuset förlades till ort med åtminstone treläkarlasarett. Utifrån i huvudsak angivna förutsättningar hade kommittén undersökt olika möjliga lokaliseringsorter.

Kommittén hade till en början prövat, om sjukhuset lämpligen kunde förläggas till Västerås stad, där ett Kronan tillhörigt markområde skulle kunna tagas i anspråk för ändamålet. Kommittén hade emellertid ansett, att detta i första hand borde reserveras som tomtplats för ett eventuellt sinnessjukhus inom Västmanlands län. Att till ifrågasatt tomtmark förlägga två sjukvårdsanstalter av det slag och den storleksordning det här gällde kunde vara diskutabelt. Därtill kom att Västerås stad vid underhandlingar om ifrågasatt anslutning av en statlig sjukvårdsanläggning till stadens ledningsnät för vatten, avlopp och elektrisk kraft samt vägnät uppställt villkor, som kommittén av ekonomiska skäl funnit sig icke kunna förorda.

Kommittén hade vidare hänvänt sig till Köpings stad, vilken ansetts väl fylla de krav, som borde ställas å förläggningsorten för det nya sjukhuset. I staden finnes ett normallasarett, vid vilket medicinsk, kirurgisk och röntgenologisk specialist vore att tillgå. Staden hade såsom lämplig tomtmark för sjukhuset anvisat ett omkring 280 000 m² stort område och förklarat sig villig att utan kostnad för Kronan låta ansluta sjukhuset till stadens ledningsnät för vatten och avlopp samt elektrisk kraft.

Sala stads drätselkammare hade till kommittén meddelat, att staden vore villig att utan kostnad för Kronan dels ställa erforderligt markområde till förfogande för det nya sjukhuset och dels framdraga ledningar för vatten och avlopp till områdets gräns. Kommittén hade noga prövat ett ur ekonomisk synpunkt så fördelaktigt anbud men ansett sig icke böra förorda det samma på i huvudsak följande skäl.

Det i Sala redan befintliga Salberga sjukhus omfattade 334 platser, avsedda för vård av asociala psykiskt efterblivna män. Vid sjukhuset vore också en alkoholistanstalt inrättad med i runt tal 40 vårdplatser. Att till denna stad förlägga ytterligare ett statligt sjukhus utan att i administrativt avseende och i fråga om sjukhusets försörjning sammanslå detta med Salberga sjukhus kunde enligt kommitténs mening icke anses ur rationell synpunkt försvarligt. Om åter en sammanslagning gjordes, skulle sjukhusanläggningen bli av en storleksordning, som man numera i vart fall icke ville nyskapa. Icke heller kunde det ur vårdsynpunkt anses tillrådligt att i så stor omfattning, som bleve fallet, till en plats och dessutom till en ort av så begränsad storlek som Sala stad koncentrera ett vårdklientel av det slag, varom här vore fråga. Kommittén hade slutligen fäst stort avseende vid att Sala icke kunde anses ha ett ur geografisk synpunkt och med hänsyn till befintliga kommunikationer så centralt läge i Mellansverige som orterna i Mälardalen.

Kommittén föreslog med åberopande av vad som anförts, att det beslutade nya sjukhuset för höggradigt psykiskt efterblivna skulle förläggas till Köping. På grundval av de med staden förda förhandlingarna hade kommittén slutit preliminärt avtal med staden om markförvärv m. m., vilket avtal torde få biläggas handlingarna i detta ärende. Engångskostnaderna enligt avtalet utgjorde 500 000 kronor.

Kommittén framhöll slutligen, att kommittén icke kunde framlägga ett så utarbetat förslag i ärendet, att det kunde läggas till grund för ett ställningstagande till frågan om sjukhusets utformning och riksdagens beslut om anvisande av medel för dess uppförande.

Yttranden över kommitténs förslag den 14 februari 1956

Medicinalstyrelsen anförde bl. a. följande.

Vår nuvarande maktlöshet i fråga om sinnesslöhetens förebyggande och vidtagande av terapeutiska och rehabiliterande åtgärder bottnar ytterst i bristande kunskaper om dess orsaker och ofullständig analys av dess olika kliniska former. Det synes styrelsen därför vara utomordentligt viktigt att de större sjukvårdsanstalterna för psykiskt efterblivna anknyses till de medicinska fakulteterna för att inlemmas bland andra medicinska kliniska discipliner beträffande undervisning och forskning. Högklassig vård av psykiskt efterblivna och forskning inom området kräver samarbete med en rad discipliner, som tillsvidare endast är företrädda vid universiteten och undervisningssjukhusen. Styrelsen har anledning förmoda att särskilt den moderna neurofysiologiens, neuropatologiens samt biokemins resurser torde komma att verka befruktande i antydda avseenden.

Ur denna synpunkt synes det icke lämpligt att förlägga det i Mellansverige planerade nya sjukhuset på en ort fjärran från universitetens kliniska och teoretiska institutioner utan möjlighet till närmare kontakt med forskningen. Detta sjukhus bör anknysas till en medicinsk fakultet ej blott geografiskt utan också administrativt i den omfattning så befinnes lämpligt. Uppsala vore därför en mycket lämplig förläggningssort.

Arbetsmarknadsstyrelsen ansåg i motsats till kommittén, att ett nytt sjukhus mycket väl kunde uppföras i Sala utan att det sammansloges med Salberga sjukhus. Kommitténs argument, att det icke vore tillrådligt att koncentrera ifrågavarande vårdklientel till en ort av så begränsad storlek som Sala borde enligt styrelsen tillmätas viss betydelse, men kunde knappast anses såsom avgörande. Den omständigheten att Sala icke hade så centralt läge i Mellansverige som orterna i Mälardalen måste givetvis tillmätas stor betydelse, men styrelsen kunde icke finna, att Sala i detta avseende vore underlägset i förhållande till Köping. Styrelsen ansåg, att det ur allmän lokaliseringssynpunkt skulle vara värdefullt om sjukhuset förlades till Sala. Detta skulle bidra till en önskvärd utveckling av staden och vara till gagn för hela Salaområdet. — I bostadsförsörjningsfrågan framhöll styrelsen, att i såväl Sala som Köping rådde underskott på bostäder. Bristen uppskattades för Salas del till 150—200 och för Köpings del till 500—600 lägenheter. Det skulle taga avsevärd tid, innan bostadsproduktionen i Köping inhämtat denna eftersläpning, dels emedan markfrågorna icke vore helt lösta, dels emedan det påginge betydande utvidgningar vid ett par av stadens större industriföretag, vilket skulle medföra ytterligare arbeidskrafts- och bostadsbehov. I Sala däremot vore förutsättningarna bättre. Styrelsen ville dock icke avstyrka en förläggning av sjukhuset till Köping. Möjligheterna att i Köping rekrytera erforderlig kvinnlig arbetskraft kunde bedömas som goda.

Statskontoret ville icke motsätta sig att sjukhuset förlades till Köping. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* ansåg ur bl. a. befolkningsutvecklingssynpunkt att det vore lyckligare om sjukhuset förlades till Sala, medan *landstingets förvaltningsutskott* ansåg nämnda städer vara lika lämpliga som förläggningsplats för sjukhuset.

Kanslern för rikets universitet har, efter hörande av de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg samt karolinska institutets lärarkollegium, förklarat sig ense med medicinalstyrelsen om vikten av att det planerade nya sjukhuset anknytes till en medicinsk fakultet.

Mentalsjukvårdsdelegationen ansåg medicinalstyrelsens synpunkter tungt vägande. Delegationen anförde vidare bl. a.

Vad först beträffar forskningssynpunkten innefattar de psykiskt efterblivna en sjukdomsgrupp, som i vetenskapligt hänseende — även internationellt sett — hittills i alltför ringa utsträckning blivit föremål för bearbetning. Även om ifrågavarande klientel ur behandlingssynpunkt för närvarande måste betraktas som i stort sett opåverkbar, är det ej osannolikt, att man så småningom genom forskning kan erhålla sådana terapeutiska medel, som är ägnade att lindra i varje fall vissa av de psykiskt efterblivnas belägenhet. Härtill kommer det i förevarande sammanhang betydelsefulla förhållandet, att klientelet är av stort intresse för ärftlighetsforskningen.

Det är vidare i hög grad önskvärt, att de blivande läkarnas utbildning i sinnesslövärd kan äga rum genom omedelbara kontinuerliga kontakter med klientelet. Härvidlag bör givetvis eftersträvas, att undervisningen omfattar alla kategorier av psykiskt efterblivna, sålunda även det mera lättskötta klientelet.

Ur vårdsynpunkt är en lokalisering till universitetsstäder eller städer med centrallasarett eftersträvansvärd. Behov föreligger nämligen av samarbete med ett stort antal medicinska discipliner — förutom med invärtes medicin och pediatrik — med exempelvis neurokemi, neurofysiologi, oftalmiatrik och ortopedi samt med välutrustade centrallaboratorier. Samma behov av samarbete föreligger om forskningssynpunkterna skall bli tillgodosedda.

Vad här anförts betraktar vi som vägledande grundprinciper och anser därför att ur medicinsk synpunkt bör Uppsala i första hand komma ifråga som förläggningsort.

Det redan befintliga sjukhuset för höggradigt psykiskt efterblivna är förlagt till Lund. Enligt vad vi inhämtat förefinnes där ett betydande intresse för upprustning av forskningsmöjligheterna vid Vipeholms sjukhus. Detta synes kunna ske genom en relativt sett begränsad utvidgning av därstädes befintliga personella och materiella resurser.

En utbyggnad av forskningsmöjligheterna i Lund är i hög grad önskvärd. Skäl kan anföras för att begränsa forskningsresurserna till en enda plats i vårt land. Enligt vår mening är det ändock motiverat att förlägga det planerade nya sjukhuset till Uppsala, framförallt av två skäl. För det första utgör den omständigheten, att institutionen för humangenetisk forskning finns i nyssnämnda stad, ett starkt argument för ett sådant ställningstagande. För det andra måste det vara till stor fördel, att man redan vid planeringen av det nya sjukhuset kan taga vederbörlig hänsyn till bland annat forskningens och undervisningens behov. Det synes oss nödvändigt, att i vart fall en mindre avdelning för vuxna höggradigt psykiskt efterblivna tillskapas i Uppsala.

Delegationen framhöll slutligen, att man mot en förläggning av sjukhuset till Uppsala kunde anföra, att andra stora byggnadsprojekt av hög angelägenhetsgrad funnes där samt att personalrekryteringsfrågan kunde komma att erbjuda svårigheter. De anförda problemen borde närmare utredas.

Förslag av kommittén den 21 december 1956

Genom remiss den 6 september 1956 anbefalldes kommittén att — efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och mentalsjukvårdsdelegationen — avgiva utlåtande i ärendet med anledning av vad i remissyttrandena anförts.

Kommittén framhåller bl. a., att arbetsmarknadsstyrelsen i yttrande till kommittén den 20 oktober 1956 med hänsyn till planerings- och arbetsmarknadsläget i Uppsala anført så starka betänkligheter mot sjukhusets förläggning till Uppsala att denna stad enligt kommitténs bedömning icke kunde ifrågakomma såsom alternativ förläggningsort, i vart fall icke för sjukhuset i dess helhet. Arbetsmarknadsstyrelsen hade dock ansett delega-

tionens förslag om inrättande av en mindre avdelning för vuxna höggradigt efterblivna i Uppsala i första hand böra övervägas.

För egen del anser kommittén, att de från medicinskt håll framförda kraven bör beaktas. Vid kommitténs överläggningar med mentalsjukvårdsdelegationen har man enats om att forskningens önskemål bör nöjaktigt kunna tillgodoses, därest en mindre avdelning för vuxna höggradigt psykiskt efterblivna anslutes till en medicinsk undervisnings- och forskningsinstitution. Med hänsyn till det speciella intresse, som en del av detta klientel uppgivits ha för den genetiska forskningen, finner kommittén det önskvärt, att denna avdelning förlägges till Uppsala, där en institution för sådan forskning finns. Det synes därmed bli angeläget, att det nya sjukhuset i Mellansverige förlägges å en från Uppsala icke alltför avlägsen ort, så att för undervisning och forskning lämpat klientel vid sjukhuset utan större svårigheter kan utväljas och vid behov överföras till avdelningen i Uppsala. Vid ifrågavarande överläggningar har mentalsjukvårdsdelegationen förklarat, att därest den för undervisnings- och forskningsändamål föreslagna avdelningen i Uppsala kommer till stånd delegationen för sin del icke har något att invända mot vare sig Köping eller Sala vid valet av lämplig förläggningssort för det nya mellansvenska sjukhuset.

Kommittén anser att vissa skäl talar för en förläggning av sjukhuset till Sala, nämligen dels de lägre driftkostnader, som skulle bli en följd av ett samarbete med Salberga sjukhus och dels att avståndet mellan Sala och Uppsala är kortare än avståndet mellan Köping och Uppsala. Beträffande möjligheterna till samarbete med kroppssjukvården är Sala och Köping enligt kommittén likvärdiga. Såväl Sala som Köping saknar emellertid vissa specialavdelningar inom sjukvården, som har betydelse för vården av det höggradigt psykiskt efterblivna klientelet. Sådana specialavdelningar finns närmast i Västerås och Uppsala. Det förhållandet att avståndet mellan Köping och Västerås är betydligt kortare än avståndet mellan Sala och Uppsala talar enligt kommittén för en förläggning till Köping. Vidare anser kommittén att det kortare avståndet mellan Köping och Västerås underlättar kontaktmöjligheterna med den psykiatriska avdelningen i Västerås och med ett eventuellt till Västeråstrakten förlagt sinnessjukhus för Västmanlands län.

Kommittén anför vidare.

De moderna tankegångarna på sinnessjukvårdens område går alltmer i den riktningen, att stora sjukhusanläggningar inte längre bör ifrågakomma. Det nya sjukhuset skulle enligt det framlagda förslaget omfatta ett platsantal av cirka 500. Salberga sjukhus har för närvarande 334 vårdplatser, vilket antal enligt kommitténs plan avses bli reducerat till 286. Härtill skulle komma vårdplatserna för det vanföra klientelet, vilkas antal beräknats till 280. Sjukhusanläggningen i Sala skulle sålunda, om det nya sjukhuset förlades dit, komma att omfatta $(500 + 286 + 280 = 1\ 066)$ betydligt över 1 000 vårdplatser. Kommittén kan icke förorda, att en ny sjukhus-

enhet för psykiskt efterblivna tillåtes få en sådan storleksordning, så mycket mer som klientel av olika karaktär skulle komma att sammanföras dit. Dessutom vidhåller kommittén sin tidigare uttalade uppfattning, att det ur psykologisk synpunkt måste anses vara otillfredsställande att till en relativt liten ort förlägga en sjukhusanläggning med mer än 1 000 vårdplatser, uteslutande avsedda för psykiskt efterblivna.

Kommittén framhåller beträffande arbetsmarknadsfrågan, att sjukhusets behov av personal, i första hand kvinnlig sådan, så långt möjligt bör kunna tillgodoses med tillgänglig ledig arbetskraft inom den stad eller det samhälle, dit sjukhuset förlägges. Därigenom skulle man undgå att tillskapa en verksamt bidragande faktor för inflyttning av arbetskraft från omgivande landsbygd. Kommittén har i samarbete med byggnadsstyrelsens särskilda expert i hithörande frågor närmare granskat de förhållanden, som sammanhänger med detta spörsmål och därav kunnat draga slutsatserna, att sysselsättningsmöjligheterna för kvinnor är bättre i Sala än i Köping, att möjligheterna att tillgodose sjukhusets behov av kvinnlig arbetskraft är betydligt större i Köping än i Sala, att de potentiella arbetskraftstillgångarna visserligen är större i Salaområdet än i Köpingsområdet men att en utjämning inträtt och att därför omlandens möjligheter att leverera arbetskraft numera får anses likvärdiga samt att Köping är att föredraga framför Sala med hänsyn till näringslivets differentiering och konjunkturskänslighet.

Kommittén anför till sist i sitt utlåtande, att de i ärendet avgivna remissyttrandena icke ger kommittén anledning att frångå sitt hos Kungl. Maj:ts framlagda förslag, att det beslutade nya sjukhuset i Mellansverige, i första hand avsett för vård av höggradigt psykiskt efterblivna, förlägges till Köping å det markområde, om vars förvärv kommittén träffat preliminärt avtal med staden. Vad kommitténs förslag i övrigt angår har yttrandena icke föranlett annan ändring däri, än att kommittén föreslår, att i Uppsala inrättas en avdelning med ett 80-tal vårdplatser för angivna klientel, avsedd för undervisnings- och forskningsändamål.

Yttranden över kommitténs förslag den 21 december 1956

Medicinalstyrelsen har ej funnit anledning frångå sin tidigare uttalade uppfattning, att sjukhuset — för främjande av sjukvård, undervisning och olika slag av medicinsk forskning — bör förläggas till Uppsala. Därest detta på grund av andra skäl ej låter sig göra, vill medicinalstyrelsen med hänsyn till angelägenheten av att hithörande vårdfrågor snarast vinner en lösning icke motsätta sig kommitténs förslag att till Uppsala förlägga en avdelning för vuxna höggradigt psykiskt efterblivna jämte en barnavdelning och att uppföra ett sjukhus för motsvarande vuxna klientel å annan ort än Uppsala. Medicinalstyrelsen har icke funnit någon av orterna Sala eller Köping kunna ges obetingat företräde och föreslår att avgörandet

göres beroende av i vilken stad sjukhuset med minsta tidsutdräkt kan komma till utförande. Kommitténs förslag att i anslutning till det nya sjukhuset uppföra särskilda avdelningar för vård av psykiskt efterblivna, som tillika är höggradigt vanföra, kan medicinalstyrelsen icke tillstyrka, då ortopedisk lasarettsavdelning saknas såväl i Sala som i Köping. I stället bör tagas under övervägande att inrätta särskilda sjukhus eller avdelningar för dessa vanföra i orter, där tillgång till ortopedisk vård finnes.

Mentalsjukvårdsdelegationen framhåller, att valet av förläggningssort icke är av någon avgörande betydelse, sedan kommittén föreslagit uppförande av en forskningsavdelning i Uppsala. Delegationen anser, att kommitténs motivering för en placering av sjukhuset i Köping innesluter många tungt vägande synpunkter. Men även en förläggning till Sala erbjuder vissa fördelar. Det korta avståndet mellan Sala och Uppsala skulle underlätta etablerandet av ett samarbete mellan sjukhusets läkare och företrädarna för den medicinska sakkunskapen i universitetsstaden. Delegationen understryker emellertid med skärpa angelägenheten av att sjukhuset skyndsamt kommer till stånd.

Arbetsmarknadsstyrelsen avstyrker i enlighet med tidigare avgivna utlåtanden en lokalisering till Uppsala, men har icke något att erinra mot förslaget att förlägga en mindre avdelning av sjukhuset till denna stad. Styrelsen vidhåller även sin tidigare uttalade uppfattning att starka skäl talar för sjukhusets förläggning till Sala, men framhåller samtidigt, att denna ståndpunkt icke innebär, att styrelsen avstyrker en förläggning till Köping. Gentemot kommitténs uppfattning om betydelsen av det kortare avståndet mellan Köping och Västerås än mellan Sala och Uppsala beträffande möjligheterna till samarbete med vissa specialavdelningar inom kroppssjukvården ifrågasätter styrelsen om icke även vid en förläggning av sjukhuset till Sala samarbete kan äga rum med ifrågavarande specialavdelningar i Västerås. Avståndet mellan Sala och Västerås är nämligen endast 3 km längre än avståndet mellan Köping och Västerås. Därmed faller också enligt styrelsen de motiv för en lokalisering av sjukhuset till Köping, som enligt kommittén består i att Köping skulle erbjuda bättre kontaktmöjligheter med den psykiatriska avdelningen i Västerås och med ett eventuellt till Västeråstrakten förlagt sinnessjukhus för Västmanlands län.

Beträffande arbetskraftsfrågan anför arbetsmarknadsstyrelsen i huvudsak följande.

Vid bedömning av orternas lämplighet som lokaliseringsplats måste hänsyn tagas icke enbart till lokaliseringsorten utan även till den omgivande landsbygden. Att arbetskraft flyttar in till centralorten från den omgivande landsbygden synes vara att föredraga framför att arbetskraften stannar kvar som arbetslös eller flyttar till någon ort som ligger längre bort. Ett av skälen till att styrelsen anser att Sala är att föredraga som lokaliseringsplats framför Köping är att sjukhusets förläggning till Sala skulle skapa

en verksamt bidragande faktor för inflyttning av arbetskraft från Salas omland till Sala, så att arbetskraften slipper att flytta till någon längre bort belägen ort t. ex. Köping. Hänsyn måste också tagas till den expansion av näringslivet, som är att vänta.

Olikheterna i utvecklingstendenserna är påtagliga. Mellan 1945 och 1955 ökade folkmängden i Köpingsområdet med 23 %, medan folkmängden i Salaområdet minskade med 1 %. Under samma tid hade Köpingsområdet en nettoinflyttning av 2 728 personer, medan Salaområdet hade en nettoutflyttning av 1 870 personer. Antalet förvärvsarbetande ökade mellan 1945 och 1950 i Köpingsområdet med 12 % men minskade i Salaområdet med 2 %. Enbart de förvärvsarbetande kvinnorna ökade i Köpingsområdet med 32 % och i Salaområdet med 9 %. Absolut ökade antalet förvärvsarbetande kvinnor i Köpingsområdet med 455 mot 207 i Salaområdet. Under samma period ökade antalet förvärvsarbetande inom stadsnäringarna i Köpingsområdet med 12 % för männen och 32 % för kvinnorna. Motsvarande tal för Salaområdet var 3 och 7 %. Den absoluta ökningen för kvinnorna inom stadsnäringarna var i Köpingsområdet 431 mot 158 i Salaområdet. Minskningen av antalet förvärvsarbetande män inom jordbruket uppgick samma period till 8 % i Köpingsområdet och 14 % i Salaområdet.

För den framtida utvecklingen av de egna arbetskraftstillgångarna har jordbrukets relativa omfattning stor betydelse. År 1950 var 34 % av de förvärvsarbetande i Salaområdet sysselsatta inom jordbruk med binärningar mot 17 % i Köpingsområdet. Med en fortsatt minskning av sysselsättningen inom jordbruket, som förefaller mest sannolik, kan man vänta, att de framtida egna arbetskraftstillgångar, som kan ställas till stadsnäringarnas förfogande, kommer att bli väsentligt större i Salaområdet än i Köpingsområdet. Vad gäller den framtida utvecklingen av stadsnäringarna talar allt för att sysselsättningsökningen såväl relativt som absolut kommer att bli väsentligt större i Köpingsområdet än i Salaområdet och detta gäller såväl den manliga som kvinnliga sysselsättningen.

I fråga om de båda städernas utveckling må framhållas att folkmängden i Köping är ca 15 600 och i Sala 10 600 personer och att den mellan 1945 och 1955 ökat med 4 600 i Köping och med 1 000 personer i Sala.

Vid bedömningen av sysselsättningsmöjligheterna för kvinnor i Sala och Köping bör hänsyn tagas även till sysselsättningsutvecklingen inom de olika näringsgrenarna. Mellan 1945 och 1950 ökade i Sala antalet förvärvsarbetande med 59 män eller 2 % och 109 kvinnor eller 11 %. För Köping var motsvarande ökning 450 män och 370 kvinnor eller 12 resp. 38 %. Sannolikt kommer dessa olikheter ifråga om utvecklingstendenserna att bestå även i fortsättningen. Vid valet mellan Köping och Sala som förläggningsplats för sjukhuset bör således beaktas, att med samma utveckling som mellan 1945 och 1950, man i Köping har att konkurrera med andra nya arbetstillfällen av storleken 400 per femårsperiod men i Sala endast med ett 100-tal nya arbetstillfällen per femårsperiod.

Hela antalet förvärvsarbetande kvinnor var år 1950 i Köping 1 383 och i Sala 1 137 vilket var 31,0 och 33,4 % av antalet kvinnor i åldern 15—65 år. Med samma yrkesverksamhet i Köping som i Sala skulle man ha ytterligare cirka 100 förvärvsarbetande kvinnor i Köping. Detta antal är inte bara beroende av skillnaden i yrkesverksamhetsgraden utan även av att Köping är större än Sala. Ökningen av antalet kvinnor i åldern 15—65 år under förutsättningen att in- och utflyttningar i framtiden väger jämnt torde också

bli något större i Köping än i Sala. Den något större latent arbetskraftstillgången i Köping uppväges emellertid mer än väl av den större efterfrågan på kvinnlig arbetskraft som är att vänta där. Möjligheterna att tillgodose behovet av kvinnlig arbetskraft utan inflyttning måste därför bedömas som betydligt större i Sala än i Köping. Å andra sidan har man att vänta en kraftig ökning av den manliga sysselsättningen i Köping och en inflyttning av manlig arbetskraft, som delvis oberoende av sysselsättningsmöjligheterna kommer att medföra en inflyttning av kvinnor. Hur yrkesverksamhetsgraden därvid kommer att bli är svårt att avgöra. Styrelsen har emellertid bedömt möjligheterna att rekrytera den erforderliga kvinnliga arbetskraften även i Köping som relativt goda.

Frågan om näringslivets differentiering och konjunkturkänslighet anser styrelsen i detta sammanhang vara en andrahandsfråga. Det måste ju vara att föredraga att en ort eller ett område, som har otillräckliga sysselsättningsmöjligheter för sina egna arbetskraftstillgångar får ett sysselsättnings-tillskott även om detta blir inom ett redan relativt väl tillgodosett sysselsättningsområde, framför inga nya sysselsättningsmöjligheter alls. Möjligheterna att skapa ett mera väldifferentierat näringsliv i Köping torde dessutom vara gynnsamma.

Förvaltningsutskottet i Västmanlands läns landsting vidhåller sin tidigare i ärendet uttalade uppfattning att städerna Sala och Köping finge anses lika lämpliga som förläggningsplats och *förvaltningsutskottet i Uppsala läns landsting* förklarar sig intet ha att invända mot förslaget att till Ulleråkers sjukhus förlägga en avdelning för vuxna höggradigt psykiskt efterblivna för tillgodoseende av undervisningens och forskningens intresse.

Sala stads drätselkammare framhåller, att staden erbjudit sig att kostnadsfritt upplåta mark för det planerade sjukhuset och därvid föreslagit tre olika områden. Vidare har staden erbjudit sig att kostnadsfritt draga fram ledningar för vatten och avlopp till de olika områdenas gränser. Det ekonomiska värdet av stadens erbjudande kan beräknas till cirka 500 000 kronor. Därjämte kommer enligt drätselkammarens uppfattning driftsutgifterna att minskas väsentligt om sjukhuset förlägges till Sala.

Uppförande av sjukhus för vård av psykopater

Kungl. Maj:t har uppdragit åt kommittén att vid handläggningen av frågorna om modernisering och utbyggnad av de statliga sinnessjukhusen till prövning upptaga det av 1947 års psykopatvårdsutredning i betänkande den 1 december 1952 (SOU 1952: 46, del I) framlagda förslaget om inrättande av en särskild anstaltsorganisation för vård av psykopater.

Kommittén avser att inom den närmaste tiden till Kungl. Maj:t avlämna en redogörelse för kommitténs med anledning härav upptagna utredningsarbete. Kommittén har för avsikt att därvid föreslå, att principbeslut fattas, att ett för vård av psykopater avsett specialistsjukhus snarast uppföres såsom en första utbyggnadsetapp inom vårdorganisationen. Till bestridande av kostnaderna för utarbetande av förslag om sjukhusets närmare utformning

och planläggning samt vidtagande av förberedande åtgärder för sjukhusets uppförande anmäler kommittén preliminärt ett medelsbehov av 200 000 kronor för nästa budgetår.

Elektriska arbeten vid vissa statens sinnessjukhus

Under senare år har medel regelbundet anvisats för renovering och utbyggnad av de elektriska installationerna vid statens sinnessjukhus. Kostnadsberäkningar för dylika arbeten, som enligt vad i det följande föreslås bör utföras under budgetåret 1957/58, har upprättats av aktiebolaget elektriska provningsanstalten.

Efter samråd i ärendet med byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen föreslår kommittén beträffande dylika arbeten följande.

Psykiatriska sjukhuset. I enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag beslöt 1955 års riksdag (prop. nr 123; riksd. skr. nr 267) omläggning av den elektriska strömmen inom sjukhuset från likström till växelström och komplettering av sjukhusets anläggning för ytterbelysning samt anvisade för en första omläggningsetapp under budgetåret 1955/56 25 000 kronor, varav 15 000 kronor för ytterbelysningsanläggningen. För budgetåret 1956/57 har 31 000 kronor anvisats för en andra ombyggnadsetapp samt för fortsatt utbyggnad av anläggningen för ytterbelysningen. Omläggningen av inomhusinstallationerna bör fortgå planenligt och såsom tredje etapp under budgetåret 1957/58 omfatta den rättspsykiatriska avdelningen vid sjukhuset i samband med en ombyggnad av denna (10 000 kronor), två kvinnoavdelningar (5 000 kronor) samt personalbostäderna i sjukhusets ekonomibygnad (5 000 kronor). Vidare bör den planerade ytterbelysningsanläggningen färdigställas (10 000 kronor).

För budgetåret 1957/58 bör sålunda anvisas (10 000 + 5 000 + 5 000 + 10 000) 30 000 kronor.

Ulleråkers sjukhus. Vid sjukhuset pågår sedan många år tillbaka omlägningsarbeten för övergång från likström till växelström. Vissa byggnader inom norra sjukhusområdet matas med likström, som överföres från gamla maskinhuset å södra området. De gamla likströmskablar har i samband med byggnadsarbetena skadats på ett flertal ställen och är nu obrukbara. Nya kablar, avpassade för växelström, bör framdragas. Kostnaden för dessa kabelkompletteringar har beräknats till 10 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

S:ta Annas sjukhus. Inom sjukhuset användes dels växelström och dels likström. Omläggning av likströmsinstallationerna till växelström har utförts successivt. Likström finnes nu endast inom paviljongerna 1, 2 och 4. I samband med planerade renoveringar och byggnadsändringar inom paviljongerna 1 och 2 bör omläggning till växelström företagas i dessa. Kablar för sådan ström finnes redan indragna i paviljongerna. Omläggningen kommer därför att omfatta nya stigare jämte centraler samt erforderliga justeringar och kompletteringar av gruppledning, väggapparater och ljuspunkter.

Kostnaden härför har beräknats till 22 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Västra Ny sjukhus. De elektriska installationerna inom snickarverkstaden är i behov av renovering. Belysningen är otillräcklig, varför komplettering med ytterligare ljuspunkter erfordras. För anslutningen av olika bruksföremål erfordras nya vägguttag. På grund av installationens bristfälliga tillstånd har snickarverkstaden ej kunnat anslutas till sjukhusets spänning. I samband med installationens renovering bör anordningar för sådan anslutning vidtagas.

Kostnaden för angivna arbeten uppgår till 6 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Sekundäravdelningen i Hammar. Huvudbyggnaden matas med friledning från kraftleverantörens transformatorstation. Servisledningen till byggnaden är fullbelastad och tål icke några nyanslutningar. Vidare kan den befintliga servicentralen, som är placerad på vinden, ej utvidgas för anslutning av nya installationer. För närvarande planeras bl. a. utbyte av en äldre AGA-spis mot nya elvärmda köksapparater. Företagna undersökningar har visat, att ny servisledning lämpligen bör framdragas från distributionsledningen, som förstärkes av kraftleverantören. Servisledningen bör utföras som jordkabel och indragas till källarvåningen, där ny huvudcentral anordnas. Kostnaden härför, inklusive erforderliga anslutningar, har beräknats till 8 000 kronor.

Vid sekundäravdelningen saknas för närvarande egentlig ytterbelysning. Separata ytterbelysningsljuspunkter, manövrerade med tidur, bör i första hand anordnas utefter uppfartsvägen och på några platser inom området. För denna belysning bör jordkablarna nedläggas och anslutas till central i huvudbyggnadens källarvåning. Kostnaden uppgår till 6 000 kronor.

För nästa budgetår erfordras sålunda (8 000 + 6 000) 14 000 kronor för elektriska arbeten vid sekundäravdelningen.

Ryhovs sjukhus. För ny- och omläggning av ytterbelysningen inom sjukhusområdet har för innevarande budgetår anvisats 20 000 kronor, avseende en första etapp i anläggningens utförande. Totalkostnaderna för anläggningen har beräknats till 55 000 kronor. På grund av den bristfälliga belysningen å området är det nödvändigt, att den planerade omläggningen färdigställs. För återstående etapp erfordras 35 000 kronor.

Vid besiktning av elanläggningarna vid sjukhuset har konstaterats, att behov av vissa ombyggnader och ändringar av kapslade elcentraler föreligger. Genom onormala belastningsökningar har en del av dessa blivit överbelastade. Därjämte är några apparater defekta och behöver därför utbytas. De påtalade förhållandena medför risker för avbrott och driftstörningar, varför det är nödvändigt, att centralförstärkningar och därav påkallad ombyggnad av centralerna snarast utföres. Kostnaderna härför har beräknats till 5 000 kronor.

För elektriska arbeten vid sjukhuset bör sålunda för nästa budgetår anvisas (35 000 + 5 000) 40 000 kronor.

S:t Sigfrids sjukhus. Transformatorstationen och distributionsnätet vid sjukhuset är i stort behov av renovering och komplettering. En förbättring av belysningsförhållandena i vissa vårdpaviljonger är trängande nöd-

vändig. En höjning av elkraftens spänning planeras. Härför erfordras att ställverket ombygges och att transformatorerna ändras. De totala kostnaderna för ifrågavarande arbeten har beräknats till 84 100 kronor. Såsom första etapp föreslås, att en transformatorstation flyttas från byggnad 38 till byggnad 35 samt att jordkablar nedlägges från panncentralen till byggnaderna 25 och 35. Kostnaderna för dessa åtgärder, som snarast bör vidtagas, har beräknats till 57 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

S:ta Gertruds sjukhus. Vid avbrott i sjukhusets kraftförsörjning fanns tidigare möjlighet att genom egengenerering och reservverk tillgodose kraftbehovet för belysning och mindre motorer. I samband med pågående omläggning av den elektriska strömmen till 3-fas växelström kommer emellertid egengenereringen att slopas. Frågan om installation av reservkraftaggregat för växelström har ansetts skola lösas med ledning av blivande avbrottsstatistik. Sedan sjukhusets nya panncentral tagits i bruk innevarande år, har reservkraftsfrågan emellertid kommit i ett nytt läge. Driften vid panncentralen är helt beroende av tillförseln av elektrisk kraft. Varmvatten- och ångpannor är försedda med elmotordrivna oljeaggregat. För att kunna hållas i gång vid strömavbrott måste panncentralen därför förses med reservkraftaggregat. Panncentralens kraftbehov uppgår till ca 60 kW. Detta kraftbehov kan uttagas om en drivmotor om 80 hk anslutes till det befintliga reservkraftsaggregatet. Härvid måste motorn förses med en växelströmgenerator om ca 80 kVA. För dennas anslutning måste den elektriska centralen kompletteras. Reservkraftaggregatet kan uppställas i apparatrummet i nya panncentralen. Kostnaderna för nu angivna åtgärder uppgår till 15 000 kronor.

Sjukhusets ytterbelysningsanläggning motsvarar ej nutida krav. Därjämte saknas belysning utefter en del vägar, som trafikeras av sjukhusets personal efter mörkrets inbrott. Förslag till nytt ytterbelysningssystem för sjukhuset har upprättats. Det har nämligen ur teknisk och ekonomisk synpunkt befunnits icke vara lämpligt att komplettera den befintliga anläggningen. Den pågående omläggningen av distributionssystemet från likström till växelström beräknas bli slutförd under år 1957. De lokaler, där likströmsomformarna är inrymda, skall tagas i bruk för annat ändamål. Detta medför, att ytterbelysningen måste provisoriskt anslutas till växelströmssystemet. Härför erfordras smärre kompletterings- och förstärkningsarbeten. Med hänsyn till arbetenas omfattning bör den nya ytterbelysningsanläggningen utföras i tre etapper. För att belysning skall erhållas utefter de vägar, som nu är obelysta, och för att förbättra belysningen inom sjukhusets centrala delar bör den första etappen omfatta anordnande av vägbelysning från administrationsbyggnaden förbi paviljongerna 3, 5, 7 och 9 till ekonomibyggnaderna samt utefter paviljongerna 2, 4, 6 och 8 till samlingsalen. Kostnaderna för denna utbyggnadsetapp och provisorisk överkoppling av den befintliga anläggningen har beräknats till 40 000 kronor.

För utförande av sålunda erforderliga elektriska arbeten vid sjukhuset erfordras för nästa budgetår (15 000 + 40 000) 55 000 kronor.

S:t Lars' sjukhus. I enlighet med tidigare upprättad generalplan pågår vid sjukhuset omläggning av det elektriska distributionssystemet från likström till växelström.

Av omlägningsarbetet återstår erforderliga ändringar och komplette-

ringar av vissa inomhusinstallationer. För en första etapp av inomhusomläggningarna anvisades för budgetåret 1954/55 23 000 kronor och för en andra etapp 31 000 kronor för innevarande budgetår. Arbetena bör plan enligt fortsätta och såsom tredje etapp omfatta omläggning av inomhusinstallationerna i paviljongerna K 6 och M 11 å östra sjukhusområdet samt K 44 eller M 46 å västra sjukhusområdet. Härför erfordras ett belopp av 40 000 kronor, vilket bör anvisas för nästa budgetår.

S:ta Maria sjukhus. Vid sjukhuset pågår omläggning från likström till växelström. För omläggning av huvudsakligast inomhusinstallationer har för budgetåret 1954/55 anvisats 15 000 kronor, avseende etapp 1, och för innevarande budgetår 75 000 kronor, avseende etapp 2. För det kvarvarande likströmssystemet alstras erforderlig kraft från bl. a. ångturbindrivna generatorer. Panncentralens drift är sålunda beroende av egengenerering, vilket medför olägenheter ur driftsynpunkt. För att erhålla gynnsammare och mera ekonomiska driftförhållanden är det angeläget, att omlägningsarbetena i möjligaste mån forceras. Nästa etapp, nr 3, föreslås omfatta omläggning av installationer inom återstående del i paviljong 5 samt terapilokaler, snickeriverkstad, vedgård och stall jämte byggnaderna E 30 och E 31. Kostnaderna härför har beräknats till 50 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Restads sjukhus. Gjorda undersökningar har visat, att vissa anordningar måste vidtagas för att vid strömavbrott kunna förse sjukhusets panncentral med reservkraft. För detta ändamål föreslås, att ett dieselmotordrivet reservkraftaggregat på 100 kVA installeras i panncentralen. Kostnaden härför har beräknats till 30 000 kronor. För att vid långtidsavbrott erhålla ytterligare reservmöjligheter bör en befintlig ångturbingenerator om 150 kW renoveras, omlindas för 400 volt, flyttas till nya panncentralen och där inkopplas för drift vid behov. Kostnaden för detta arrangemang har beräknats till 20 000 kronor.

För lösningen av sjukhusets reservkraftfråga erfordras sålunda sammanlagt (30 000 + 20 000) 50 000 kronor.

Med undantag av paviljongerna 4, 9 och 10 saknar vårdpaviljongerna vid sjukhuset reservbelysning. En äldre batterianläggning av mindre omfattning måste kasseras. För vårdpaviljongerna bör en reservbelysningsanläggning installeras, så anordnad, att reservbelysningen automatiskt inkopplas vid strömavbrott. Kostnaden för anläggningen har beräknats till 31 000 kronor.

De elektriska arbetena vid sjukhuset för nästa budgetår uppgå sålunda till (50 000 + 31 000) 81 000 kronor.

Källshagens sjukhus. Matningsförhållandena för elektrisk kraft till Källshagens gård vid sjukhuset är icke tillfredsställande i nuvarande skick. Kraften matas från sjukhusets elektriska central och föres genom en friledningslinje fram till gården, där den sedan distribueras genom friledning till bostadshus och ekonomibyggnader. Genom ökad anslutning av förbrukningsapparater har linjen visat sig otillräckligt dimensionerad, varför onormalt höga spänningsfall förekommit och driftssvårigheter i övrigt uppstått. En verkställd utredning visar, att bristerna icke kan avhjälpas på annat sätt än genom övergång till matning med högspänning och nedtrans-

formering vid gården. Den nuvarande anslutningen till sjukhusets ledningsnät måste därvid slopas. I stället bör distributionen helt övertagas av Vänersborgs elverk och gården anslutas direkt till verkets högspänningsnät. Det har ur driftskostnadssynpunkt visat sig lämpligt att i samband härmed ansluta sjukhusets bostadsfastighet Petersberg direkt till elverkets lågspänningsnät. Kostnaderna för nu föreslagna åtgärder har beräknats till 20 000 kronor.

Vid sjukhuset finns för närvarande icke någon ytterbelysning med undantag av en del entrélampor. Enligt uppgjord plan för utförande av en tidsenlig ytterbelysningsanläggning erfordras omkring 28 stolpbelysningar samt 12 vägg- och hängbelysningar jämte kabelnät och manövercentral. Kostnaderna för denna anläggning har — inklusive grävningsarbeten och dylikt — beräknats till 35 000 kronor.

För elektriska arbeten vid sjukhuset bör sålunda för nästa budgetår anvisas (20 000 + 35 000) 55 000 kronor.

Mariebergs sjukhus. För innevarande budgetår har medel anvisats för komplettering och utökning av belysningen utefter vägarna närmast paviljongerna 12—18 vid sjukhuset. Helt ny ytterbelysning behöver nu anläggas inom området för de nyuppförda paviljongerna C 6 och C 7. Därutöver erfordras vissa smärre kompletterande arbeten för färdigställande av sjukhusets ytterbelysning i sin helhet. Kostnaderna för angivna åtgärder uppgår till 10 000 kronor.

Paviljongerna K 13, K 14 och K 18 samt festsalen vid sjukhuset matas fortfarande med likström, som uttages från en roterande omformare. Som reserv för denna finns ett reservbatteri. Generatoren i omformaren är i det närmaste försliten och batteriet kan när som helst taga slut. Det är därför nödvändigt att ny reservbelysning anordnas. Kostnaderna härför har beräknats till 15 000 kronor.

För utförande av sålunda föreslagna elektriska arbeten vid sjukhuset bör för nästa budgetår anvisas (10 000 + 15 000) 25 000 kronor.

Västra Marks sjukhus. Spänningen på den elektriska ström, som framföres till sjukhuset, är för närvarande 3,7 kV men skall höjas till 6,4 kV. Höjningen beräknas bli verkställd inom tre—fyra år. Företagen utredning har visat, att de nuvarande anordningarna endast till en mycket liten del kan användas efter höjningen av servisleddningens spänning. Det blir därför nödvändigt att uppföra en helt ny transformatorstation. Denna bör anordnas i en fristående byggnad. Stationen bör omfatta högspänningsrum, ett lågspänningsrum och två transformatorceller.

Kostnaderna för den nya transformatorstationen har beräknats till 47 000 kronor.

Sjukhuset saknar helt reservbelysning. Vid eventuellt avbrott i krafttillförseln blir sjukhuset därför totalt mörklagt. Avbrottens längd och sjukhusets arbetsförhållanden är emellertid för närvarande icke sådana, att behov av reservkraftsaggregat föreligger. Däremot erfordras momentan reservbelysning, som kan matas från batterier. Vidare är den nuvarande alarmanläggningen fullständigt uttjänad och omfattar icke heller alla delar av sjukhuset. En helt ny alarmanläggning behöver därför utföras. I samband med vissa ombyggnader inom avdelningarna 4 och 5 kommer reservbelysningsanläggningen och den nya alarmanläggningen att påbörjas. Det

är angeläget, att detta arbete fortsättes, så att kompletta anläggningar erhållas. Vidare är det önskvärt, att båda anläggningarna utföres samtidigt, varigenom kostnaden för efterlagningar blir mindre.

Reservbelysningsanläggningen har kostnadsberäknats till 9 000 kronor och alarmanläggningen till 4 000 kronor.

Kostnaderna för de elektriska arbetena vid sjukhuset för nästa budgetår uppgå sålunda till (47 000 + 9 000 + 4 000) 60 000 kronor.

Salberga sjukhus. Den nuvarande transformatoranläggningen vid sjukhuset utgöres av högspänningsställverk med en transformator om 125 kVA. Sjukhusets belastning uppgår för närvarande till cirka 100 kVA. På grund av nyinstallationer stiger effektuttagningen, varför transformatorn kommer att bli överbelastad. Då någon reserv ej finns för transformatorn, kan emellertid någon överbelastning ej tillåtas. För att möjliggöra en framtida övergång till 380/220 V bör en erforderlig ny transformator om 200 kVA utföras omkopplingsbar till denna spänning. Kostnaderna för anskaffning av ny transformator jämte tillhörande utrustning i högspänningsställverk m. m. har beräknats till sammanlagt 15 000 kronor.

Ytterbelysningen inom sjukhusområdet är högst otillfredsställande. Antalet ljuspunkter är för litet och avståndet mellan de befintliga ljuspunkterna för stort. Att komplettera det befintliga nätet i erforderlig omfattning är ej möjligt. I stället måste ett helt nytt nät för ytterbelysningen anläggas. Kostnaderna för en komplett sådan anläggning inom hela sjukhusanläggningens område samt området intill personalbostäderna uppgår till cirka 54 000 kronor. Anläggningen föreslås bli uppdelad i tre etapper. Kostnaderna bör fördelas med 20 000 kronor på första etappen för nästa budgetår och 17 000 kronor på envar av de två senare etapperna.

För nästa budgetår bör sålunda anvisas (15 000 + 20 000) 35 000 kronor för elektriska arbeten vid sjukhuset.

Sidsjöns sjukhus. Inom bostadsområdena vid sjukhuset är distributionsystemet utfört med friledning på trästolpar. Ledningsstolparna har utsatts för rötangrepp. Enligt verkställd utredning om distributionsnätens renovering bör de nuvarande friledningsnäten slopas och ersättas med jordkablar. Totala anläggningskostnaderna har beräknats till 60 000 kronor. För arbetenas påbörjande anvisades för innevarande budgetår 43 000 kronor, avseende en första etapp, som omfattar sjukhusets norra bostadsområde. För återstående arbeten, avseende bostadsområdet för ogift personal, erfordras således (60 000 — 43 000) 17 000 kronor.

Ytterbelysningen inom bostadsområdena är otidsenlig. Inom det centrala området vid paviljongerna är den nuvarande ytterbelysningen med armaturer på byggnaderna otillfredsställande och utefter vissa vägar saknas belysningsanordningar. Omläggningen av ytterbelysningen är beroende av de allmänna distributionsnätens renovering och arbetena måste därför såsom hittills samordnas. De erforderliga nya ytterbelysningsanläggningarna har beräknats draga en totalkostnad av 75 000 kronor. För arbetenas påbörjande anvisades för innevarande budgetår 23 000 kronor, avseende en första etapp, som omfattade det norra bostadsområdet. Etapp 2 bör i likhet med distributionsnätets renovering omfatta bostadsområdet för ogift personal. Här för erfordras 19 000 kronor.

För utförande av de föreslagna elektriska arbetena vid sjukhuset bör sålunda anvisas sammanlagt (17 000 + 19 000) 36 000 kronor.

Frösö sjukhus. De befintliga transformatorstationerna vid sjukhuset saknar för närvarande reservaggregat. Enligt företagen utredning krävs att två nya transformatorer anskaffas. För säkerställande av sjukhusets kraftförsörjning vid uppkommande driftsavbrott är det nödvändigt, att dessa reservmöjligheter finns att tillgå.

Kostnaderna för två reservtransformatorer inklusive anslutningsarbeten har beräknats till 15 000 kronor, vilket belopp bör anvisas för nästa budgetår.

Umedalens sjukhus. Inom vissa delar av sjukhusområdet är den befintliga ytterbelysningen otillräcklig. Belysningen manövreras med ett flertal kopplingsur och en del väggarmaturer tändas manuellt. Ny belysning bör ordnas utefter de reguljära trafiklederna. Vidare bör belysningen inom det centrala sjukhusområdet med tillhörande bivägar kompletteras och utökas. Kostnaderna har beräknats till 30 000 kronor, inklusive grävning och igenvällning av kabelgravar. De sistnämnda arbetena kan dock delvis utföras av sjukhusets personal. Det erforderliga medelsbeloppet för ifrågavarande elektriska arbeten vid sjukhuset kan härigenom reduceras till 25 000 kronor för nästa budgetår.

Furunäsets sjukhus. Sjukhusets mottagningsstation för elektrisk kraft är nu utrustad med två transformatorer om totalt 380 kVA, för vilka medel anvisats för innevarande budgetår. Till följd av sjukhusets om- och utbyggnad beräknas kraftuttaget från stationen komma att uppgå till 300 kW. Nuvarande transformatorreserv är således liten och kommer att framdeles helt förbrukas. Med hänsyn härtill föreslås, att en reservtransformator om förslagsvis 300 kVA anskaffas och installeras. Kostnaderna härför har beräknats till 14 000 kronor.

Driftstemperaturen på de nuvarande transformatorerna är alltför hög beroende på otillräcklig kylning. För att avhjälpa detta bör en fläkt installeras i en utsugningsöppning i taket. Kostnaderna härför uppgår till 1 000 kronor.

I samband med sjukhusets renovering har transportkulvertar anordnats mellan olika delar av huvudbyggnaden. Önskemål har framställts om att anordningar för s. k. nödbelysning bör finnas i kulvertarna. Det har uppgivits, att det vid förekommande strömavbrott är förenat med stora svårigheter att utrymma patienter och personal, som då befinner sig i kulvertarna. Sjukhusets geografiska läge medför med hänsyn till kyla och mörker betydande olägenheter för kommunikationer ovan mark. Kommittén föreslår, att anordningar för nödbelysning utföres. Kostnaderna har beräknats till 6 000 kronor.

För angivna elektriska arbeten vid sjukhuset bör sålunda för nästa budgetår anvisas (14 000 + 1 000 + 6 000) 21 000 kronor.

För elektriska arbeten vid vissa statens sinnessjukhus skulle alltså för nästa budgetår erfordras sammanlagt (30 000 + 10 000 + 22 000 + 6 000 + 14 000 + 40 000 + 57 000 + 55 000 + 40 000 + 50 000 + 81 000 + 55 000 + 25 000 + 60 000 + 35 000 + 36 000 + 15 000 + 25 000 + 21 000) 677 000 kronor.

Utredningsmedel

Medelsbehovet för kommitténs verksamhet under nästa budgetår har kommittén beräknat till 250 000 kronor.

Departementschefen

Vid anmälan i årets statsverksproposition av anslaget till statens sinnessjukhus: avlöningar erinrade jag om att den omfattande upprustning, som sedan ett antal år tillbaka pågått inom sinnessjukvården, tidigare följt en av 1950 års riksdag godkänd generalplan. Sedan denna plan befunnits otillräcklig gäller numera en av 1956 års riksdag godkänd reviderad generalplan för modernisering och utbyggnad av de statliga sinnessjukhusen. Den nya planen är avsedd att tjäna som en allmän riktlinje för det framtida utbyggandet av dessa sjukhus. Denna reviderade generalplan innebär, att t. o. m. budgetåret 1966/67 ytterligare omkring 3 000 vårdplatser kommer att inrättas utöver de 18 000, som förutsattes i 1950 års generalplan. För att tillgodose detta platsbehov kommer åtminstone fyra nya sinnessjukhus utöver de tre nya som förutsattes i 1950 års plan att inrättas. Av dessa beräknas Gullberna sjukhus i Karlskrona kunna tagas i bruk redan under innevarande år. Första etappens omkring 400 platser torde sålunda kunna börja beläggas senast under loppet av april månad medan återstående cirka 400 platser beräknas vara färdigställda omkring årsskiftet 1957/58. Vidare kommer en del nu befintliga sjukhus att läggas ned medan övriga äldre sjukhus skall moderniseras och upprustas. Totalkostnaderna för byggnadsåtgärderna enligt planen har beräknats till 495 miljoner kronor.

I anslutning till de nämnda generalplanerna har en omfattande upprustning av sinnessjukvården pågått sedan flera år tillbaka. Under femårsperioden närmast efter antagandet av 1950 års generalplan, åren 1951—1955, har platsantalet vid de statens sinnessjukhus, som är avsedda för egentligt sinnessjuka, ökat från 18 104 den 31 december 1950 till 19 125 vid motsvarande tid år 1955 eller med 1 021 vårdplatser. Under år 1956 tillkom ytterligare 192 platser. Att förhållandena på detta område ännu är långt ifrån tillfredsställande framgår emellertid bl. a. av de nuvarande beläggningsförhållandena på sinnessjukhusen. Vid de statliga sinnessjukhus, vilka ej utslutande är avsedda för psykiskt efterblivna, utgjorde medelbeläggningen under år 1955 omkring 21 600 patienter. Överbeläggningen uppgick till cirka 2 800 eller något mer än 15 procent men steg vid vissa sjukhus till närmare 38 procent. Samtidigt var mer än 1 500 sinnessjuka anmälda som exspektanter till plats på sinnessjukhusen. Medelbeläggningen på de cirka 2 080 platserna vid sjukhusen för psykiskt efterblivna utgjorde omkring 2 130 medan antalet exspektanter uppgick till 418. Platsbehovet för sistnämnda patientkategori har enligt den utredning, som låg till grund för

1955 års riksdags beslut om upprustning av denna vårdgren, beräknats till omkring 3 800 (bortsett från blinda, döva och epileptiker). Upprustningen har emellertid icke endast avsett inrättandet av nya platser. Gamla vårdpaviljonger har byggts om, sjukhus har försetts med moderna medicinska centra och även andra serviceanordningar vid sjukhusen har nybyggts eller förbättrats. Ofta har en om- eller utbyggnad av panncentral eller ekonomilokaler varit en förutsättning för den renovering eller utökning av vårdavdelningarna, som avsetts i generalplanen, varför en förhållandevis stor del av upprustningskostnaderna under denna tid belöpt på dylika anläggningar. Totalt har under budgetåren 1950/51—1956/57 till upprustning och utbyggnad av sinnessjukvården anvisats cirka 164 750 000 kronor.

Trots den omfattande upprustning, som sålunda redan skett, är läget alltjämt otillfredsställande. Detta gäller icke endast, som redan nämnts, tillgången på platser. Härtill kommer att lokalerna på många av de äldre sinnessjukhusen ofta är omoderna, otrivsamma och tungskötta. Avdelningar och patientrum är för stora och medger ej en angelägen differentiering av patienterna. Icke heller utrymmena för diagnostik och behandling m. m. tillfredsställer nutida krav.

Det sagda belyser angelägenheten av att den materiella upprustningen av sinnessjukvården fortsätter i snabbast möjliga takt. De av kommittén för sinnessjukvårdens utbyggande nu framlagda byggnadsförslagen förutsätter en medelsanvisning för nästa budgetår om sammanlagt 34 053 000 kronor. Förslagen innebär beträffande de befintliga sjukhusen bl. a., att fyra nya vårdpaviljonger skulle uppföras och en befintlig renoveras. Antalet vårdplatser skulle därigenom öka med 236. I fråga om de beslutade nya sinnessjukhusen i Falköping och Örebro beräknas byggnadsarbetena kunna påbörjas under år 1957 — Falköpingssjukhuset redan denna vår — medan för det likaledes beslutade sjukhuset i Bollnäs vissa förberedande yttre arbeten beräknas kunna igångsättas. Tillkomsten av dessa tre sjukhus kan beräknas medföra ett platstillskott av $(784 + 780 + 700) 2\,264$ vårdplatser. Kommittén har vidare föreslagit, att principbeslut nu fattas om uppförande av ett nytt sinnessjukhus i Stockholms län. Förslag har även framlagts i fråga om bl. a. planläggningen av nya sinnessjukhus och sinnessjukvårdens organisation i Mälardalen samt om förläggningen av det av 1955 års riksdag beslutade nya sjukhuset i Mellansverige för vård av sådana högradigt psykiskt efterblivna, som tillika är svårskötta.

Vad först angår *planläggningen av nya sinnessjukhus* vill jag erinra om att jag vid anmälan föregående år av den reviderade generalplanen för sinnessjukvårdens upprustning förklarade mig icke vara beredd att då taga ställning till byggnadskommitténs förslag vare sig i fråga om platsfördelningen eller om vårdavdelningarnas storlek. Förslagen borde i dessa hänseenden överarbetas. Kommittén har nu ifrågasatt om den hittills gängse uppdelningen på avdelningar för lugna, halvroliga och oroliga patienter

verkligen är vårdtekniskt befogad. Det har vidare syns ogörligt att på ett tillfredsställande sätt beräkna vårdbehovet för de olika patientgrupperna. Med hänsyn härtill och då kommittén ansett de för varje kategori lämpade terapeutiska uppgifterna mindre vara beroende av avdelningarnas storlek än av personaltillgång och inre organisation, förordar kommittén, att vid sjukhusen inrättas vårdavdelningar av enhetlig typ med 30 vårdplatser i varje avdelning. Patienterna skulle emellertid kunna uppdelas i två vårdgrupper om 16 respektive 14 platser. Vidare har bl. a. lokalerna för diagnostik och behandling utökats, särskilt med hänsyn till den öppna vårdens krav. I anslutning härtill har för att möjliggöra en samordning av de nya sinnessjukhusens utformning och planläggning utarbetats ett gemensamt lokalprogram för ett sjukhus med omkring 800 vårdplatser.

Det nya lokalprogrammet synes såvitt angår vårdavdelningarna tillgodose de synpunkter som i detta hänseende framfördes vid 1956 års riksdag. Genom den enhetliga avdelningstypen torde uppnås såväl önskvärd elasticitet i fråga om avdelningarnas storlek som rimliga krav på att tillfredsställande ordna den synnerligen viktiga differentieringen. Framtida förändringar i klienteletts sammansättning torde sålunda, särskilt som möjligheter föreligger att uppdelas avdelningarna på två självständiga vårdgrupper, icke medföra några svårigheter. Vidare måste den enhetliga avdelningstypen komma att medföra en förenkling av planeringsarbetet och därmed en förkortning av byggnadstiden. Ur kostnadssynpunkt ställer sig den nya typen fördelaktig. Platskostnaden, som i propositionen nr 106/1956 för nya platser vid befintliga sjukhus uppskattats till 22 000 kronor enligt prisläget år 1954, beräknas sålunda för nu föreslagna motsvarande platser till mellan 24 300 och 25 500 kronor (bortsett från yttre arbeten). Med hänsyn till inträffad allmän byggnadskostnadsstegring och den högre vårdstandarden i de nya paviljongerna har den beräknade platskostnaden faktiskt minskat. Å andra sidan torde personalbehovet för ett sjukhus med 780 vårdplatser komma att öka från för Gullbernasjukhuset beräknade 284 till 290 under förutsättning att patientfördelningen är densamma. Antalet patienter per befattningshavare skulle därvid minska från 2,75 till 2,68. Ökningen är sålunda förhållandevis obetydlig.

Även i fråga om lokaler för diagnostik och behandling m. m. har i det nu framlagda förslaget beaktats vid 1956 års riksdag framställda synpunkter. I överensstämmelse med vad därvid anförts har sålunda för dessa ändamål beräknats ökade utrymmen, vilket givetvis kommer att medföra en viss ökning av byggnadskostnaderna. I likhet med medicinalstyrelsen, centrala sjukvårdsberedningen och mentalsjukvårdsdelegationen har jag emellertid ansett mig i huvudsak kunna godtaga förslaget i dessa delar. Frågan om undervisningslokalernas omfattning synes dock böra ytterligare utredas. Med det sagda har jag icke tagit ställning till frågan om behovet av personal av olika kategorier. Denna fråga torde böra prövas i annat sammanhang.

Beträffande de för sjukhusens driftverkstäder avsedda utrymmena synes lokalprogrammet innebära en betydande överdimensionering. Snickeri- och måleriverkstäderna avses sålunda för vardera 10 arbetsplatser och för mureriarbete skulle anställas 5 man. Jag vill i dessa hänseenden starkt understryka vad centrala sjukvårdsberedningen anfört. Det synes vara tveksamt huruvida sjukhusen i den utsträckning kommittén förutsatt skall vara självförsörjande på alla dessa områden. I stället bör möjligheterna att härför utnyttja entreprenörer på orten närmare utredas. Innan detta skett är jag icke beredd att taga ställning till kommitténs förslag om nytt program för driftverkstäderna vid sinnessjukhusen.

Medicinalstyrelsen har i detta sammanhang även berört frågan om den lämpligaste storleken av ett sinnessjukhus och föreslagit försök med mindre sjukhus om 350—400 vårdplatser i direkt anslutning till ett kroppssjukhus. Jag vill härutinnan erinra om att jag vid anmälan föregående år av den reviderade generalplanen framhöll bl. a., att mindre sjukhus borde eftersträvas. I den mån ytterligare platsbehov föreläge, borde detta tillgodoses genom en uppdelning av nya sjukhus, genom till sjukhusen anknutna sekundäravdelningar eller genom anordnande av platser i annan lämplig vårdform. I princip har jag således intet att erinra mot förslaget om mindre sjukhus, vilket ju också enligt den gällande generalplanen kommer att prövas i Borås. Såsom kommittén framhållit torde emellertid f. n. saknas underlag för en bedömning av vilket platsantal som ur bl. a. kostnadssynpunkt är lämpligast. Det är önskvärt, att denna fråga upptages till närmare behandling av byggnadskommittén innan man i övrigt frångår den för nu föreslagna sjukhus avsedda storleksordningen av omkring 800 vårdplatser.

Även frågan om *sinnessjukvårdens organisation i Mälardalen* upptogs till behandling vid föregående års riksdag, varvid jag förklarade mig icke beredd att då taga ställning till densamma. Kommitténs nu framlagda förslag innebär, att Västmanlands län, som tidigare avsetts skola tillsammans med Uppsala län bilda ett upptagningsområde, skall utgöra eget upptagningsområde. I stället sammanföres Uppsala län och norra delen av Stockholms län till ett upptagningsområde för Ulleråkers sjukhus. För återstoden av Stockholms län, som skall bilda ett särskilt upptagningsområde, föreslås, i enlighet med vad som förutsattes redan i 1950 års generalplan, att principbeslut nu fattas om inrättande av ett nytt sinnessjukhus, förlagt till mellersta länsdelen. På längre sikt räknar kommittén med att ytterligare ett för södra länsdelen avsett sjukhus kan komma att erfordras. Frågan om sinnessjukvårdens organisation i Södermanlands län har tills vidare lämnats öppen i avbidan på närmare utredning om den framtida användningen av Sundby sjukhus.

För egen del kan jag i huvudsak ansluta mig till kommitténs nu framlagda förslag såsom innebärande en rationell lösning av denna organisa-

tionsfråga. Detta innebär alltså bl. a., att generalplanen bör kompletteras med ett sinnessjukhus i Västmanlands län. Jag vill dock framhålla, att platsantalet vid Ulleråkers sjukhus, som i den reviderade generalplanen upptagits till 1 253, då blir för stort och därför bör omprövas. Upptagningsområdets storlek motiverar knappast ett högre vårdplatsantal än 800 à 900, ett antal som även, enligt vad medicinska fakulteten i Uppsala framhållit, torde vara tillräckligt för att tillgodose undervisningens och forskningens intressen. Det hade givetvis varit önskvärt, att också frågan om sinnessjukvårdens organisation i Södermanlands län nu kunnat prövas. I avbidan på utredningen rörande Sundby sjukhus' framtida användning torde nu endast böra uttalas, att länet lämpligen bör utgöra eget upptagningsområde.

Det nya sinnessjukhuset i Stockholms län skulle enligt den reviderade generalplanen omfatta 830 vårdplatser, men har nu föreslagits minska till 780. Såsom kommittén framhållit föreligger stora svårigheter att nu bedöma det framtida vårdbehovet inom detta län. Enligt nämnda generalplan uppskattades vårdbehovet i hela länet år 1970 till omkring 1 260 medan landstinget enligt en nyligen företagen utredning funnit 1 667 platser erforderliga, vari dock inräknats även de s. k. lättskötta sinnessjuka. Även om cirka 300 platser kommer att disponeras vid Ulleråkers sjukhus, torde sålunda ett sjukhus om 780 vårdplatser icke komma att bli överdimensionerat. Med hänsyn härtill och då ett högre platsantal icke synes önskvärt ur vårdsynpunkt, torde detsamma kunna tjäna som utgångspunkt för det fortsatta planeringsarbetet. Härvid bör prövas om i sjukhuset skall ingå en klinikavdelning eller om motsvarande platser bör användas för annat ändamål eller utgå. Jag förordar vidare, att sjukhuset, såsom kommittén föreslagit, förläggas till Upplands Väsby på ett av landstinget kostnadsfritt upplåtet markområde i nära anslutning till Löwenströmska lasarettet. En förutsättning härför bör dock vara att lasarettet utbygges i föreslagna omfattning. För ytterligare utredning rörande sinnessjukhusets närmare planläggning och utformning bör anvisas 150 000 kronor. Samråd bör i dessa frågor äga rum med landstinget.

Beslut om inrättande av de tre nya *sinnessjukhusen i Skaraborgs, Örebro och Gävleborgs län* har tidigare fattats av riksdagen. I fråga om de båda förstnämnda sjukhusen har kommittén nu framlagt förslag rörande bl. a. deras närmare planläggning och utformning medan beträffande sistnämnda sjukhus kommittén hemställer om anvisande av medel för markförvärv m. m. samt för fortsatt projektering och vissa yttre arbeten. Sjukhuset i Skaraborgs län, som skall förläggas till Falköping, skulle enligt den reviderade generalplanen omfatta 828 vårdplatser. I propositionen nr 106/1956 förordade jag emellertid, att möjligheterna att minska platsantalet till 768 borde beaktas vid utformningen. Kommittén har nu föreslagit, att sjukhuset skall omfatta 784 vårdplatser, varav 64 vid en klinikavdelning, vilket förslag

synes kunna godtagas. Totalkostnaderna exklusive personalbostäder beräknas till 31 miljoner kronor eller cirka 39 000 kronor per vårdplats, vilket i stort sett motsvarar den i generalplanen beräknade, om hänsyn togs till därefter inträffad allmän byggnadskostnadsstegring. Då sjukhuset skall organiseras i överensstämmelse med det lokalprogram, för vilket tidigare redogjorts, har jag icke funnit anledning till annan erinran mot förslaget än vad som framgår av mitt tidigare ställningstagande i dessa frågor. Medicinalstyrelsen har i detta sammanhang ifrågasatt om icke en fördelning av kostnaderna för klinikavdelningen mellan staten och vederbörande landsting borde upptagas till övervägande. För egen del vill jag framhålla, att kliniken torde komma att i viss utsträckning få mottaga ett klientel, som icke bör vårdas på sjukhus med retentionsrätt. Den kommer därför att i någon mån fungera som en lasarettpsykiatrisk avdelning. Förslaget har tillstyrkts av landstinget, som emellertid avser att också inrätta en särskild lasarettpsykiatrisk avdelning i Lidköping. Då vidare frågan om fördelningen inom ett landstingsområde av platserna för mentalsjuka mellan olika vårdformer, framförallt just mellan sinnessjukhusen och de psykiatriska lasarettsklinikerna, prövas av mentalsjukvårdsdelegationen, torde anordnandet av förevarande klinik närmast böra betraktas som en utbyggd försöksverksamhet. Jag vill härvid bl. a. erinra om, att Kungl. Maj:t genom beslut den 25 januari 1957 förordnat, att en vid Sidsjöns sjukhus i Sundsvall befintlig upptagningspaviljong om 62 vårdplatser fr. o. m. den 1 februari 1957 tills vidare t. o. m. den 30 juni 1958 försöksvis icke skall vara sinnessjukhus. Med hänsyn till vad nu anförts och då klinikavdelningen i Falköping givetvis, om behovet av akutplatser för egentligt sinnessjuka visar sig större än beräknat, i första hand bör användas för sådant ändamål, är jag icke beredd att nu pröva den av medicinalstyrelsen väckta frågan.

Det nya sjukhuset i Örebro föreslås omfatta cirka 780 vårdplatser. Förslaget innebär en minskning i förhållande till i generalplanen beräknat antal med 20 men torde kunna godtagas. Mot förslagen om sjukhusets närmare utformning och planläggning, som — bortsett från klinikavdelningen — följer förut redovisade och för Falköpingssjukhuset i huvudsak godtagna riktlinjer har jag intet annat att erinra än vad som följer av vad förut anförts i dessa frågor. Också det av kommittén med Örebro stad preliminärt slutna avtalet om marköverlåtelse m. m. har jag i huvudsak ansett mig kunna tillstyrka. Storleken av de statliga bostadslånen måste dock bli beroende av gällande bestämmelser om högsta belåningsvärden för bostadshus. Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas att godkänna avtalet med de jämkningar, som på grund härav eller eljest kan befinnas erforderliga.

Det nya sjukhuset i Gävleborgs län skulle enligt beslut vid 1956 års riksdag förläggas till Bollnäs. Vid mitt ställningstagande i denna fråga framhöll jag dock, att en förutsättning härför vore, att bl. a. markfrågan kunde ord-

nas på ett tillfredsställande sätt. Det av kommittén med Bollnäs stad och landskommun preliminärt träffade avtalet innebär bl. a., att staten — förutom markersättning med 230 000 kronor och bidrag till anläggande av reningsverk för höggradig rening med 150 000 kronor — skall såsom bidrag till kostnaderna för framdragande till sjukhusområdet av väg samt ledningar för vatten och avlopp betala 170 000 kronor. Sistnämnda ersättningsfråga bör omprövas av kommittén. Därest en godtagbar uppgörelse icke kan komma till stånd, torde frågan ånyo få underställas riksdagen.

Vad härefter angår av kommittén framförda förslag till *byggnadsåtgärder vid de befintliga sinnessjukhusen* förordar jag, att tre nya paviljonger vid Birgittas och en vid Mariebergs sjukhus påbörjas under nästa budgetår samt att en paviljong vid Restads sjukhus renoveras. Paviljongen vid Mariebergs sjukhus har visserligen icke förutsatts i gällande generalplan men detta förslag synes innebära en rationellare lösning med hänsyn till de betydande kostnaderna för renovering av den i planen upptagna paviljongen nr 17. Dessa förslag innebär ett nettotillskott med sammanlagt 236 vårdplatser. Jag vill i detta sammanhang framhålla angelägenheten av att man vid den fortsatta upprustningen i första hand söker tillgodose det stora behovet av ytterligare vårdplatser genom att giva prioritet åt i generalplanen upptagna projekt, som medför platsökning. Möjligheterna härtill bör vara väsentligt större sedan ställning tagits till den nya enhetliga vårdavdelningstypen, vilken bör medföra förenklingar ur både planerings- och byggnadsteknisk synpunkt. Jag vill i anslutning härtill förordna, att för de redan av 1956 års riksdag beslutade vårdpaviljongerna vid S:t Jörgens och Furu-näsets sjukhus anvisas tillhoppa ytterligare 500 000 kronor utöver vad kommittén föreslagit för att möjliggöra en forcering av dessa angelägna byggnadsarbeten.

Vid S:ta Maria sjukhus torde lokaler för undervisning böra anordnas. Innan medel ställs till förfogande av Kungl. Maj:t, bör dock prövas, om detta ej kan ske i befintlig byggnad.

Vid S:t Jörgens sjukhus bör i enlighet med kommitténs förslag uppföras nybyggnad för administration och medicinskt centrum m. m. Till den i anslutning härtill föreslagna samlingssalen är jag dock icke beredd att nu taga ställning.

Beträffande den av kommittén föreslagna ombyggnaden av paviljong K 10 vid Restads sjukhus vill jag framhålla, att platsantalet — två s. k. dubbelavdelningar om vardera 50 vårdplatser — kan synas väl högt. På av kommittén anförda skäl har jag emellertid funnit mig kunna godtaga en sådan utformning av paviljongen.

Till frågan huruvida vissa panncentraler bör förses med oljeeldning eller anordningar för eldning med fasta bränslen bör det ankomma på Kungl. Maj:t att efter framställning från byggnadsstyrelsen taga ställning.

Kostnaden för den av kommittén föreslagna ombyggnaden av gamla admi-

nistrationsbyggnaden vid Ulleråkers sjukhus synes förhållandevis hög. Då emellertid enligt vad jag inhämtat byggnaden utgör byggnadsminnesmärke och icke får rivras samt densamma redan delvis användes för bostadsändamål, har jag ansett mig kunna godtaga förslaget. För vissa yttre arbeten vid Sundby sjukhus bör anvisas ett från 26 000 till 20 000 kronor reducerat belopp. Med hänsyn till vad jag tidigare anfört i fråga om sjukhusens verkstäder kan jag icke förorda, att medel nu anvisas för en verkstadsbyggnad vid Birgittas sjukhus (475 000 kronor). Jag har icke heller ansett mig kunna förorda, att medel nu anvisas för uppförande vid S:t Lars' och Umedalens sjukhus av byggnader för garage, förråd och verkstäder m. m. (225 000 resp. 330 000 kronor), vid sistnämnda sjukhus av ett växthus (100 000 kronor) samt vid Sidsjöns sjukhus av ett bostadshus (360 000 kronor). Sistnämnda fyra byggnadsobjekt torde i stället böra upptagas såsom sysselsättningsarbeten, varvid dock planerna för bostadshuset vid Sidsjöns sjukhus först torde böra överarbetas. Dessa arbeten bör alltså, för den händelse riksdagen intet har att erinra häremot, i händelse av ett försämrat arbetsmarknadsläge få sättas i gång med utnyttjande av den av riksdagen äskade fullmakten för Kungl. Maj:t att meddela beslut om utförande av arbeten för sysselsättning av arbetslösa. För att detta skall vara praktiskt möjligt fordras en ytterligare bearbetning av byggnadshandlingarna. Jag föutsätter, att de kostnader, som föranledes härav, får bestridas med anlåtande av nämnda fullmakt.

Vissa av de föreslagna elektriska arbetena synes närmast vara att hänföra till underhållsarbeten. Jag förordar därför, att medelsanvisningen för ändamålet begränsas från 677 000 till 670 000 kronor.

Det mellan kommittén och Växjö stads drätselkammare preliminärt slutna avtalet om anslutning av S:t Sigfrids sjukhus till stadens avlopssystem anser jag mig kunna biträda. Kungl. Maj:t bör därför bemyndigas godkänna detsamma.

I övrigt anser jag mig kunna godtaga kommitténs förslag såväl med avseende på byggnadsföretagens utformning som kostnadsberäkningarna, vilka såvitt avser nya ändamål grundar sig på prisläget den 1 juli 1956. Jag förutsätter därvid, att alla de möjligheter till besparingar, som kan föreligga beträffande planerade byggnadsföretag, tillvaratages. Jag vill i detta sammanhang understryka, att kostnaderna för några av de föreslagna nya bostadshusen synes vara alltför höga, varför i fortsättningen alla ansträngningar bör inriktas på att bringa dessa kostnader i närmare överensstämmelse med de belåningsvärden, som Kungl. Maj:t fastställt för egnahems-lån till en- och tvåfamiljshus eller andra bostadslån. Vidare torde gällande normer för tillhandahållande av bostäder böra överses.

Medelsbehovet för kommitténs verksamhet beräknar jag liksom kommittén till oförändrat 250 000 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat skulle anslaget för nästa budgetår

behöva upptagas till (34 053 000 + 500 000 — 6 000 — 475 000 — 225 000 — 330 000 — 100 000 — 360 000 — 7 000) 33 050 000 kronor. Härav belöper 21 490 000 kronor på vårdpaviljonger, varav 8 300 000 kronor för nybyggnader, 2 015 000 kronor på administrations- och behandlingslokaler, 3 440 000 kronor på ekonomibyggnader o. dyl., 2 120 000 kronor på personalbostäder och 3 985 000 kronor på övriga arbeten.

Vad härefter angår kommitténs förslag i fråga om *det för vissa höggradigt psykiskt efterblivna avsedda sjukhuset i Mellansverige* vill jag erinra om att beslut om dess inrättande fattades redan vid 1955 års riksdag, varvid frågan om bl. a. dess förläggningsort senare skulle underställas riksdagens prövning. Kommittén har i denna fråga redovisat fyra olika alternativ, nämligen Köping, Sala, Uppsala och Västerås. Sistnämnda alternativ har dock av ekonomiska skäl icke ansetts böra komma i fråga. Beträffande lämpligheten av övriga förläggningsplatser har under remissbehandlingen rätt delade meningar. Medicinalstyrelsen, universitetskanslern och de medicinska fakulteterna samt mentalsjukvårdsdelegationen har med hänsyn till undervisningens och forskningens intressen förordat Uppsala, vilket dock arbetsmarknadsstyrelsen avstyrkt ur allmänna lokaliserings- och arbetskraftssynpunkter. Ur bl. a. sistnämnda synpunkter har arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen i Västmanlands län ansett Sala vara att föredraga framför Köping. Länets landsting har ansett Köping och Sala likvärdiga såsom förläggningsplatser. Kommittén — som beretts tillfälle att yttra sig med anledning av vad i utlåtandena anförts — har vidhållit att sjukhuset bör förläggas till Köping och har med staden träffat preliminärt avtal om markupplåtelse för en kostnad av 500 000 kronor. Efter samråd med mentalsjukvårdsdelegationen har dock härutöver föreslagits, att en mindre avdelning om 80 vuxna förlägges till Uppsala, lämpligen tillsammans med en barnavdelning om 130 platser för samma klientel.

För egen del vill jag till en början erinra om att det mellansvenska sjukhuset enligt för 1955 års riksdag redovisade förslag skulle omfatta cirka 700 platser, därav omkring 300 platser för barn, jämte eventuellt en avdelning för höggradigt vanföra om cirka 280 platser eller tillhopa 980 platser. Därvid förutsattes av kommittén, att också vid Umedalens sjukhus skulle inrättas en avdelning om cirka 100 platser för höggradigt efterblivna. Till frågan om inrättandet av sistnämnda båda avdelningar förklarade jag mig icke beredd att då taga ställning. Barnplatserna bör, såsom jag framhöll redan då, fördelas på flera sjukhus. Kungl. Maj:t har sålunda genom beslut den 29 juni 1956 uppdragit åt kommittén att utreda frågan om förläggande till Vipholms sjukhus av en sådan avdelning. Övriga barnavdelningar bör såsom även kommittén förutsatt förläggas till andra sjukhus och icke anordnas vid det nu ifrågavarande mellansvenska sjukhuset. Den planerade avdelningen vid Umedalens sjukhus synes böra reserveras för sinnessjukvårdens behov. Platser för höggradigt vanföra bör icke för-

läggas till plats utan ortopedisk lasaretsavdelning eller vanförestalt. Möjligheterna att uppdelning av avdelningen för vanföra på flera smärre synes böra undersökas, varvid såsom lämpliga förläggningsplatser kan ifrågakomma exempelvis Lund, Örebro, Uppsala eller Härnösand. Om av mig i det följande framlagt förslag beträffande användningen av Kronprinsessan Victorias kustsanatorium kan genomföras vinnes även en betydande lättning i platsbehovet för detta klientel. I enlighet med det anförda bör det fortsatta planeringsarbetet sålunda inriktas på ett till omkring (980 — 300 — 280 + 100) 500 vårdplatser reducerat sjukhus.

I likhet med kommittén kan jag icke tillstyrka, att detta sjukhus förläggas till Uppsala. De undervisnings- och forskningssynpunkter, som åberopats till stöd för förslaget härom, torde bli tillräckligt tillgodosedda genom kommitténs förslag att förlägga en mindre avdelning om 80 vuxna jämte 130 barn till nämnda stad. Detta förslag synes i och för sig väl motiverat. Undervisningens och forskningens krav bör emellertid tills vidare i första hand tillgodoses vid det redan befintliga för samma klientel avsedda Vipeholms sjukhus i Lund. Med hänsyn härtill och då det redan beslutade sjukhuset i Mellansverige i första hand bör komma till stånd, är jag icke beredd att nu taga ställning till detta förslag.

I fråga om förläggningen av sjukhuset vill jag framhålla, att såväl Köping som Sala ur medicinska synpunkter torde vara likvärdiga. I båda städerna finns normallasarett och avståndet till Västerås för specialistsamarbete är praktiskt taget detsamma. Därest en mindre enhet inrättas i Uppsala är emellertid Salas läge bättre. Även ur geografiska och kommunikationssynpunkter torde Sala med hänsyn till upptagningsområdet vara att föredraga. Ur allmänna lokaliserings-, arbetsmarknads- och bostadsförsörjningssynpunkter synes mig en förläggning till Sala innebära vissa fördelar. Möjligheterna att vid en förläggning av sjukhuset till Sala genom samarbete med Salberga sjukhus göra vissa besparingar såväl ifråga om investeringar som då det gäller driften bör också beaktas. Salberga sjukhus omfattar f. n. omkring 330 vårdplatser men skall enligt gällande generalplan reduceras till 222 eller, om också en barnavdelning förlägges dit, 286 platser. Även om en sammanslagning av de båda sjukhusen skulle komma att ske — en fråga till vilken jag icke nu är beredd att taga ställning — synes en sjukhusanläggning på omkring (500 + 286) 786 vårdplatser kunna godtagas. Sala stad har erbjudit sig att för ändamålet kostnadsfritt upplåta erforderlig mark och har därvid framfört tre alternativa områden. Av dessa ligger ett i direkt anslutning till Salberga sjukhus. Staden har vidare ställt i utsikt kostnadsfri anslutning av det blivande sjukhusområdet till stadens ledningar för vatten och avlopp.

Med hänsyn till vad nu anförts har jag funnit övervägande skäl tala för att det nya sjukhuset förläggas till Sala. Kommittén bör därför vidtaga åtgärder för förvärv av lämpligt område i staden. Jag förordar att

Kungl. Maj:t bemyndigas att — under förutsättning att en för staten godtagbar överenskommelse kan komma till stånd — godkänna därav föranledda avtal. Skulle så icke kunna ske bör Kungl. Maj:t för att icke ytterligare fördröja sjukhusets tillkomst äga besluta om dess förläggning till annan lämplig ort, främst Köping. Eventuella uppkommande kostnader härför torde tills vidare få bestridas med anlåtande av under anslaget tillgängliga medel.

II. Bidrag till vissa ombyggnadsarbeten m. m. vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra

Förslag

Kungl. Maj:t uppdrog den 29 juni 1956 åt medicinalstyrelsen att i samråd med statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande utreda frågan om provisoriska åtgärder för att, i avbidan på genomförande av den av 1955 års riksdag beslutade upprustningen och utbyggnaden av de statliga sinnessjukhusen för psykiskt efterblivna, öka tillgången på platser och förbättra differentieringsmöjligheterna vid dessa sjukhus samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

I skrivelse den 15 februari 1957 har *medicinalstyrelsen* avgivit förslag om användning av Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra för vård av vissa psykiskt efterblivna. Medicinalstyrelsen har härvid anfört i huvudsak följande:

Fråga har redan tidigare uppkommit, huruvida med hänsyn till den märkbara tendensen till sjunkande beläggning å kustsanatorierna behov föreligger att främdeles bibehålla såväl Apelvikens kustsanatorium som Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra vid deras uppgift att tjäna som vårdanstalter för kirurgisk tuberkulos, eftervård av barnförlamningspatienter samt vissa ortopedfall. Enligt vad medicinalstyrelsen inhämtat var den 1 februari 1957 vid Apelvikens kustsanatorium blott 169 av anstaltens 322 vårdplatser belagda (153 platser lediga), medan Kronprinsessan Victorias kustsanatorium med 215 vårdplatser hade en beläggning av 116 patienter, varav 44 tuberkulosfall (99 platser lediga). Även om det icke är möjligt att göra en tillförlitlig beläggningsprognos, torde man dock böra räkna med att den kirurgiska tuberkulosen kommer att fortsättningsvis minska i frekvens. Behovet av vårdplatser för eftervård av barnförlamningspatienter växlar givetvis med epidemiernas uppträdande och befinner sig för närvarande efter 3 år av låg poliofrekvens i ett bottenläge. Försök att dirigera visst ortopedklientel till ifrågavarande anstalter har icke varit framgångsrika. Vid en begränsning av kustsanatoriernas användning till nuvarande klientel torde därför anstalternas vårdmöjligheter sannolikt icke komma att helt utnyttjas, i varje fall ej mera permanent. Behov föreligger emellertid samtidigt av ökade vårdmöjligheter för andra sjukdomsgrupper, icke minst psykiskt efterblivna.

Med hänsyn härtill har i samband med framkomna förslag till om- och tillbyggnad av Kronprinsessan Victorias kustsanatorium fråga väckts, huru-

vida sanatoriet ej lämpligen borde, i varje fall provisoriskt, kunna användas för vård av vissa psykiskt efterblivna, varvid sanatoriets nuvarande patienter i stället skulle kunna överföras till Apelvikens kustsanatorium. Den kategori psykiskt efterblivna, som därvid närmast ansetts böra komma i fråga är — bland annat på grund av anstaltens goda ortopediska utrustning — sådana med ganska hög intelligensålder, som samtidigt är högggradigt vanföra. Jämlikt lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna föreligger icke någon skyldighet för landstingen att ansvara för vården av dessa. Enligt av styrelsen genom cirkulärskrivelse den 2 februari 1957 inhämtade uppgifter rörande å statens sinnessjukhus för psykiskt efterblivna ävensom å samtliga vård- och arbetshem för psykiskt efterblivna befintligt antal högggradigt vanföra patienter uppgår detta antal vid de statliga anstalterna till 78, vid plananstalterna till 390 och vid riksanstalterna till 158. För eventuell överföring till Kronprinsessan Victorias kustsanatorium torde av dessa böra i första hand utväljas lämpligt antal sådana barn och yngre patienter, där utsikterna till förbättring genom sjukgymnastik- eller ortopedisk-kirurgisk behandling är goda.

Ett av arkitekterna N. I. Rosén och F. Bjurström tidigare framlagt ritningsförslag till om- och tillbyggnad av Kronprinsessan Victorias kustsanatorium har kostnadsberäknats till 1 744 000 kronor. Sedan användningen av anstalten för psykiskt efterblivna aktualiserats, har möjligheterna undersökts att inskränka ombyggnadsprogrammet till det därför nödvändiga. I sådant hänseende har nämnda arkitekter till styrelsen inkommit med den 9 februari 1957 dagtecknade ritningar ävensom med kostnadsberäkning i ämnet, slutande å 950 000 kronor. Dessa kostnader fördelar sig på följande sätt: byggnadsarbeten 405 000 kronor, oförutsett och diverse 80 000 kronor, VVS-installation 285 000 kronor, elinstallation 175 000 kronor och inredning av badrum 5 000 kronor.

Enligt föreliggande förslag, vilket styrelsen för sin del anser sig kunna tillstyrka, skulle byggnaden efter ombyggnaden komma att inrymma tillhoppa 113 vårdplatser, varav i bottenvåningen 31 vårdplatser avsedda för barn, i mellenvåningen två avdelningar med vardera 23 vuxna kvinnliga patienter samt i övervåningen en avdelning med 19 och en avdelning med 17 vuxna manliga patienter. F. d. epidemisjukstugan avses komma till användning såsom ett provisorium under pågående reparation i huvudbyggnaden och beräknas då kunna bereda plats för cirka 25 barn. Sedan ombyggnadsarbetena färdigställts i huvudbyggnaden synes man böra upptaga frågan om användning av denna paviljong till förnyat övervägande i syfte att utöka det totala platsantalet vid anstalten och därmed även nedbringa driftkostnaderna.

För den föreslagna om- och tillbyggnaden beräknas byggnadstiden till drygt 1 år. Enligt byggnadsplanerna skulle det underjordiska arbetet med värmeanläggning och elinstallationer ta sin början den 1 oktober 1957, medan det egentliga ombyggnadsarbetet, avseende östra delen av huvudbyggnaden, skulle inledas omkring den 1 december 1957. Den 1 oktober 1957 torde anstaltens nuvarande patienter kunna överföras till Apelvikens kustsanatorium. I samband härmed kan anstaltens västra del beläggas med 73 vanföra psykiskt efterblivna, därav 31 barn, 23 kvinnliga samt 19 manliga patienter. Ombyggnaden av östra delen av huvudbyggnaden beräknas vara färdig den 15 maj 1958, då de 73 patienterna överföres dels till de ombyggda avdelningarna, dels ock till f. d. epidemisjukstugan. Samtidigt härmed skulle ombyggnaden av huvudbyggnadens västra del påbörjas. Denna

beräknas vara färdigställd den 1 november 1958, då sålunda anstaltens samtliga 113 vårdplatser kan beläggas. Därest även förutvarande epidemisjukstugan kommer att beläggas, skulle platsantalet sedermera komma att uppgå till omkring 140.

Medicinalstyrelsen framhåller, att direktionen för föreningen Kronprinsessan Victorias kustsanatorium förklarat sig intet ha att erinra mot att sanatoriet tills vidare användes för vård av psykiskt efterblivna. Styrelsen framhåller vidare beträffande finansieringen av den planerade vården, att direktionen förklarat hinder ej möta mot ett provisoriskt arrangemang, innebärande att föreningen fortsätter med driften av anstalten och av staten erhåller ersättning för patienterna med självkostnaden. Denna kostnad har beräknats till 30 kronor per patient och vård dag under ombyggnadstiden, då anstalten endast blir belagd med 73 patienter. Under tiden 1 oktober 1957—30 juni 1958 skulle med nämnda dagkostnad för statens del driftkostnaderna sålunda kunna beräknas till $(273 \times 73 \times 30)$ 597 870 kronor eller avrundat 600 000 kronor. Den beräknade kostnaden torde enligt medicinalstyrelsen icke kunna anses för hög.

Medicinalstyrelsen hemställer, att statsbidrag måtte utgå till föreningen med styrkta verkliga kostnaderna för nämnda om- och tillbyggnadsarbeten, dock högst 950 000 kronor, att såsom villkor för statsbidragets utgående måtte uppställas, att ifrågavarande arbeten utföres i huvudsaklig överensstämmelse med i ärendet företedda ritning och att för bestridande av kostnaderna för driften av anstalten under tiden 1 oktober 1957—30 juni 1958 förslagsvis 600 000 kronor måtte ställas till förfogande från den i omkostnadsstaten för statens sinnessjukhus upptagna anslagsposten till övriga utgifter.

Departementschefen

Beläggningsen vid Apelvikens och Kronprinsessan Victorias kustsanatorier motsvarar f. n. icke tillnärmelsevis det för sanatorierna fastställda platsantalet. Den 1 februari 1957 var sålunda av 322 respektive 215 vårdplatser endast 169 respektive 116 belagda. Medicinalstyrelsen har framhållit, att den kirurgiska tuberkulosen även i fortsättningen kommer att minska i frekvens. Ortopedfall i övrigt har icke i beräknad omfattning hänvisats till sanatorierna. Behovet av platser för eftervård av poliopatienter växlar kraftigt men är f. n. efter flera års låg polioprevalens förhållandevis litet.

Medicinalstyrelsen har — i anledning av ett av Kungl. Maj:t den 29 juni 1956 meddelat uppdrag att utreda frågan om provisoriska åtgärder för att öka platsstillgången för vård av psykiskt efterblivna och öka differentieringsmöjligheterna för detta klientel — i en den 25 februari 1957 till inrikesdepartementet inkommen skrivelse föreslagit, att Kronprinsessan Victorias kustsanatorium — beläget i Vejbystrands samhälle i Barkåkra kommun — i varje fall provisoriskt skulle användas för sådant ändamål.

Direktionen för kustsanatoriet har förklarat sig icke ha något att erinra mot den föreslagna omändringen och är beredd att fortsätta driften mot en ersättning per vård dag, som motsvarar självkostnaden. Däremot har invändningar mot förslaget rests från bl. a. Barkåkra kommun, som befarar en ogynnsam inverkan på Vejbystrands samhälle, samt från stiftelsen Sommarsol, en sommarkoloni i samhället, avsedd för eftervård av vanföra, vilken sagt sig vara beroende av tillgång till kustsanatoriets ortopedspecialist och bandageverkstad.

För egen del vill jag framhålla, att det givetvis icke är försvarligt — vare sig ur ekonomiska synpunkter eller med hänsyn till föreliggande stora vårdbehov på skilda områden — att vårdplatser i den utsträckning som nu är fallet icke kan utnyttjas. Behovet av vårdplatser och av ökade differentieringsmöjligheter för de psykiskt efterblivna är stort. Jag vill härutinnan hänvisa till vad jag anförde i ett interpellationssvar vid föregående års riksdag i dessa frågor. Det är därför enligt min mening synnerligen angeläget, att den möjlighet som nu erbjudits kan tillvaratagas. Sanatoriet skulle i så fall — för att kunna utnyttja dess ortopediska utrustning m. m. — i första hand beläggas med sådana efterblivna, som samtidigt är höggradigt vanföra. Platsbehovet för dessa har vid en av medicinalstyrelsen verkställd undersökning befunnits uppgå till icke mindre än 626, varav 383 ansågs lämpliga för placering på sanatoriet. Det är min förhoppning att i så fall genom en omdisposition av vårdplatser åtminstone en viss förbättring av vårdmöjligheterna skall kunna uppnås också vid det i nämnda interpellation berörda Källshagens sjukhus. Jag har därför ansett mig böra tillstyrka, att medicinalstyrelsens förslag lägges till grund för den fortsatta prövningen av frågan. Bl. a. med hänsyn till de invändningar som gjorts mot förslaget och som bör ytterligare övervägas, anser jag mig nämligen icke redan nu kunna taga definitiv ställning till detsamma. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde det emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning av samtliga förekommande omständigheter besluta i huvudsaklig överensstämmelse med medicinalstyrelsens förslag. Befinnes detta icke kunna godtagas, torde frågan ånyo få föreläggas riksdagen.

Den föreslagna ändrade användningen av sanatoriet förutsätter vissa ombyggnadsarbeten för en kostnad av 950 000 kronor. Sanatoriet beräknas där efter rymma omkring 115 platser jämte, efter eventuell ombyggnad av en paviljong på området, ytterligare 25 platser. Sanatoriet skulle i och för sig, om byggnadsarbetena uppdelas på två etapper, kunna börja beläggas med 73 efterblivna redan den 1 oktober 1957, varvid de nuvarande patienterna skulle överföras till Apelvikens kustsanatorium.

Det torde emellertid vara lämpligast att byggnadsarbetena genomföres i ett sammanhang, vilket beräknas ta en tid av omkring ett år. Med hänsyn härtill och då vissa frågor rörande driften förutsätter ytterligare förhand-

lingar med direktionen, förordar jag, att medel nu anvisas endast för de föreslagna byggnadsåtgärderna. Då som förut nämnts vissa invändningar rests mot förslaget, synes det lämpligt att medicinalstyrelsen därvid också överlägger i frågan med övriga berörda parter. Det är vidare min avsikt att inhämta yttrande i ärendet från vissa myndigheter m. fl.

Det förut äskade beloppet bör givetvis få disponeras först sedan Kungl. Maj:t tagit ställning beträffande sanatoriets användning för nu avsett ändamål. Erforderliga medel synes lämpligen böra anvisas under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd. Frågan om anvisande av medel för täckande av driftkostnaderna torde i så fall få underställas 1958 års riksdag.

III. Försäljning av Långasjö sekundäravdelning

Förslag

Med stöd av bemyndigande av 1943 års riksdag godkände Kungl. Maj:t den 17 december 1943 ett mellan medicinalstyrelsen och styrelsen för aktieföretaget Långasjö sjukhem träffat avtal om förvärv för statens räkning av sjukhemmet för ett belopp av 110 000 kronor, varav för fastigheten 95 000 kronor och för inventarier 15 000 kronor. Hemmet har därefter drivits såsom en till S:t Sigfrids sjukhus i Växjö ansluten sekundäravdelning, omfattande 35 vårdplatser.

I skrivelse den 1 februari 1957 har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag om försäljning av Långasjö sekundäravdelning och därvid anfört i huvudsak följande.

Vid statens övertagande av hemmet verkställdes vissa om- och tillbyggnadsarbeten å byggnaden för ett sammanlagt belopp av 21 500 kronor. Därefter har endast nödvändigt underhåll av fastigheten skett. Fastigheten är emellertid numera i sådant skick, att en omfattande in- och utvändig renovering är erforderlig. Vidare erfordras komplettering av sanitära installationer ävensom oljeeldning. Kostnaden för dessa arbeten har av byggnadsinspektören hos styrelsen F. Lauritzen preliminärt beräknats till 80—90 000 kronor.

I samband med att Gullberna sjukhus i Karlskrona belägges, kommer S:t Sigfrids sjukhus att avlastas med ca 150—200 patienter från Blekinge län. Med hänsyn härtill och till de beräknade höga kostnaderna för renovering av Långasjö sekundäravdelning har styrelsen upptagit frågan om nedläggande av avdelningen och försäljning av fastigheten. Denna har värderats av dels nysnämnde byggnadsinspektör, dels ock genom länsarkitektkontorets i Kronobergs län försorg. Värdet av fastigheten har därvid beräknats till 75 000 kronor respektive 75 700 kronor. Inventarierna har värderats till 10 700 kronor.

Sedan medicinalstyrelsen under hand erfarit, att vederbörande kommun icke hyste intresse av att förvärva fastigheten, har förhandlingar om försäljning av densamma förts med fabrikören B. Leijon, Eriksmåla, vilken i ett av direktionen för S:t Sigfrids sjukhus tillstyrkt förslag till avtal i ämnet förklarar sig villig att inköpa fastigheten jämte inventarier och

övrig utrustning för 78 000 kronor, varvid 75 700 kronor ansetts belöpa å fastigheten och 2 300 kronor å inventarierna. Leijons avsikt vore att efter erforderliga omändrings- och renoveringsarbeten öppna ett arbetshem för psykiskt efterblivna. Jönköpings läns landstings beredningsutskott har i skrivelse till styrelsen framhållit, att stort behov av vårdplatser för dylikt ändamål föreläge och att fastigheten vore synnerligen lämpad härför. Beredningsutskottet komme att förorda, att det planerade arbetshemmet upptages i de småländska landstingens plan för ordnandet av vården av de psykiskt efterblivna inom området.

Statens kommitté för sinnessjukhusvårdens utbyggande har i yttrande till medicinalstyrelsen tillstyrkt den ifrågasatta försäljningen. Kommittén erinrar om att i det av kommittén år 1954 framlagda och av statsmakterna i princip godtagna förslaget till reviderad generalplan för sinnessjukvården i likhet med förslagen enligt tidigare gällande generalplan räknats med att bl. a. ifrågavarande sekundäravdelning icke framdeles skall utnyttjas för sinnessjukvård.

Medicinalstyrelsen har med Leijon slutit preliminärt avtal av följande lydelse.

Mellan Kungl. Medicinalstyrelsen, å ena sidan, och fabrikör R. Leijon, Eriksmåla, å den andra, har denna dag, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, träffats följande överenskommelse.

1. Kungl. Maj:t och Kronan överlåter till fabrikör R. Leijon med full äganderätt den under S:t Sigfrids sjukhus i Växjö drivna sekundäravdelningen i Långasjö, omfattande avsöndrade lägenheten Långasjö Backegård 3¹³, kallad Kronslund nr 1, i Långasjö socken, Konga härad.

2. I köpet ingå samtliga sekundäravdelningens inventarier och övrig utrustning enligt vid detta avtal fogad bilaga.

3. Sekundäravdelningen med allt vad därtill hörer tillträdes av Leijon i samband med att Gullberna sjukhus i Karlskrona belägges och efter det att å sekundäravdelningen vårdade patienter kunnat förflyttas till detta senare sjukhus. Sekundäravdelningen tillträdes i det skick, vari densamma då befinner sig. Leijon inträder vid denna tidpunkt i alla Kungl. Maj:t och Kronan såsom ägare av lägenheten Långasjö 3¹³ med därtill hörands fast och lös egendom tillkommande rättigheter och påvilande skyldigheter.

4. Kostnaden för vinnande av lagfart å lägenhetens fasta egendom gäldas av Leijon. Medicinalstyrelsen utfäster sig att tillhandahålla härför nödiga åtkomsthandlingar.

5. Köpesumman utgör sjuttioåttatusen (78 000) kronor, varav 2 300 kronor för löseegendomen, och erlægges till hela sitt belopp före tillträdandet av lägenheten.

Medicinalstyrelsen hemställer, att avtalet måtte godkännas.

I yttrande över förslaget har *byggnadsstyrelsen* anfört, att ur de synpunkter styrelsen företrädde intet funnes att erinra mot den föreslagna försäljningen.

Departementschefen

Den av 1956 års riksdag antagna reviderade generalplanen förutsätter, att sekundäravdelningen i Långasjö icke framdeles skall utyttjas för sinnessjukvård. Å sekundäravdelningen vårdade patienter torde i samband

med att Gullberna sjukhus belägges kunna överflyttas till detta sjukhus. Med hänsyn till det anförda föranleder försäljningsförslaget icke någon erinran från min sida. Den överenskomna köpeskillingen och försäljningsvillkoren i övrigt synes även kunna godtagas.

IV. Utrustning av nya sinnessjukhus

Förslag

I. Med skrivelse den 4 december 1956 har *medicinalstyrelsen* avgivit förslag angående anslaget till Utrustning av nya sinnessjukhus.

Styrelsen har därvid till en början hemställt om medel för utrustning av vissa nytillkommande och ombyggda lokaler vid statens sinnessjukhus. Här om anföres i huvudsak följande.

S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg. Ombyggnaden av administrationsbyggnaden samt paviljong 5 beräknas kunna igångsättas i början av år 1957. Då slutgiltigt fastställda ritningar ännu icke föreligger vid sjukhuset, har utrustningsförslag icke kunnat uppgöras. För påbörjandet av utrustningen föreslår emellertid *medicinalstyrelsen*, att 100 000 kronor preliminärt anvisas, därav 75 000 kronor för administrationsbyggnaden och 25 000 kronor för paviljong 5.

Ett bostadshus för ogift personal skall vidare uppföras. Ehuru tidpunkten för igångsättandet av detta bygge ej kunnat fastställas, föreslår styrelsen att för att möjliggöra påbörjandet av utrustningen ett preliminärt belopp anvisas. Det föreliggande utrustningsförslaget, som ännu ej granskats av centrala sjukvårdsberedningen, uppgår till 36 000 kronor. *Medicinalstyrelsen* föreslår, att 30 000 kronor anvisas.

I enlighet med det anförda bör för utrustning vid sjukhuset anvisas (100 000 + 30 000) 130 000 kronor.

Ryhovs sjukhus i Jönköping. Preliminärt har för utrustning av administrationsbyggnad och medicinskt centrum anvisats sammanlagt 260 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen har nu granskat direktionens utrustningsförslag och tillstyrker, att totalt 127 000 kronor anvisas för expeditionsm. fl. lokaler samt 149 000 kronor för medicinskt centrum jämte viss gemensam utrustning i nämnda byggnader. Tidigare har i särskild ordning medel anvisats för röntgenapparatur. *Medicinalstyrelsen* föreslår därför att ytterligare (127 000 + 149 000 — 260 000) 16 000 kronor ställas till sjukhusets förfogande för denna utrustning.

S:t Lars' sjukhus i Lund. För utrustning av arbetsterapilokaler m. m. anvisades för innevarande budgetår preliminärt 35 000 kronor. Kostnaderna för utrustningen har av sjukhusets direktion beräknats till 51 500 kronor. Efter granskning av förslaget har centrala sjukvårdsberedningen funnit, att beloppet bör höjas till 53 500 kronor. *Medicinalstyrelsen* föreslår i enlighet härmed att ytterligare (53 500 — 35 000) 18 500 kronor anvisas.

Ombyggnad av vårdpaviljong 42 har påbörjats innevarande höst. Av direktionen överlämnat utrustningsförslag slutar på 191 000 kronor. Då centrala sjukvårdsberedningens yttrande över förslaget ännu icke föreligger, föreslår *medicinalstyrelsen*, att 140 000 kronor preliminärt anvisas.

För utrustning vid sjukhuset bör sålunda anvisas (18 500 + 140 000) 158 500 kronor.

Ulleråkers sjukhus i Uppsala. Norra mansavdelningens mittparti är under ombyggnad för anordnande av arbetsterapilokaler m. m. I samband med ombyggnaden renoveras även i samma parti belägen kyrksal. Ett av sjukhusets direktion överlämnat utrustningsförslag, vilket ännu icke granskats av centrala sjukvårdsberedningen, uppgår till 136 000 kronor. För påbörjande av utrustningen föreslår medicinalstyrelsen, att 90 000 kronor anvisas.

Restads sjukhus i Vänersborg. I avvaktan på centrala sjukvårdsberedningens granskning av förslag för utrustning av ett bostadshus med undervisningslokaler har för innevarande budgetår preliminärt anvisats 60 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen tillstyrker efter granskning att 63 000 kronor ställes till förfogande för ändamålet. Medicinalstyrelsen föreslår i enlighet härmed att ytterligare (63 000 — 60 000) 3 000 kronor anvisas.

Säters sjukhus. Uppförandet av den ena av paviljongerna 4 och 5 beräknas kunna påbörjas i februari 1957. Direktionen har beräknat utrustningen av de båda paviljongerna till 243 000 kronor. I avvaktan på centrala sjukvårdsberedningens yttrande föreslår medicinalstyrelsen, att preliminärt 120 000 kronor anvisas för utrustning av den ena paviljongen, som beräknas kunna bli färdig under nästkommande budgetår.

S:t Sigfrids sjukhus i Växjö. Uppförandet av paviljong 58 beräknas kunna igångsättas i början av år 1957. Utrustningsförslag föreligger ännu icke. Medicinalstyrelsen föreslår, att för påbörjandet av utrustning av paviljongen preliminärt anvisas 120 000 kronor.

Mariebergs sjukhus i Kristinehamn. Under innevarande budgetår har preliminärt anvisats 260 000 kronor för utrustning av vårdpaviljongerna C 6 och C 7. Centrala sjukvårdsberedningen anser efter granskning av utrustningsförslagen, att 120 500 kronor är tillfyllest för utrustning av vårdpaviljong C 6 och 129 500 kronor för paviljong C 7, eller tillsammans 250 000 kronor. Medicinalstyrelsen ansluter sig till beredningens uppfattning.

Arbetena med om- och tillbyggnad av administrationsbyggnaden beräknas kunna påbörjas under första halvåret 1957. Genom tillbyggnaden kommer antalet expeditioner och behandlingslokaler att utökas. Utrustningsförslag föreligger ännu icke, men enligt medicinalstyrelsens mening bör 60 000 kronor preliminärt ställas till förfogande.

Medicinalstyrelsen föreslår att 50 000 kronor anvisas tills vidare, varvid å utrustning av paviljongerna C 6 och C 7 besparade medel, 10 000 kronor, frändragits.

Birgittas sjukhus i Vadstena. För utrustning av vårdpaviljongerna M 2 och M 3 har innevarande budgetår preliminärt anvisats 110 000 kronor. Efter granskning av utrustningsförslag för dessa paviljonger tillstyrker centrala sjukvårdsberedningen att 148 500 kronor anvisas för ändamålet. Medicinalstyrelsen föreslår med anledning härav, att ytterligare (148 500 — 110 000) 38 500 kronor ställes till sjukhusets förfogande för denna utrustning.

Under innevarande budgetår har för viss komplettering av utrustningen till vårdpaviljongen K 4 anvisats 30 000 kronor. Beredningen anser efter granskning av utrustningsförslaget, att 28 500 kronor är tillfyllest för kompletteringen ifråga. Medicinalstyrelsen ansluter sig till beredningens uppfattning.

För utrustning av administrationsbyggnaden har vidare under inneva-

rande budgetår preliminärt anvisats 120 000 kronor. Utrustningen har av direktionen beräknats till 100 000 kronor för expeditioner m. m. samt till 86 000 kronor för medicinskt centrum. Efter granskning tillstyrker centrala sjukvårdsberedningen att 93 500 kronor respektive 81 500 kronor, sammanlagt 175 000 kronor, anvisas för dessa ändamål. Medicinalstyrelsen, som ansluter sig till beredningens uppfattning, föreslår att ytterligare (175 000 — 120 000) 55 000 kronor anvisas för utrustning av administrationsbyggnaden.

Preliminärt har även anvisats 75 000 kronor för utrustning av den nyrenoverade avdelningen B 3. Direktionens utrustningsförslag å 96 000 kronor har granskats av centrala sjukvårdsberedningen, som tillstyrker att 93 000 kronor anvisas. Medicinalstyrelsen föreslår i enlighet härmed att ytterligare (93 000 — 75 000) 18 000 kronor ställas till sjukhusets förfogande för denna utrustning.

Paviljong C IV, numera benämnd M 4, beräknas bli färdig under budgetåret 1957/58. Utrustningsförslag har ännu ej upprättats och medicinalstyrelsen föreslår att preliminärt 75 000 kronor anvisas för denna utrustning.

Medicinalstyrelsen beräknar sålunda behovet av medel för sjukhuset till (38 500 + 55 000 + 18 000 + 75 000 — 1 500) 185 000 kronor.

Frösö sjukhus vid Östersund. Direktionen för sjukhuset har anmält ett medelsbehov av 16 278 kronor för kompletterande utrustning av administrationsbyggnaden. För utrustning av denna har tidigare 136 000 kronor anvisats. I avvaktan på yttrande från centrala sjukvårdsberedningen föreslår medicinalstyrelsen att 10 000 kronor anvisas.

Furunäsets sjukhus vid Piteå. Genom beslut den 7 juni 1956 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att ombygga bostadshus 24 för ogift personal. I samband därmed bör de äldre, omoderna rumsinventarierna, som är i dåligt skick, utbytas mot nya. Utrustningsförslag föreligger ännu icke, men då ombyggnaden kan beräknas påbörjas under år 1957 föreslår medicinalstyrelsen, att ett preliminärt belopp av 40 000 kronor anvisas.

S:t Jörgens sjukhus i Göteborg. Uppförandet av paviljong 1 har börjat. För paviljongen torde anskaffning av utrustning böra påbörjas under nästa budgetår. Utrustningsförslag har ännu icke upprättats, men medicinalstyrelsen föreslår att preliminärt 250 000 kronor anvisas.

Uppförandet av ett personalbostadshus beräknas kunna påbörjas efter årsskiftet 1956/57. Medicinalstyrelsen föreslår, att preliminärt ett belopp av 40 000 kronor anvisas.

Sammanlagt bör enligt medicinalstyrelsens mening (250 000 + 40 000) 290 000 kronor anvisas för utrustning vid sjukhuset.

S:t Olofs sjukhus i Visby. Genom Kungl. brev den 7 juni 1956 har åt byggnadsstyrelsen uppdragits att låta uppföra en vårdpaviljong om sammanlagt 48 platser. I en vinkelbyggnad till paviljongens huvuddel avses en behandlingsavdelning bli inrättad och i byggnadens souterrängvåning lokaler för arbetsterapi. Åt byggnadsstyrelsen har även genom samma beslut uppdragits att uppföra en snickeriverkstad. Byggnadsarbetena beräknas kunna igångsättas våren 1957. Medicinalstyrelsen föreslår att för påbörjandet av utrustningen för paviljongen och lokalerna i övrigt preliminärt 140 000 kronor ställas till sjukhusets förfogande.

Gådeå sjukhus i Härnösand. För utrustning av den renoverade administrationsbyggnaden har preliminärt anvisats 12 000 kronor. Centrala sjukvårdsberedningen har granskat utrustningsförslaget och tillstyrker att 14 000 kronor ställs till förfogande för utrustningen. Medicinalstyrelsen föreslår att (14 000 — 12 000) ytterligare 2 000 kronor anvisas.

I det av staten förhyrda Härnösands stads vårdhem finns lokaler, som ger möjlighet att inrätta ytterligare en avdelning. Omdispositionen avses bli verkställd under nästa budgetår. Till skillnad mot de två i vårdhemmet tidigare utrustade avdelningarna måste för ifrågavarande avdelning även sängar, sängutrustning och möbler anskaffas. Under hand har ett medelsbehov av 55 000 kronor anmälts. Något utrustningsförslag har ännu icke kunnat uppgöras och medicinalstyrelsen föreslår att preliminärt 45 000 kronor anvisas.

För utrustning vid sjukhuset föreslås att sammanlagt (2 000 + 45 000) 47 000 kronor anvisas.

Vidare erinrar styrelsen, att för innevarande budgetår under förevarande anslag anvisats särskilda medel — 150 000 kronor — för anskaffning av modern medicinsk utrustning till sinnessjukhusen. För fortsatt anskaffning av sådan utrustning bör 150 000 kronor anvisas för nästa budgetår. Direktionerna vid S:t Sigfrids och S:t Jörgens sjukhus har hemställt om anslag för röntgenapparat. Medicinalstyrelsen tillstyrker liksom centrala sjukvårdsberedningen 74 900 kronor respektive 21 420 kronor och hemställer att (150 000 + 74 900 + 21 400) 246 300 kronor måtte anvisas för anskaffning av medicinsk utrustning till sinnessjukhusen under budgetåret 1957/58.

Medelsbehovet för nästa budgetår skulle alltså enligt styrelsen uppgå till sammanlagt (130 000 + 16 000 + 158 500 + 90 000 + 3 000 + 120 000 + 120 000 + 50 000 + 185 000 + 10 000 + 40 000 + 290 000 + 140 000 + 47 000 + 246 300) 1 645 800 kronor.

II. *Utrustningskommittén för statens sinnessjukhus* har i skrivelse den 16 februari 1957 hemställt, att 1 125 000 kronor måtte anvisas för anskaffande av ytterligare utrustning till Gullberna sjukhus i Karlskrona (andra utrustningsetappen).

Enligt kommittén avser utrustningen möbler m. m. till sex vårdpaviljonger, sängkläder, patient- och personalgångkläder, utrustning av terapibyggnaden m. m.

Departementschefen

Allt efter det nybyggnads- och renoveringsarbetena vid de statliga sinnessjukhusen slutföres, uppkommer behov av att utrusta lokaler. Med hänsyn till de långa leveranstiderna för viss utrustning måste i åtskilliga fall beställningar utläggas avsevärd tid före den beräknade tidpunkten för färdigställandet av vederbörande lokal för att denna skall kunna börja användas så snart som möjligt därefter. Vissa av de av medicinalstyrelsen beräknade beloppen för utrustning är därför preliminära, men de slutliga kostnaderna kommer otvivelaktigt att överstiga dessa.

För kompletterande utrustning av administrationsbyggnaden vid Frösö sjukhus har medicinalstyrelsen i avvaktan på yttrande från centrala sjukvårdsberedningen äskat 10 000 kronor. Beredningen har i ett sedermera inkommet yttrande tillstyrkt 7 308 kronor för anskaffning av el-armatur och 2 227 kronor för viss komplettering av röntgenanläggning, eller sammanlagt 9 535 kronor. Enligt vad jag under hand erfarit av styrelsen har redan i tidigare anvisade medel för utrustning inberäknats 7 100 kronor för anskaffning av ifrågavarande el-armatur. Med hänsyn härtill kan jag endast tillstyrka ett belopp av (208 + 2 227) avrundat 2 500 kronor.

För påbörjande av utrustningen av en vårdpaviljong m. m. vid S:t Olofs sjukhus i Visby beräknar jag preliminärt 125 000 kronor.

I övrigt har jag ej funnit anledning till erinran mot de av medicinalstyrelsen beräknade beloppen.

Till utrustning av första byggnadsetappen vid Gullberna sjukhus har av 1955 och 1956 års riksdagar under förevarande anslag anvisats tillhoppa (250 000 + 1 700 000) 1 950 000 kronor. Därjämte har 1957 års riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 bemyndigat Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar å dels ytterligare utrustning inom en kostnadsram av 250 000 kronor, dels ock viss utrustning, som ursprungligen beräknats ingå i en andra utrustningsetapp, för en kostnad av 50 000 kronor. Riksdagen godkände därjämte, att det för innevarande budgetår anvisade anslaget finge intill ett belopp av 300 000 kronor tagas i anspråk för täckande av i anledning av nämnda bemyndigande uppkommande kostnader. Jag föreslår, att för detta ändamål för nästa budgetår anvisas sammanlagt 300 000 kronor.

Av utrustningskommittén för nästa budgetår äskade medel för anskaffande av utrustning till andra etappen anser jag mig kunna tillstyrka. Jag finner dock kostnaderna, som utslagna på vårdplatserna motsvarar cirka 4 200 kronor per plats, höga och förutsätter, att kommittén vinnlägger sig om att begränsa utgifterna så långt detta är möjligt utan att eftersätta kraven på en godtagbar vård- och utrustningsstandard. Det är min avsikt att med denna målsättning pröva kommitténs utrustningsförslag och, om så befinnes möjligt, begränsa de medel, som ställs till dess förfogande.

Till kostnaderna för utrustningskommitténs verksamhet torde liksom för innevarande budgetår böra beräknas i runt tal 10 000 kronor.

Anslaget torde för nästa budgetår böra uppföras med (130 000 + 16 000 + 158 500 + 90 000 + 3 000 + 120 000 + 120 000 + 50 000 + 185 000 + 2 500 + 40 000 + 290 000 + 125 000 + 47 000 + 246 300 + 300 000 + 1 125 000 + 10 000) 3 058 300 eller avrundat 3 060 000 kronor.

V. Hemställan

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle under anslaget till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m. för budgetåret 1957/58 anvisas medel för följande ändamål.

	Kronor
<i>Psykiatriska sjukhuset:</i>	
Renovering av vårdavdelningar	300 000
<i>Ulleråkers sjukhus:</i>	
Ombyggnad av norra mansavdelningen	300 000
Upprustning av tvättanläggningen	120 000
Ombyggnad av gamla administrationsbyggnaden	270 000
<i>Sundby sjukhus:</i>	
Om- och tillbyggnad av centralköket	400 000
Vissa yttre arbeten	20 000
<i>Birgittas sjukhus:</i>	
Uppförande av paviljong M IV	720 000
Installation av hissar i paviljongerna K I och K II	75 000
Uppförande av nya vårdpaviljonger	600 000
Modernisering av vissa bostadshus	300 000
Anordnande av sopförbränningsugn i panncentralen och utökning av denna m. m.	265 000
<i>Västra Ny sjukhus:</i>	
Uppförande av ny verkstadsbyggnad	565 000
Uppförande av personalbostäder	290 000
<i>S:t Sigfrids sjukhus:</i>	
Uppförande av vårdpaviljongerna 57 och 58	990 000
Uppförande av vårdpaviljong 59	600 000
Anslutning av sjukhusets avlopp till Växjö stads ledningsnät	15 000
Installation av oljeeldning i gamla panncentralen	65 000
<i>S:ta Gertruds sjukhus:</i>	
Uppförande av två vårdpaviljonger	1 300 000
Anordningar för tillförsel av råvatten till vattenverket m. m.	290 000
Anslutning av vissa vårdpaviljonger till sjukhusets centrala värme- och varmvattensystem	400 000
<i>S:t Olofs sjukhus:</i>	
Uppförande av vårdpaviljong	775 000
<i>Gullberna sjukhus:</i>	
Uppförande av ekonomibyggnader och vårdpaviljonger m. m.	1 000 000
Uppförande av byggnad för arbetsterapi och sysselsättning	1 220 000
Ersättning till Karlskrona stad för anläggande av reningsverk	93 000
<i>S:t Lars' sjukhus:</i>	
Ombyggnad av vårdpaviljong 42 och anordnande av arbetsterapilokaler m. m.	550 000

Modernisering av personalbostäder	400 000
Ombyggnad av vårdpaviljong 45	500 000
Uppförande av byggnad för arbetsterapi m. m.	400 000

S:ta Maria sjukhus:

Ombyggnad av administrationsbyggnaden	600 000
Ombyggnad av paviljong K 5	365 000
Anslutning av vissa personalbostadshus till panncentralen	335 000
Uppförande av ny byggnad för arbetsterapi	100 000
Anordnande av undervisningslokaler m. m.	300 000
Ombyggnad av omklädningsrum för tvättpersonal	30 000
Uppförande av byggnad för försäljningskiosk och serveringslokal	80 000
Utbyte av pannor i sjukhusets panncentral m. m.	350 000

S:t Jörgens sjukhus:

Uppförande av vårdpaviljong I	915 000
Uppförande av vårdpaviljongerna II och III	600 000
Uppförande av vattentorn m. m.	293 000
Uppförande av nya byggnader för administration och medicinskt centrum m. m.	100 000

Restads sjukhus:

Omläggning av yttre vatten- och avloppsledningar samt anordnande av reningsverk	998 000
Uppförande av två vårdpaviljonger	1 485 000
Omläggning av värmesystemet	80 000
Ombyggnad av vårdpaviljong K 10	700 000
Förbättring av sjukhusets värmeförsörjning m. m.	450 000
Uppförande av överläkarbostad	165 000

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Falköping:

Byggnadsarbetenas påbörjande	4 000 000
------------------------------------	-----------

Källshagens sjukhus:

Installation av oljeeldning m. m.	235 000
--	---------

Mariebergs sjukhus:

Om- och tillbyggnad av administrationsbyggnaden	365 000
Uppförande av vårdpaviljong K 58	800 000
Utökning av panncentralen	125 000
Vissa yttre arbeten	24 000

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Örebro:

Markförvärv och byggnadsarbetenas påbörjande	1 000 000
--	-----------

Säters sjukhus:

Uppförande av två vårdpaviljonger m. m.	500 000
Uppförande av samlingssal	350 000
Reparation av värmeledningskulvertar m. m.	250 000
Vissa yttre arbeten	15 000

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Bollnäs:

Markförvärv och förberedande yttre arbeten	875 000
--	---------

Gådeå sjukhus:

Åtgärder i samband med sjukhusets anslutning till länslasarettets värmecentral	90 000
Renovering av administrationsbyggnaden m. m.	150 000

Sidsjöns sjukhus:

Utvidgning av lokaler för administration och medicinskt centrum	300 000
Anordnande av sopförbränningsugn i panncentralen samt upp- rustning av sjukhusets värme- och varmvattensystem	250 000

Frösö sjukhus:

Anslutning av sjukhuschefens bostadshus till sjukhusets pann- central m. m.	60 000
---	--------

Umedalens sjukhus:

Uppförande av byggnad för undervisningslokaler och elev- bostäder	600 000
--	---------

Furunäsets sjukhus:

Uppförande av vårdpaviljong för kroniskt sjuka	700 000
Upprustning av panncentralen	285 000
Anordnande av dagvattenavlopp från vissa byggnader	37 000

Uppförande av nytt sinnessjukhus i Stockholms län

150 000

Uppförande av sjukhus för vård av psykopater

200 000

Elektriska arbeten vid vissa statens sinnessjukhus

670 000

Utredningsmedel

250 000

Summa kronor 33 050 000

Sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1957/58 för nu föreslagna arbeten m. m. skulle alltså uppgå till 33 050 000 kronor.

I den mån så med hänsyn till sättet för byggnadsarbetenas bedrivande eller eljest kan befinnas lämpligt, torde enligt Kungl. Maj:ts bestämmande en ökning av beräknad medelsdisposition för visst ändamål kunna ske mot det att motsvarande minskning vidtages för ett annat, oavsett för vilket budgetår ifrågavarande medel anvisats.

För utrustning av nya sinnessjukhus skulle slutligen anvisas 3 060 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. besluta

a) att vid Psykiatriska sjukhuset i Stockholm skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordad förslag verkställas renovering av sjukhusets vårdavdelningar för en beräknad kostnad av 900 000 kronor;

b) att vid Sundby sjukhus vid Strängnäs skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordad förslag verkställas om- och tillbyggnad av centralköket för en beräknad kostnad av 1 225 000 kronor;

c) att vid Birgittas sjukhus i Vadstena skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordad förslag uppföras tre nya vårdpaviljonger för en beräknad kostnad av 4 800 000 kronor;

d) att vid S:ta Gertruds sjukhus i Västervik de av 1955 års riksdag beslutade två nya vårdpaviljongerna skall uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med av mig nu förordad förslag för en beräknad kostnad av sammanlagt 2 700 000 kronor;

e) att vid S:ta Gertruds sjukhus i Västervik skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordad förslag utföras anslutning av vissa vårdpaviljonger till sjukhusets centrala värme- och varmvattensystem för en beräknad kostnad av 740 000 kronor;

f) att vid S:t Lars' sjukhus i Lund skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordad förslag uppföras byggnad för arbetsterapi m. m. för en beräknad kostnad av 1 780 000 kronor;

g) att vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg den av 1956 års riksdag beslutade ombyggnaden av administrationsbyggnaden skall verkställas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig nu förordad förslag för en beräknad kostnad av 1 200 000 kronor;

h) att vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordad förslag

uppföras byggnad för arbetsterapi för en beräknad kostnad av 1 130 000 kronor;

i) att vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg skall anordnas undervisningslokaler m. m. för en beräknad kostnad av högst 545 000 kronor;

j) att vid S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag verkställas utbyte av pannor i sjukhusets panncentral m. m. för en beräknad kostnad av 700 000 kronor;

k) att vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag uppföras nya byggnader för administration och medicinskt centrum m. m. för en beräknad kostnad av 3 140 000 kronor;

l) att vid Restads sjukhus i Vänersborg skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag verkställas ombyggnad av vårdpaviljong K 10 för en beräknad kostnad av 1 640 000 kronor;

m) att i Falköping skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag uppföras nytt sinnessjukhus för en beräknad kostnad i nu redovisade delar av 31 000 000 kronor;

n) att vid Mariebergs sjukhus i Kristinehamn skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag uppföras en vårdpaviljong K 58 för en beräknad kostnad av 1 700 000 kronor;

o) att i Örebro skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag uppföras nytt sinnessjukhus för en beräknad kostnad i nu redovisade delar av 32 000 000 kronor;

p) att vid Sätters sjukhus i Säter skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag uppföras en samlingshall för en beräknad kostnad av 650 000 kronor;

q) att vid Sätters sjukhus i Säter skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag verkställas reparation av värmeledningskulvertar m. m. för en beräknad kostnad av 550 000 kronor;

r) att vid Gådeå sjukhus i Härnösand den av 1955 års riksdag beslutade renoveringen av administrationsbyggnaden m. m. skall verkställas i huvudsaklig överensstämmelse med av mig nu förordat förslag för en beräknad kostnad av 575 000 kronor;

s) att vid Sidsjöns sjukhus i Sundsvall skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag anordnas

lokaler för administration och medicinskt centrum m. m. för en beräknad kostnad av 640 000 kronor;

t) att vid Sidsjöns sjukhus i Sundsvall skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag anordnas sopförbränningsugn samt verkställas upprustning av sjukhusets värme- och varmvattensystem för en beräknad kostnad av 500 000 kronor;

u) att vid Umedalens sjukhus vid Umeå skall i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag uppföras byggnad för undervisningslokaler och elevbostäder för en beräknad kostnad av 1 170 000 kronor;

v) att i Stockholms län skall uppföras ett nytt sinnessjukhus, förlagt till Upplands Väsby;

x) att vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra må i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordat förslag verkställas de ombyggnadsarbeten, som erfordras för dess användning för vård av vissa psykiskt efterblivna, tillika höggradigt vanföra, för en beräknad kostnad av 950 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal med

a) Växjö stad angående villkoren för anslutning av S:t Sigfrids sjukhus till stadens avloppssystem m. m.;

b) Örebro stad om överlåtelse till Kungl. Maj:t och Kronan av markområde för nytt sinnessjukhus m. m.;

c) Bollnäs landskommun och Bollnäs stad om överlåtelse till Kungl. Maj:t och Kronan av markområde för nytt sinnessjukhus m. m.;

d) Sala stad om överlåtelse till Kungl. Maj:t och Kronan av markområde för nytt sjukhus för vård av höggradigt psykiskt efterblivna m. m.;

III. medgiva att Långasjö sekundäravdelning må på de villkor, som finnes angivna i förut redovisade avtal, försälas för en köpeskilling av 75 700 kronor;

IV. till *Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.* under statens allmänna fastighetsfond, inrikesdepartementet, för budgetåret 1957/58 anvisa ett investeringsanslag av 33 050 000 kronor;

V. till *Utrustning av nya sinnessjukhus* för budgetåret 1957/58 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 060 000 kronor;

Kungl. Maj:ts proposition nr 103 år 1957

VI. till *Lån till föreningen Kronprinsessan Victorias kustsanatorium för vissa ombyggnadsarbeten* för budgetåret 1957/58 under fonden för låneunderstöd, inrikesdepartementet, anvisa ett investeringsanslag av 950 000 kronor.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Birgit Strand

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
I. Vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.	2
Inledning	2
Förslag	3
<i>Planläggning av nya sinnessjukhus m. m.</i>	3
<i>Sinnessjukvårdens organisation i mälardalen</i>	10
<i>Psykiatriska sjukhuset i Stockholm</i>	16
Renovering av vårdavdelningar	16
<i>Ulleråkers sjukhus i Uppsala</i>	17
Ombyggnad av norra mansavdelningen	17
Upprustning av tvättanläggningen	18
Ombyggnad av gamla administrationsbyggnaden	18
<i>Sundby sjukhus vid Strängnäs</i>	19
Om- och tillbyggnad av centralköket	19
Vissa yttre arbeten	19
<i>Birgittas sjukhus i Vadstena</i>	20
Uppförande av paviljong C IV	20
Utvidgning av verkstadsbyggnad	20
Installation av hissar i paviljongerna D I och D II	20
Uppförande av nya vårdpaviljonger	20
Modernisering av vissa bostadshus	21
Anordnande av sopförbränningsugn och utökning av panncentralen m. m.	22
<i>Västra Ny sjukhus i Motala</i>	23
Uppförande av ny verkstadsbyggnad	23
Uppförande av personalbostäder	23
<i>S:t Sigfrids sjukhus i Växjö</i>	23
Uppförande av vårdpaviljongerna 57 och 58	23
Uppförande av vårdpaviljong 59	24
Anslutning av sjukhusets avlopp till Växjö stads ledningsnät	24
Installation av oljeeldning i gamla panncentralen	27
<i>S:ta Gertruds sjukhus i Västervik</i>	28
Uppförande av två vårdpaviljonger	28
Anordningar för tillförsel av råvatten till vattenverket m. m.	29
Anslutning av vissa vårdpaviljonger till sjukhusets centrala värme- och varmvattensystem	29
<i>S:t Olofs sjukhus i Visby</i>	30
Uppförande av vårdpaviljong	30

<i>Gullberna sjukhus i Karlskrona</i>	30
Uppförande av ekonomibyggnader och vårdpaviljonger m. m.	30
Uppförande av byggnad för arbetsterapi och sysselsättning	32
Ersättning till Karlskrona stad för anläggande av reningsverk	32
<i>S:t Lars' sjukhus i Lund</i>	33
Ombyggnad av vårdpaviljong 42 samt anordnande av arbetsterapi- lokaler m. m.	33
Modernisering av personalbostäder	33
Ombyggnad av vårdpaviljong 45	34
Uppförande av byggnad för arbetsterapi m. m.	34
Uppförande av byggnad för garage, brandredskap och förråd	35
<i>S:ta Maria sjukhus i Hälsingborg</i>	35
Ombyggnad av administrationsbyggnaden	35
Ombyggnad av paviljong 5	36
Anslutning av vissa personalbostadshus till panncentralen	37
Uppförande av ny byggnad för arbetsterapi	37
Uppförande av byggnad för undervisningslokaler m. m.	38
Ombyggnad av omklädningsrum för tvättpersonal	38
Uppförande av byggnad för försäljningskiosk och serveringslokal	39
Utbyte av pannor i sjukhusets panncentral m. m.	39
<i>S:t Jörgens sjukhus i Göteborg</i>	40
Uppförande av vårdpaviljong 1	40
Uppförande av paviljongerna 2 och 3	40
Uppförande av vattentorn m. m.	41
Uppförande av nya byggnader för administration och medicinskt centrum samt samlingssal m. m.	41
<i>Restads sjukhus i Vänersborg</i>	42
Omläggning av yttre vatten- och avloppsledningar samt anordnande av reningsverk	42
Uppförande av två vårdpaviljonger	43
Omläggning av värmesystemet	43
Ombyggnad av vårdpaviljong K 10	43
Förbättring av sjukhusets värmeförsörjning m. m.	44
Uppförande av överläkarbostad	46
<i>Uppförande av nytt sinnessjukhus i Falköping</i>	46
<i>Källshagens sjukhus</i>	50
Installation av oljeeldning m. m.	50
<i>Mariebergs sjukhus i Kristinehamn</i>	50
Om- och tillbyggnad av administrationsbyggnaden	50
Uppförande av vårdpaviljong K 58	51
Utökning av panncentralen	51
Vissa yttre arbeten	52
<i>Uppförande av nytt sinnessjukhus i Örebro</i>	52
<i>Sätters sjukhus</i>	55
Uppförande av två vårdpaviljonger m. m.	55
Uppförande av samlingssal	55
Reparation av värmeledningskulvertar m. m.	56
Vissa yttre arbeten	56

<i>Uppförande av nytt sinnessjukhus i Bollnäs</i>	57
<i>Gådeå sjukhus i Härnösand</i>	60
Åtgärder i samband med sjukhusets anslutning till länslasarettets värmecentral	60
Renovering av administrationsbyggnaden m. m.	60
<i>Sidsjöns sjukhus i Sundsvall</i>	61
Utvidgning av lokaler för administration och medicinskt centrum . .	61
Anordnande av sopförbränningsugn i panncentralen samt upprust- ning av sjukhusets värme- och varmvattensystem	61
Uppförande av bostadshus	62
<i>Frösö sjukhus vid Östersund</i>	63
Anslutning av sjukhuschefens bostadshus till sjukhusets panncentral m. m.	63
<i>Umedalens sjukhus vid Umeå</i>	63
Uppförande av byggnad för undervisningslokaler och elevbostäder . .	63
Utökning av verkstadsbyggnaden och uppförande av garage	64
Uppförande av växthus	64
<i>Furunäsets sjukhus vid Piteå</i>	65
Uppförande av vårdpaviljong för kroniskt sjuka	65
Upprustning av panncentralen	66
Anordnande av dagvattenavlopp från vissa byggnader	66
<i>Uppförande av nytt sinnessjukhus i Stockholms län</i>	66
<i>Förläggning av nytt sjukhus för psykiskt efterblivna</i>	69
<i>Uppförande av sjukhus för vård av psykopater</i>	77
<i>Elektriska arbeten vid vissa statens sinnessjukhus</i>	78
<i>Utredningsmedel</i>	85
Departementschefen	85
II. Bidrag till vissa ombyggnadsarbeten m. m. vid Kronprinsessan Vic- torias kustsanatorium i Barkåkra	95
Förslag	95
Departementschefen	97
III. Försäljning av Långasjö sekundäravdelning	99
Förslag	99
Departementschefen	100
IV. Utrustning av nya sinnessjukhus	101
Förslag	101
Departementschefen	104
V. Hemställan	105